

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2014

Michaela Peloušková

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Michaela Peloušková

Komerční sexuální zneužívání dětí

Olomouc 2014

vedoucí práce: PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Komerční sexuální zneužívání dětí“ vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které byly v práci využity, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Dne: 23. dubna 2014

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce PhDr. Vladimíře Kocourkové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné a podnětné rady a připomínky při odborném vedení mé bakalářské práce.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Peloušková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Komerční sexuální zneužívání dětí
Název v angličtině:	Commercial sexual exploitation of children
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá problematikou komerčního sexuálního zneužívání dětí. Fenomén komerčního sexuálního zneužívání stále ve větší míře zasahuje společnost celého světa. České republiky se tento fenomén nevyhnul, ale stala se jeho přímým svědkem. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část je věnována vymezení základních pojmů vyplývajících z názvu bakalářské práce. Největší pozornost je věnována formám komerčního sexuálního zneužívání a z nich vyplývajících následků. V závěru teoretické části je vzpomenua prevence komerčního sexuálního zneužívání včetně úlohy školy a rodiny v prevenci. Praktická část bakalářské práce má za cíl zjistit povědomí žáků II. stupně vybraných základních škol v Brně o komerčním sexuálním zneužívání dětí. Cílem práce je upozornit na výskyt všech závažných forem komerčního sexuálního zneužívání včetně forem vyplývajících z kriminality páchané na dětech v prostředí Internetu.</p>
Klíčová slova:	Dítě, sexuální zneužívání, komerční sexuální zneužívání, kybergrooming, sexting, oběť, pachatel, trestní zákoník, formy, následky, prevence, škola, rodina
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis deals with the problem of commercial sexual exploitation of children. The phenomenon of commercial sexual exploitation , increasingly affecting society around the world. Czech Republic not avoid this phenomenon , but became his direct witness . The thesis is divided into two parts. The theoretical part is devoted to the definition of basic concepts deriving from the name of the thesis. The greatest attention is paid to the forms of commercial sexual exploitation and the consequences thereof . At the end of the theoretical part is encountered the prevention of commercial sexual exploitation, including the role of schools and families in prevention. The practical part of the thesis aims to determine pupils' awareness II . grades of schools in Brno on commercial sexual exploitation of children. The aim is to draw attention to the occurrence of severe forms of commercial sexual exploitation, including forms relating to crime against children on the Internet.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Child, sexual abuse, commercial sexual exploitation, cybergrooming, sexting, casualty, offender, criminal Code, forms, aftermath, prevention, school, family
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Dotazník pro žáky II. stupně ZŠ Příloha č. 2 Případy cybergroomingu u nás i v zahraničí Příloha č. 3 Základní pravidla pro rodiče, děti a mládež Příloha č. 4 Případy sextingu u nás i v zahraničí
Rozsah práce:	85
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Vymezení pojmů	12
Dítě.....	12
Sexuální zneužívání dětí	13
Komerční sexuální zneužívání dětí.....	15
2 Komerční sexuální zneužívání dětí	18
2.1 Podoby komerčního sexuálního zneužívání dětí	18
2.2 Formy komerčního sexuálního zneužívání dětí	19
2.2.1 Obchodování s dětmi	19
2.2.2 Dětská prostituce	23
2.2.3 Dětská pornografie	29
2.2.4 Sexuální turismus	31
3 Kriminalita zaměřená proti dětem v prostředí Internetu	33
3.1 Cyber-sexuální zneužití dítěte a on-line grooming praktiky	34
3.1.1 Grooming.....	34
3.1.2 Sexting.....	37
3.2 Dětská pornografie v prostředí Internetu	39
3.3 Sexuální turismus přes webovou kameru cílený na děti.....	40
4 Rizikové děti, rodiny, rizikové faktory a situace	42
4.1 Rizikové faktory	42
4.2 Rizikové děti	43
4.3 Rizikové situace	44
4.4 Riziková rodina.....	44
5 Prevence	47
5.1 Pyramida prevence.....	48
5.1.1 Primární prevence.....	48
5.1.2 Sekundární prevence.....	49
5.1.3 Terciární prevence	49
5.2 Úloha školy a rodičů v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí.....	51
5.2.1 CSEC a škola	51

5.2.2 CSEC a rodina	53
PRAKTICKÁ ČÁST	56
6 Výzkumné šetření.....	56
6.1 Stanovení cílů a výzkumných předpokladů	57
6.2 Metodologie, organizace a cílová skupina.....	57
6.3 Výsledky výzkumného šetření.....	59
6.4 Závěr výzkumného šetření a diskuse	72
ZÁVĚR.....	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	83
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	84
SEZNAM PŘÍLOH	85
PŘÍLOHY	86

ÚVOD

K napsání bakalářské práce na téma Komerční sexuální zneužívání mě inspirovala kniha od Evy Vaníčkové Dětská prostituce, kterou jsem přečetla jedním dechem od A až po Z. Musím přiznat, že jsem se dříve řadila do společnosti, která o problematice komerčního sexuálního zneužívání mnoho neví, tudíž jsem ani já neměla potřebu se tomu více věnovat. Ale stačila jedna kniha a úplně jsem změnila názor na dění kolem sebe. Proto jsem se rozhodla napsat bakalářskou práci na toto téma, abych šířila informovanost o tak závažném společenském jevu, který mezi námi existuje, ale je skrytý za rouškou ilegality, do kterého jsme ho právě my zahnali a tím způsobili ještě větší stigmatizaci obětí komerčního sexuálního zneužívání.

Pro někoho je dítě boží dar, pro někoho milovaná osoba, pro kterou by položil život, pro někoho budoucnost lidstva a bohužel pro někoho je dítě lehce sehnatelné „zboží“. Využívá se bezbrannosti a naivity dětí, které touží po lásce, pochopení a péči. Bohužel musíme říct, že se stále ve větší míře objevují rodiče, kteří nejsou schopni dát dítěti to nejdůležitější, pocit bezpečí a lásku. Tyto děti se pak snadno stanou obětí nejen sexuálního zneužívání ale bohužel i komerčního sexuálního zneužívání. Odsuňme tedy svoje předsudky, že vidíme mladá děvčata stát na ulici v minisukních a hovořit o nich jako o „šlapkách“, podívejme se na to i z druhé strany, oproštění od předsudků a soudů. Co vede děti a mladistvé ke vstupu na komerční trh sexu? Nejsou to děti, které bychom měli odsuzovat, ale jsou to právě zákazníci a vykořisťovatelé, kteří na trhu sexu s dětmi nejvíce participují. Počet dětí na komerčním trhu sexu představuje i stejný počet zákazníků. Nejsou to právě oni zákazníci, kteří jsou si dobře vědomy, že se dopouštějí trestného činu a ničí dětskou psychiku i tělo, které bychom měli odsoudit? Pokud dítě udělá nějakou hloupost, přešlap, dospělí nad tím mávne rukou a řekne „Vždyť je to jen dítě“. Ale co když se dospělí dopustí tak závažného činu, že poničí dětskou psychiku a využije dětské tělo k ukojení svých sexuálních choutek? Taky řekneme, že se prostě stalo? V hloubi duše naprosto nepochopím, jak dospělý člověk se může dopustit tak odsouzeníhodného činu a zneužije dětskou duši a tělo k uspokojování svých sexuálních potřeb. Děti bychom měli chránit a ne je odsuzovat a tím zvyšovat jejich viktimizaci, pamatujme, že co dítě to dospělý člověk, který dítě zneužije ke svým potřebám.

Se starými dobře známými formami komerčního sexuálního zneužívání jako je dětská prostituce, dětská pornografie a nejzávažnější obchodování s dětmi, souvisí i nové formy ko-

merčního vykořisťování, kdy vykořisťovatelé používají nejnovější technologie k nalákání nevinných obětí, které hledají pouze pochopení a lásku. Proto součástí této bakalářské práce je i pohled do kriminality páchané na dětech v prostředí Internetu. Tyto nové formy jsou mnohem zákeřnější, a do pasti se mohou dostat i děti z úplně harmonické rodiny, a navíc vykořisťovatelem je nejen dospělí, ale i samotné děti a mladiství. Následky těchto nových forem jsou mnohem závažnější, mohou končit i sebevraždou dítěte, které se stalo obětí cybergroomingu či sextingu.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na nebezpečí v podobě specifických následků vyplývajících z forem komerčního sexuálního zneužívání i z kriminality páchané na dětech v prostředí Internetu. V této souvislosti se zaměřím na oběti komerčního sexuálního zneužívání a na následky, které z komerčních forem vykořisťování vyplývají. Dále poukážu na úlohu školy a rodiny v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí. Jsou to orgány, se kterými je dítě v denním kontaktu a je právě na nich, aby dítě získalo dostatek informací, aby se na jejich základě mohlo samo a účinně bránit a již nedocházelo k porušování práv dítěte. V této souvislosti předpokládám, že se o komerčním sexuálním zneužívání ve společnosti mnoho neví a na základě toho, že jde o velice choulostivé téma, tak děti stále získávají málo informací od rodičů a učitelů o této problematice.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je seznámit čtenáře o problematice komerčního sexuálního zneužívání včetně nových forem tohoto závažného fenoménu v návaznosti na preventivní opatření v rámci školy a rodiny. Cílem výzkumného šetření je zmapování, jaké povědomí mají žáci druhého stupně vybraných základních škol v Brně o komerčním sexuálním zneužívání dětí včetně cybergroomingu a sextingu.

K naplnění hlavních cílů byly stanoveny následující dílčí cíle:

- Specifikovat vymezení komerčního sexuálního zneužívání dětí včetně nových forem komerčního sexuálního zneužívání prostřednictvím Internetu
- Specifikovat následky jednotlivých forem komerčního sexuálního zneužívání dětí
- Vymezit platnou legislativu
- Charakterizovat rizikové děti, faktory, situace a rodiny ohrožené syndromem komerčního sexuálního zneužívání
- Provéřit povědomí žáků 7. tříd základních škol o nebezpečí vyplývajících z komerčních forem sexuálního zneužívání dětí

Bakalářská práce je tvořena 6 kapitolami. První kapitolu jsem věnovala vymezení základních pojmů, které vyplývají z názvu bakalářské práce.

V druhé kapitole jsem se na komerční sexuální zneužívání dětí podívala více do hloubky. Druhá kapitola je zaměřena na podoby, kterých může komerční sexuální zneužívání dětí nabývat. Klíčové pro nás budou specifikace jednotlivých forem komerčního sexuálního zneužívání dětí a z nich vyplývající specifické následky ohrožující vývoj dítěte. K jednotlivým formám jsou připojeny i legislativní normy, které upravují problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí v České republice.

Ve třetí kapitole se orientuji na nové formy komerčního sexuálního zneužívání formou vykořisťování dětí prostřednictvím Internetu. Na tuto kapitolu navazuje i podstatná část výzkumného šetření.

Čtvrtá kapitola vymezuje rizikové děti a rodiny, dále rizikové faktory a situace, které jsou klíčové v boji proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí bude efektivní v případě, pokud se společnost zaměří na eliminaci rizikových faktorů a na upozorňování dětí na rizikové situace, do kterých se mohou velice snadno dostat.

Pátá kapitola je již věnována samostatné prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí. Prevence je zásadní v problematice komerčního sexuálního zneužívání. Prevence by měla být zaměřena na minimalizaci rizikových faktorů, které sužují nejen celý svět, ale i naši zemi, i když většina z nás může tvrdit pravý opak. Podrobně se podíváme, v čem spočívá celá pyramida prevence této problematiky. Klíčové pro nás bude upozornit na úlohu školy a rodiny v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí. Právě na tuto oblast prevence navazuje první část našeho výzkumného šetření.

Ve výzkumné části jsem použila kvantitativní metodu, kdy jsem sestavila dotazníky pro žáky druhého stupně vybraných základních škol v Brně.

Zvolenou problematikou se u nás zabývají například Eva Vaníčková, Jaroslava Hanušová, Jiří Dunovský, Petr Weiss, René Milfait, Šárka Blatníková a další.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

První kapitola je věnována definicím základních pojmů obsažených v názvu bakalářské práce. Definice vycházejí z výkladu odborné vědecké literatury, výkladových i jiných slovníků a legislativních dokumentů.

Dítě

Neexistuje jednotně přijatelná definice pojmu dítě. Záleží na tom, z jakého pohledu na dítě pohlížíme. Jinak dítě definují pedagogické disciplíny, jinak psychologické a právní disciplíny. Základním pramenem práva dítěte je Úmluva o právech dítěte z roku 1989, která definuje dítě v čl. 1 jako „...každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, který se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“¹

V Pedagogickém slovníku je pojem „dítě“ chápán jako „*Lidský jedinec v životní fázi od narození do období adolescence. Podle některých pojetí je za dítě považován i jedinec před narozením. Dítě a dětství je popisováno a zkoumáno v řadě věd (psychologie, psychiatrie, sociologie, lékařské vědy aj.). Pedagogika se dítětem zabývá jako subjektem edukace.*“²

Podle odborné literatury je dítě pojímáno tak, že „*Když se řekne „dítě“, každý z nás může mít v daný okamžik jinou představu; někdo si vybaví např. novorozence, kterého si právě včera přivezli sousedé z porodnice, učitel má před sebou svoje žáky, matka své dítě.*“³

Podle ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí se dítětem rozumí nezletilá osoba.⁴ Dítě jako takové naše české právo nedefinuje, přejímá se definice podle Úmluvy o právech dítěte. Občanský zákoník stanovuje, že zletilosti lze nabýt i před dovršením osmnáctého roku, a to uzavřením manželství.⁵ O dětech pojednává náš právní řád i ve věcech trest-

¹ Zákon č. 104/1991 Sb. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí. Úmluva o právech dítěte. Část I, čl. 1, s. 2. Dostupné také z <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

² PRŮCHA, J. Pedagogický slovník. 6. aktualiz. a rozš. vydání. Praha: Portál, 2009, 400 s., s. 55, 56, ISBN 978-80-7367-647-6.

³ ŠMELOVÁ, E. Mateřská škola Teorie a praxe I. 1. vydání. Olomouc UP 2004, 169 s., s. 9, ISBN 80-244-0945-8.

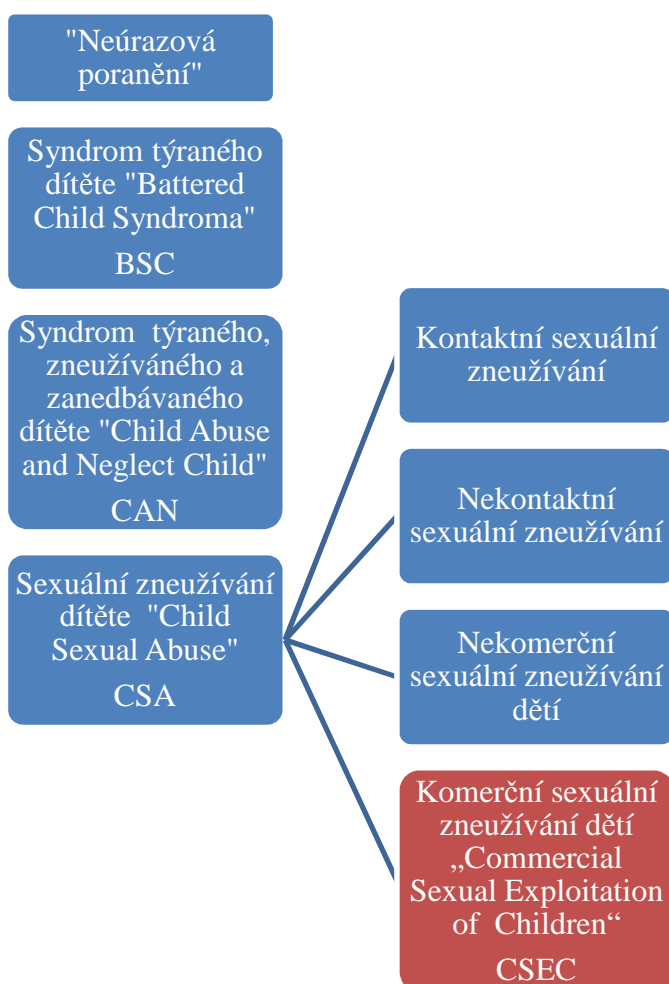
⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také z <http://zakony-online.cz/?s149&q149=all>.

⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcankak/>

ních. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže používá pojmy mládež, dítě mladší patnácti let a pojem mladiství. „Mládeží se rozumí jak dítě, tak osoba mladistvá. Dítě je osoba do 15 let věku a osoba mladistvá je osoba od 15 let věku do 18 let věku. Od 18 let věku je osoba považována za osobu dospělou.“⁶

Sexuální zneužívání dětí

Osvětlení pojmu sexuální zneužívání dětí je pro naše účely klíčové, protože pojmu komerční sexuální zneužívání dětí se začalo používat až po základním definování pojmu sexuální zneužívání dětí, kdy se komerční sexuální zneužívání stalo odnoží sexuálního zneužívání. Druhým důvodem, proč bychom se měli u problematiky sexuálního zneužívání na chvíli zastavit je, že děti, které dobrovolně respektive ve větší míře nedobrovolně vstupují na trh sexu, se v dětství staly obětí sexuálního zneužívání.

Obrázek 1. Vyčlenění pojmu komerční sexuální zneužívání dětí (vlastní)

⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také z <http://zakony-online.cz/?s88&q88=1>.

Pokud bychom se podívali do nedaleké minulosti a pátrali bychom po počátcích zkoumání dané problematiky sexuálního zneužívání, zastavili bychom se v 50. létech minulého století, které bychom mohli považovat za počátek vědeckého zkoumání dané problematiky. Místo pojmu sexuální zneužívání dětí jsme se setkávali s tzv. neúrazovým poraněním. O desetiletí později jsme se dočkali obšírnějších analýz, které přinesli přesnější identifikaci syndromu týraného dítěte „Battered Child Syndroma“ (BSC), kterým se rozuměla zranění vyvolaná u dětí jakožto důsledek fyzického zneužívání obvykle způsobeného dospělou osobou v pozici vychovatele. Poté byl experty popsán syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, které známe pod označením „Child Abuse and Neglect“ (CAN). V České republice se vžíla definice tohoto syndromu od Dunovského, Dytricha a Matějčka. Jde o *„jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a které poškozuje tělesný, duševní a i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.“*⁷ S ohledem na popis dílčích forem syndromu CAN došlo k vydělení sexuálního zneužívání dítěte, které bylo nazváno jako „Child Sexual Abuse“ (CSA). Sexuální zneužívání si můžeme představit jako podmnožinu syndromu CAN, ale také jako jeden z jeho graduujících projevů. Sexuální zneužívání dítěte rozlišujeme na kontaktní a nekontaktní, druhou klasifikací je komerční a nekomerční zneužívání. Z rozboru komerčního sexuálního zneužívání dětí „Commercial Sexual Exploitation of Children“ (CSEC) vyplývá, že kritérium profilující sexuální zneužívání jako komerční spočívá v přidání zjištěného motivu. Výraz „exploitation“ znamená „vykořisťování“, v našich podmínkách se přikláníme k výstižnějšímu termínu „zneužívání“ (angl. „abuse“)⁸.

Základní definici sexuálního zneužívání dítěte podala Zdravotnická komise Rady Evropy v roce 1992. Sexuálním zneužíváním dítěte se má na mysli *„nevhodné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, aktivitě nebo chování, jež zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, osahávání, soulož nebo vykořisťování kýmkoliv, kdo má dítě v péči nebo kdo takto dítě využívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, profesionální či dobrovolnický pracovník.“*⁹

Podle Weisse je sexuální zneužívání považováno za *„pohlavní styk mezi dospělým a nedospělým jedincem, přičemž se zákonem ustanovená hranice přístupnosti pohlavního styku (vaginální, interfemorální, anální) tak i aktivní a pasivní urogenitální aktivit, sebeukájení*

⁷ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Pub., 1995, 245 s. s. 23. ISBN 80-716-9192-5.

⁸ CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, 239 s. ISBN 978-807-2018-253.

⁹ Tamtéž.

nebo osahávání jiných částí těla oběti, toto vše vedoucí k dosažení sexuálního vzrušení nebo uspokojení abusora.“¹⁰

Podle Dunovského je sexuální zneužívání „...jednou z rozšířených forem týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte (CAN). Zpravidla se jedná o úmyslné ubližování dítěte nejčastěji jeho vlastními rodiči nebo osobami, které mají dítě v péči, nebo naopak neposkytují tuto nutnou péči. V krajních případech vede ke smrti dítěte.“¹¹

Komerční sexuální zneužívání dětí

Řešení problematiky sexuálního zneužívání dětí otevřelo problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí, která je považována za nejzávažnější formu syndromu CAN v současné době. Během deseti let se komerční sexuální zneužívání stalo natolik závažným mezinárodním problémem, že různé organizace i státy samy se daly do boje proti tomuto jevu. Na základě dokladů jsme svědky provozování drastické prostituce v mnoha rozvojových zemích. Nejvíce se dětská prostituce vyskytuje v asijských zemích jako je Indie, Thajsko, Filipíny, Kambodža i další. Sexuální turistice se naopak velmi daří v rozvojových zemích v Africe, Střední a Jižní Americe a Oceánii. Musíme si však uvědomit, že obrovský počet obětí znamená rovněž velký počet konzumentů těchto erotických služeb. V tomto případě není pochyb, že komerční sexuální zneužívání je hrubým porušením dětských práv a trestným činem, a přesto v současné době jsme svědky narůstajícího trendu všech forem komerčního sexuálního zneužívání dětí. Musíme konstatovat, že bohužel České republiky se tento trend nevyhnul, ale je jeho přímým svědkem.

Komerční sexuální zneužívání a vykořisťování dětí se stalo tak závažným problémem, že Spojené národy zorganizovaly První světový kongres proti CSEC. Tento První světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání, konaný ve dnech 27. – 31. srpna 1996 ve švédském Stockholmu definoval pojem komerční sexuální zneužívání dětí jako „*použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturálních mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem či jinými osobami, které vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely*“¹² Kongres identifikoval tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí – dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.

¹⁰ WEISS, Petr a kol. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 2005. s. 161 – 162.

¹¹ DUNOVSKÝ, J., Z. DÝTRYCH A Z. MATĚJČEK. *Týrané, zneužívání a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. s. 23 – 24.

¹² CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010, 239 s. ISBN 978-807-2018-253.

V roce 1999 přijala Koalice proti obchodování se ženami na základě nových poznatků a zkušeností novou definici, která obsahuje dětskou prostituci, dětskou pornografii, obchod s dětmi, který rozčlenila na obchod s dětmi pro sexuální průmysl a obchod s dětmi pro jiné účely (adopce, dětská práce, prodej orgánů a další, jako formy komerčního sexuálního zneužití dětí.

Pro děti, které se staly oběťmi komerčního sexuálního zneužívání, znamená tento zásah negativní následky pro jejich psychický a fyzický vývoj. Komerční sexuální zneužívání znamená pro dítě dlouhodobý stres, který zasahuje jádro osobnosti dítěte, může dojít až k psychické smrti osobnosti dítěte (úplné selhání sebeúcty a sebehodnocení). Stres se může projevit i somaticky v podobě změny osobnosti, což má za následek zhoršení interpersonálních vztahů a funkcí v rodině, zaměstnání i společnosti. Oběť CSEC pociťuje prázdnotu, beznaděj, odcizení, nepřátelství a nedůvěru vůči světu. Dítě se sociálně stáhne v důsledku posttraumatické stresové poruchy¹³, a to vše může vést i k sebevražednému chování. Následky CSEC jsou fyzické i psychické. Fyzickými následky CSEC jsou zranění v genitální a rektální oblasti, infekce, pohlavně přenosné choroby včetně HIV a TBC. Velice vysokým rizikem je otěhotnění. Psychické následky jsou krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé psychické následky se projeví strachem, nepřátelstvím, sexuálním chováním netypickým pro věk, nápadností v sociálním chování včetně trestností a psychopatickými poruchami. Dlouhodobé následky mohou být trvalé a projevují se depresivními poruchami, sebepoškozováním, strachem, pocitem nízké vlastní hodnoty, ztrátou důvěry k druhým lidem, závislostmi. Komerční sexuální zneužívání má za následek navíc také zvyšování výskytu celé řady asociálních a antisociálních jevů v celé společnosti.

Následující schéma by nám mohlo pomoci v identifikaci, zda je dítě sexuálně zneužíváno, nebo zda se stalo obětí komerční formy sexuálního zneužití.

¹³ Posttraumatická stresová porucha (posttraumatic stress disorder, PTSD). Charakterizuje ji znovuprožívání, vyhubavé chování a vegetativní labilita, tedy akutní zpožděná nebo vleklá reakce na mimořádnou stresovou událost. Projevuje se jako bouřlivá emoční a behaviorální krizová reakce, jako záblesky opakovaného prožívání traumatické události ve snech nebo ve vnucujících se živých vzpomínkách v nečekaných situacích (flashbacky), v pocitech otupění či necitlivosti, v zúžení emocí nebo zvýšené dráždivosti a citlivosti na nepatrné podněty. Dítě se vyhýbá situacím, komunikaci, myšlenkám a pocitům připomínajícím trauma, odcizuje se rodině a blízkým osobám a není schopno těšit se z činností, které byly dříve zdrojem radosti. Je úzkostné a depresivní, má problémy se spánkem, sebevražedné myšlenky a psychogenní amnézii. Příznaky nastupují po určitém období latence, které trvá od několika týdnů až po několik měsíců a mohou způsobit i trvalou změnu osobnosti.

Sexuálně zneužitá dítě

- bezmocné
- zatajuje emoce
- utahuje před nejbližšími kamarády
- lidé v okolí hovoří o tom, že sexuální zneužívání je zlé
- podpora ze strany komunity
- nedostává peníze
- bývá hůře oblečené
- je v rozpacích, stydí se
- sexuální zneužívání je dítětem neplánované
- je v systému školství, zdravotnictví

Komerčně sexuálně zneužitá dítě

- disponuje určitou mocí
- vyjadřuje emoce
- před kamarády nemá tajemství
- lidé v okolí hovoří o komerčním sexuálním zneužívání jako o dobrém
- negativní postoj ze strany komunity
- dostává peníze
- je velmi dobře oblečené
- necítí rozpaky, nestydí se
- komerční sexuální zneužívání bývá dítětem plánované
- je mimo systém

Obrázek 2. Rozdíl mezi sexuálním a komerčním sexuálním zneužitím dítěte a jeho možné projevy. (Delaneyová, Cotterill, 2002)

2 Komerční sexuální zneužívání dětí

V druhé kapitole se podíváme na fenomén komerčního sexuálního zneužívání blíže. Vzpomeneme podoby, kterých může komerční sexuální zneužívání nabývat. Klíčové budou pro naše účely jednotlivé formy komerčního sexuálního zneužívání dětí, kdy si ukážeme, v čem spočívá nebezpečí v podobě závažných následků, které z těchto jednotlivých forem vyplývá.

2.1 Podoby komerčního sexuálního zneužívání dětí

Komerční sexuální zneužívání dětí se vyskytuje v řadě různých podob. Právě znalost těchto podob by nám mohla dopomoci ke zjištění výskytu komerčního sexuálního zneužívání. Tyto podoby bychom si mohli seřadit do stupnice podle počtu pachatelů a jejich obětí. Na prvním místě bychom uvedli nejčastější podobu komerčního sexuálního zneužívání a tím je tzv. dyadické sexuální zneužití, kdy mezi jedním pachatelem a jednou dětskou obětí existuje dyadický vztah. O stupnici výše se nachází podoba skupinového sexu, který se vyskytuje v různých podobách. Jednou z nich je, když pachatel má více dětských obětí, druhou je pravý opak, více pachatelů zneužívá jedno dítě. Další podobou je sexuální kroužek, který se vyznačuje existencí menší skupinky dětí, která pravidelně navštěvuje pachatele za účelem společně stráveného času, jehož součástí je i sexuální aktivita¹⁴. Rituální zneužívání je další variantou zneužívání dětí, kdy CSEC je spojeno s rituálními praktikami, v dnešní době častěji spojeno s ritualizací nějakého mýtu či oslavy. Nejnebezpečnější podobou komerčního sexuálního zneužívání dětí je institucionální zneužití, kdy pachatelé využívají systému svého institucionálního začlenění, které je opravňuje ke kontaktu s dětmi (dětské zájmové kroužky, dětské tábory). Je považována za nejnebezpečnější, protože pachatelé zneužijí důvěry dítěte. Za nejtěžší podobu považujeme organizované zneužití, kdy do organizace CSEC je zapojeno více dospělých osob, které mají za úkol vytipovat vhodné oběti, získat jejich souhlas. Tato podoba odpovídá obchodu s dětmi, i když se nevyskytuje tak často, ale nebezpečí spočívá v tom, že pachatelům projdou rukama stovky někdy i tisíce dětí.

¹⁴ Organizátorem často bývá osoba s diagnózou neagresivní pedofilie.

2.2 Formy komerčního sexuálního zneužívání dětí

Za nejzávažnější formy komerčního sexuálního zneužívání dětí lze považovat obchodování s dětmi, dětskou prostituci a dětskou pornografii. I když o těchto formách bylo více či méně známo již v minulosti, nyní se jim dostalo patřičného popisu a analýzy, a byly začleněny do celého systému péče o dítě a jeho ochrany. Na základě interdisciplinárního pojetí můžeme docházet k racionálnímu praktickému řešení daného problému.

2.2.1 Obchodování s dětmi

Obchodování s dětmi je globálním problémem, který se propojuje i s dalšími vážnými zločiny a korupcí. Až na 1,2 milionu nevinných dětí je každý rok prodáno za účelem nucené práce. Důvodem, proč se pachatelé dopouštějí tak hrozného zločinu je vidina velkého zisku. Organizace Europol odhaduje, že roční zisk z prodeje dětí se pohybuje okolo 12 miliard dolarů. Navíc jsou do obchodování s dětmi zapojeni i další osoby různých profesí, kteří na prodeji participují s vidinou velkého zisku. Nejsou to pouze muži, ale i ženy, kteří vyhledávají ve svém okolí potencionální oběti. Navíc existují agentury, které se specializují na nábor dětských pracovníků, nebo vyhledávají nevěsty pro bohaté muže ve vyspělých zemích. Do obchodu s dětmi jsou zapojeni i celníci a úředníci, kapitáni mezinárodních lodí, řidiči autobusů a nákladních automobilů, a řada dalších zprostředkovatelů. Obchod s dětmi v mezinárodním měřítku je velmi dobře organizovaný zločin, proti kterému je nutno bojovat. Nejen vyhledávat vykořisťovatele, ale mít také na paměti, že jako každý jiný obchod, i tento má svoji stranu poptávky, která si je dobře vědoma, že se dopouští trestného činu.

Již zmíněný I. světový kongres definoval obchodování s dětmi jako „*najímání, únos, koupě nebo získání jejich souhlasu spojené s jejich transportem za použití síly, jiných forem nátlaku, využití bezmoci, či použití odměny s úmyslem děti vykořisťovat.*“¹⁵

Podle Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte a obchodování s dětmi, dětské prostituci a dětské pornografii, který byl přijat na druhém Světovém kongresu konaného v Jokohamě, je prodej nebo obchod s dětmi označován jako sexuální turistika či mobilita dětí a žen. Obchodování s dětmi je „*jakákoliv transakce, na jejímž základě je dítě předáno jednou*

¹⁵ VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.

osobou nebo skupinou osob jiné osobě nebo skupině osob, a to za úplaty nebo poskytnutí jiného plnění.“ V souvislosti s prodejem či obchodem dětí jde podle tohoto protokolu o nabízení, předávání či přijímání dítěte jakýmkoli prostředky za účelem sexuálního vykořisťování dítěte; přenosu orgánů dítěte za účelem zisku; zapojení dítěte do nucené práce; získávání souhlasu k adopci dítěte zprostředkovatelem za použití nepřípustných prostředků v rozporu s platnými mezinárodněprávními dokumenty o adopci.¹⁶

Fenomén obchodování s dětmi, jak již bylo řečeno, je globálního charakteru. S dětmi se neobchoduje jen v chudých zemích, jak se možná mylně domníváme, ale obchod s dětmi se hojně rozvíjí i v bohatých zemích, záleží na ekonomickém postavení zdrojové a cílové oblasti. Děti mohou být obchodovány z jedné chudé oblasti do jiného chudého území, pokud dojde k nějakému ekonomickému stimulu (například z venkovské oblasti do jiného venkovského regionu, aby se doplnil počet sezónních pracovníků pro poptávku po prostituujících osobách). Obchod s dětmi je určován stranou poptávajících, v případě obchodu za účelem komerčního sexu záleží na expanzi a rozrůznění sexuálního zábavního průmyslu. U dětí jako objektů směny se využívá jejich zranitelnosti¹⁷, „znevýhodněného“ postavení, potřeby hledat možnosti žití na lepší ekonomické či sociální úrovni. Nejvíce ohroženou skupinou dětí, jsou děti bez rodičů, bez rodiny, imigranti, děti bez doprovodu¹⁸. V případě strany nabídky, pachatelé takového jednání jsou motivováni touhou po maximálním zisku nebo prospěchu. Pachatelé toho dosahují formou zneužití a vykořisťování kohokoliv a kdekoliv. Vykořisťovatelé využívají i dalších forem komerčního sexuálního zneužívání (dětskou prostituci i dětskou pornografií).

Obchod s dětmi se podle studie UNICEF, UNOHCHR¹⁹ a OSCE-ODIHR²⁰ provedené v roce 2002 v zemích jihovýchodní Evropy týká zejména dospívajících dívek (sexuální vykořisťování a nucené práce). Obecně lze obchod s dětmi rozdělit do dvou kategorií:

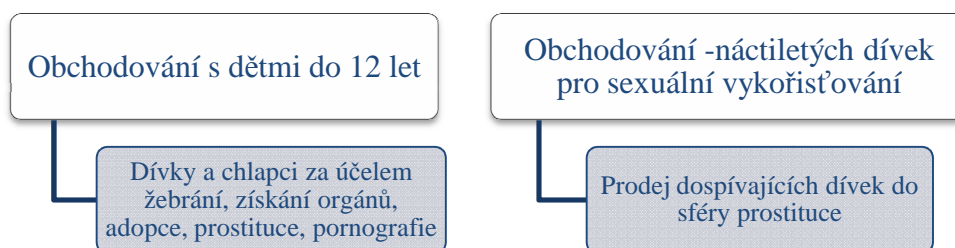
¹⁶ 3. Článek Opčního protokolu (čerpáno z http://www.mvcr.cz/rs_atlantic/data/files/protokol.pdf) In: Blatníková, Š. 2009. s. 58.

¹⁷ Vulnerabilita – snížená kapacita dítěte bránit se dalším rizikovým činitelům; zranitelnost nebo zvýšená citlivost; je také chápána jako komplexní vývojová charakteristika, která se může měnit v čase; jako protipól bývá uváděna residence-odolnost.

¹⁸ Pokud je zde přítomen status ilegality oběti, hlavně v případě imigrantů a dětí bez doprovodu, zvyšuje se a zintenzivňuje se tím jejich viktimizace.

¹⁹ Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva.

²⁰ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Úřad pro demokratické instituce a lidská práva).

Obrázek 3. Kategorizace obchodu s dětmi (Milfait, 2008)

Rozlišujeme různé formy nebo varianty obchodu s dětmi. Jako první bychom mohli zmínit nucenou práci²¹, v jiném slova smyslu jde o pracovní vykořisťování, kdy děti pracují na plantážích, manipulují s chemikáliemi, pracují v domácnostech nebo v malých továrnách. Další variantou obchodování s dětmi je zneužívání dětí ve smyslu „reklamy a nalákání zákazníka“. Příkladem takového vykořisťování jsou chlapci (žokejové) na velbloudích dostizích, na trzích (něco jako kohoutí zápasy). Dospělí zákazníci na chlapce sázejí, v případě prohry jsou svými vykořisťovateli trestáni. Žebření považujeme za další variantu obchodování s dětmi, kdy děti vydělávají peníze pro jiné žebřáky, nebo prodejem zboží na ulici. V některých případech jsou děti mrzačeny, aby vzbuzovali lítost a sympatie.²² Klasickou podobou obchodu s dětmi je sexuální vykořisťování v podobě nevěstinců, masážních podniků, prostitučních gangů, klubů, produkcí pornografických materiálů. Další velice závažnou formou obchodu s dětmi jsou tzv. „vojenské povinnosti“, kdy jsou děti zneužity v ozbrojených konfliktech. Některé děti se k bojujícím složkám přidávají kvůli chudobě v regionu či rodině, jiné děti jsou násilně naverbovány a odvedeny. V těchto nepříznivých podmínkách válečných konfliktů děti zaujímají role posílů, nosičů, bojovníků i manželek pro poskytování sexuálních služeb. Variantou obchodu s dětmi jsou i ekonomické sňatky, kdy rodiče považují jako jediný únik ze své tíživé finanční situace, prodat svou dceru staršímu muži, která je v takové situaci považována za ekonomické břemeno. Narůstá i poptávka starších mužů po mladé panně-nevěstě v oblastech s vysokým výskytem infekce HIV. Narůstá i poptávka po nezákonných adopcích, což můžete také považovat za další variantu obchodování s dětmi. Ve světě se hojně obchoduje i lidskými orgány, a děti jsou k takovým obchodům využívány.

Pokud se podíváme na výskyt obchodu s dětmi v České republice, převládá u nás varianta adopce nebo obchodování s dětmi za účelem prostituce. Unášení dětí (nejčastější způsob

²¹ Nucenou prací se rozumí každá práce nebo služba, která je na komkoli vymáhána pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a ke které se řečená osoba nenabídla dobrovolně. Otročtví – stav fyzické osoba, který je předmětem vlastnickému práva nebo jeho některých složek. Jde o stav spočívající v tom, že jistým lidem se upírá povaha osobní svobody a tak se stávají předmětem vlastnického práva nebo některých jeho atributů.

²² Vzpomeňme si na film *Milionář z chatrče* z roku 2008 od režiséra Dannyho Boylea natočeného podle knižní předlohy Vikase Swarupa.

získání „zboží“ pro účely obchodu), se u nás vyskytují velmi vzácně, a pokud ano, tak častěji v souvislosti se spory rozvedených rodičů o dítě. Ale nemysleme si, že obchod s dětmi nezasáhl i naši republiku, ba naopak, jsme zemí cílovou, ale navíc i tranzitní.

2.2.1.1 Specifické následky, kterými trpí obchodované děti

Obchod s dětmi je nejhorší způsob, jak vykořistit křehkou dětskou duši i tělo. Děti, se kterými je obchodováno, jsou připraveni o možnost prožít zdravé dětství, důstojný a prospěšný život. Oběti obchodu jsou zotročeny a fyzicky týrány obchodníky, kuplíři i zákazníci. Oběti tohoto obchodu uvádějí pocity hanby, viny a nízké sebeúcty, jsou často stigmatizovány. Cítí se podvedeny, zrazeny hlavně v případě, pokud považovali pachatele za důvěryhodného. Děti mívají noční můry, špatně spí, cítí beznaděj, trpí depresemi. Některé děti sahají po omamných a psychotropních látkách, ve kterých hledají vysvobození z psychické bolesti, jiné se dokonce pokusí o sebevraždu. Děti dovedené do sexuálního průmyslu jsou vystaveny riziku přenosu pohlavních onemocnění včetně HIV/AIDS. Zákazníci rádi zaplatí o něco více za sex bez kondomu a mladé dívky nejsou v takové pozici, aby takovému jednání odporovaly. Obchod s dětmi má i negativní vlivy pro sociální rozvoj a vzdělání dětí. Takové děti často neznají rodinný život, jsou nuceny pracovat již od útlého věku. Nemohou rozvíjet svůj potenciál, protože jsou odtrženy od pomoci a podpory v rodině, ve škole, od běžných sociálních aktivit. Díky neustálému dohledu a omezení nemají žádný kontakt se životem „tam venku“, nemohou vyhledat pomoc. Děti, se kterými se obchoduje, jsou tělesně a duševně týrány, ponižovány, jsou pozbaveny veškerých svých práv, během nelidského vykořisťování mohou i zemřít. I když se dětem podaří vymanit se z této nadvlády a závislosti, následky jsou pro dítě ničivé, trpí traumatizací a těžkými nemocemi. Pro některé děti neexistuje cesta zpět, v některých kulturách je sexuálně zneužitě dítě zapuzeno, další se stydí, že rodičům nepřineslo požadovaný výnos. Děti, které byly prodány již ve čtyřech letech, si nepamatují, odkud vlastně pocházejí. Dívky nucené k prostituci jsou sexuálně zotročeny, jsou majetkem majitele nevěstince. Dívky jsou zde drženy proti své vůli, nedostává se jim důstojného zacházení. Bohužel tyto „moderní otroci“ (děti a ženy) jsou masovým, lehce nahraditelným zbožím, kterého není nedostatek. Od toho se odvíjí i jejich hodnota, pokud dívka v nevěstinci onemocní, může být klidně vyhozena na ulici, na její místo jsou zástupy dalšího „levného zboží“. Snad výčet

těchto katastrofálních následků pro dětské tělo i duši, vzbudí ještě více odhodlání bojovat proti tomuto nelidskému jednání.

2.2.1.2 Obchodování s dětmi a jeho legislativní vymezení v ČR

V lednu roku 2010 vstoupil v platnost nový trestní zákoník - Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.²³ Problematika obchodování s lidmi potažmo dětmi je ukotvena v Hlavě II: Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, v díle 1: Trestné činy proti svobodě. Zaměříme pozornost na § 168 Obchodování s lidmi, který podává definici obchodování s lidmi respektive, kdo je pachatelem daného trestného činu. Toto ustanovení podává i přehled forem obchodování s lidmi. Dané ustanovení obsahuje dvě samostatné skutkové podstaty, kdy první chrání výhradně osoby mladší 18 let, druhá skutková podstata se vztahuje na osoby starší 18 let. Pokud bychom řešili únos dítěte a majetkový prospěch, určující by pro nás bylo ustanovení podle § 200 Únos dítěte a osoby stížená duševní chorobou.

2.2.2 Dětská prostituce

Prostituce je fenomén všudypřítomný a doslova věčný. Ani sebestřísnější sankce neměly tu moc, aby prostituci nadobro odstranily. Historie sama byla svědkem prostituce ve formě chrámových prostitutek starověkých civilizací i biblické svaté Magdalény. Veřejnost se už poučila, že seberafinovanější trestní postih prostituci ze společnosti nevytlačí. Naopak přísné tresty prostituci zahánějí do ilegality a tím dochází ve větší míře k ponižování a útlaku prostitutek a prostitutů ze strany zákazníků a kuplířů. Na základě toho mezinárodní veřejnost již krátce po skončení druhé světové války zavázala státy k aboliční (tedy beztrestnosti) prostituce.

²³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník dostupný také na <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>.

1. světový kongres proti CSEC definuje dětskou prostituci jako „využívání dětí pro sexuální účely za peníze či jinou odměnu.“²⁴

Dětská prostituce je také definována jako „zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jakoukoli jinou odměnu“.²⁵

Dětskou prostitucí je také dále myšleno „zneužívání dítěte k sexuálním praktikám, kdy je dítěti za jeho účast na sexuálních praktikách placeno nebo mu jsou poskytovány či slibovány jiné odměny nebo výhody bez ohledu na to, zda je tato platba, slib nebo odměna poskytována dítěti či třetí osobě.“²⁶ Dětská prostituce se vyskytuje v místech a oblastech, kde je nabízena „klasická“ prostituce (máme na mysli prostituci dospělých osob).

Děti se k prostituci dostanou díky osobní zkušenosti se zneužitím při fotografování nebo natáčení pornografického díla, ve většině případů se tyto děti staly v dětství obětmi zneužívání a ve větší míře se jedná o dívky. Prostitucí řeší svoji těžkou ekonomickou situaci děti na útěku z domova nebo ústavního zařízení, které se tímto způsobem snaží přežít. Pro vykořisťovatele jsou tyto děti lehkou kořistí, protože jsou ochotny vyměnit jídlo, ubytování a dokonce kapesné za sex. Další příčinou, proč děti prostituují, je emocionální nouze, kdy děti hledají bezpečí, blízkost, důvěrný vztah, uznání, pomoc, pozornost, náklonnost a lásku, a za to vše jsou ochotny prodat svoje tělo a svou sexualitu. Děti obvykle jednájí unáhleně a dříve nebo později si uvědomí, že takový vztah s pachatelem jim nic nedává a je stejně prázdný, a tak se dítě dostává do začarovaného kruhu, kdy padá pořád a stále do nesprávných rukou vykořisťovatelů a svůj emoční deficit si nahrazují uspokojením z peněz. Díky tomu, že je společnost konzumní a vše se točí kolem peněz a výkonu, mají děti nesprávně seřazený žebříček hodnot a komerční sex využívají k zakoupení věcí, na které by jindy neměly prostředky, se snahou zapadnout do některé z „vyšších“ společností. Ve skrytu tyto děti touží po bezpečí, uznání a přijetí a mají strach, aby nezůstaly stranou. Prostitucí si děti vydělávají i obstarání si omamných a psychotropních látek. Bohužel se objevují i případy, kdy sami rodiče nabízejí svoje děti k prostituci.

V České republice se setkáme s prostituujícími ve velkých městech, v příhraničních oblastech s Německem a Rakouskem, na hlavních dálničních tazích. Hlavními příčinami na-

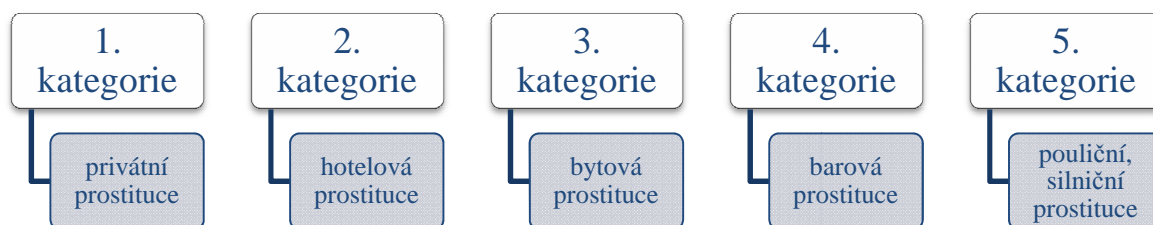
²⁴ VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.

²⁵ MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 210 s. s. 11. ISBN 978-807-3673-208.

²⁶ Evropská komise: Návrh rámcového rozhodnutí, SEK (2009) 356, Brusel 2009. In: Blatníková, Š., 2009, s. 69.

bídky dětské prostituce u nás je především špatná sociálně ekonomická situace některých komunit a sociálních skupin, jejichž životní úroveň relativně prudce klesla během 90. let minulého století díky zvýšené míře nezaměstnanosti, špatné úrovni bydlení i nízkého vzdělání. Tyto negativní společenské jevy měly za následek rozpad společenských hodnot a norem, sociální exkluzi a marginalizaci, oslabení socializační a výchovné funkce rodin, škol a školských zařízení a zvýšený výskyt sociálně patologických jevů (alkoholismus, drogy, gambling).

Prostituce obecně ale i dětská prostituce se provozuje na různých místech. V této souvislosti budeme hovořit o 5 kategoriích dětské prostituce, které identifikují místa působení a úrovně poskytovaných služeb.

Obrázek 4. Kategorizace dětské prostituce (Vaníčková, 2007)

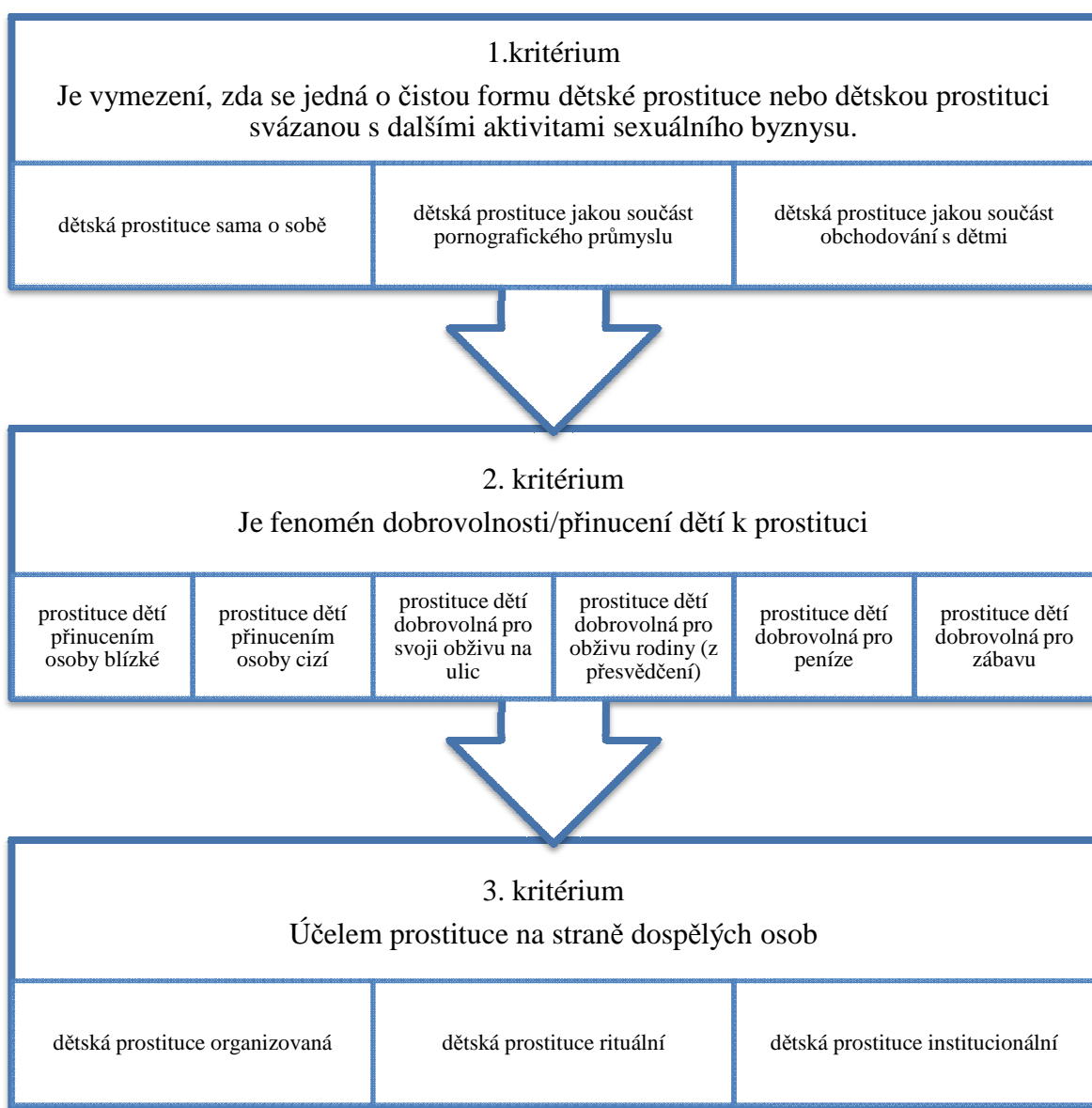
Svoji pozornost v souvislosti s dětskou prostitucí zaměříme na poslední tři kategorie. Bytovou prostituci již můžeme považovat za provozování dětské prostituce. V tomto případě již vystupuje role kuplíře²⁷ (často se jedná o manžela, otce nebo bratra). S touto kategorií prostituce je spojován fenomén tzv. uspavaček²⁸. Prostituuujícími jsou často student/ky, které si tak vydělávají na nájem. Nejohroženější jsou osoby s mentální retardací či jinak postižení. Do této kategorie se řadí komerční sex formou eskort služeb a realizace nabídek přes Internet. Čtvrtá kategorie je nejrozšířenější. Prostituuujícími jsou v našich podmínkách osoby mladší 18 let, ve světě jsou to děti. Především jde o cizinky, se kterými se obchodovalo, a prostituuují z donucení. Prostituce probíhá v erotických salonech, sexbarech, masážních salonech, fitness centrech a nočních podnicích. Pátá kategorie je nejrozšířenější a pro oběti nejnebezpečnější. Prostituuující mají zpravidla nízký věk, nabízejí rychlý, anonymní a nejlacinější sex jakéhoko-

²⁷ Člověk, který obchoduje se ženami, nebo zprostředkovává prostituci.

²⁸ Toto jednání má blízko k organizované kriminalitě. Klient bývá vláknán do bytu pod záminkou placeného sexu za účelem okrást ho.

liv druhu. Typická je i závislost na drogách prostituuujících osob, z čehož plyne další profit pro kuplíře. Prostupující osoba se vyznačuje sociální nezralostí, nízkým stupněm vzdělání, snadnou manipulovatelností. Na ulicích se můžeme setkat již s patnáctiletými dívkami, které jsou na útěku z domova či ústavního zařízení, ale i s matkami s dětmi.

Vedle kategorizace dětské prostituce je důležité zmínit i formy dětské prostituce, které je nutno vnímat v jejich plném kontextu komerčního sexuálního zneužívání dětí. Na dětskou prostituci lze nazírat trojí optikou podle toho, které kritérium zvolíme

Obrázek 5. Formy dětské prostituce (Vaničková, 2007)

Fenomén dobrovolnosti jinak dobrovolná dětská prostituce je novým závažným fenoménem moderní doby. Díky konzumnímu způsobu života společnosti, všudypřítomné reklamě vytvářející falešnou sebeúctu, přemíře nových včetně sexuálních informací, se děti vydávají na mylnou cestu komerčního sexu. Děti si tak kompenzují nedostatek finančních prostředků v rodině a takovým způsobem si vydělávají na luxusní oblečení nebo elektroniku.

Pro úplnost musíme dodat, že existuje dětská prostituce heterosexuální a homosexuální. Dále dětskou prostituci dělíme na dívčí prostituci, která se více vyskytuje v heterosexuální formě. Bohužel čím dál více dívek provádí prostituci dobrovolně, což je další forma dívčí prostituce, kdy si dívky chtějí pořídit luxusnější a přepychovější věci, na které by za normálních okolností neměly prostředky. Druhým důvodem, proč mladé dívky vstupují na sexuální trh, je zábava, touha po dobrodružství, touha vyniknout ve skupině, být v něčem lepší. Existuje i chlapecká prostituce, která má vedle sebe dvě formy – heterosexuální a homosexuální, jejichž provozování nemá žádný vztah k sexuální orientaci chlapců. Heterosexuální chlapecká prostituce se v České republice téměř nevyskytuje na ulici, v omezené míře se s ní setkáváme v salonech, ale dominantou tohoto typu prostituce je bytová prostituce (privátní nebo organizovaná agenturami). Tento typ prostituce nejvíce využívají dívky, které pod tlakem vyprávění svých kamarádek, nechtějí být těmi posledními pannami ve skupině a být terčem posměchu. V případě homosexuální chlapecké prostituci chlapci většinou nejsou homosexuálové, ale berou ji jako formu obživy, berou ji jako byznys. Homosexuální chlapecká prostituce se vyskytuje ve formě salonní prostituce (gay kluby, eskort služby, veřejné domy), zviditelněnou formou je homosexuální pouliční prostituce, která vyvolává nejvíce diskuzí.

Jednání v podobě dětské prostituce znamená pro děti ohrožení vývoje jejich osobnosti a sexuality. Proto násilí, nedůvěra, pokoření a odmítnutí se stává pro děti normou. Dětem v tomto stylu života hrozí neustálé nebezpečí, proto je současně smutné a paradoxní, že budou hledat zázemí a morální oporu u těch, kdo je zneužívají! Současně pro nás musí platit pravidlo, že žádný souhlas dítěte (dobrovolnost) nemůže ospravedlnit nezákonnost ani jedné z forem a podob komerčního sexuálního zneužívání dětí. Musíme mít na paměti, že stále jde o trestný čin.

2.2.2.1 Specifické následky prostituce

Viktimizace dětí, které se staly obětí dětské prostituce, se dá přirovnat k viktimizaci způsobenou krutým mučením nebo osobní zkušeností s leteckou katastrofou. Následkem není pouze trauma dítěte vyplývající z provozování dětské prostituce, ale i násilí páchané na dítěti. Proto rozlišujeme traumatizaci a viktimizaci primární a sekundární²⁹. Dítě, které se stalo obětí vykořisťování formou dětské prostituce, má zkušenost s tělesným násilím, znásilněním, ale i s pasivní formou násilí, která spočívá v zanedbání základních potřeb dítěte. Dětem chybí pocit naplnění jejich životních potřeb, prostituci mají spojenou s násilím, které představuje dlouhou řadu zdravotních poruch. Jednou z významných poruch se týká sexuálního a reprodukčního zdraví. Děti jsou mnohem více náchylnější na sexuálně přenosné choroby než dospělý jedinec. Takovéto choroby se snaží děti vyléčit samy, což má za následek záněty v oblasti pánve, mimoděložní těhotenství, potraty a sterilitu.

2.2.2.2 Dětská prostituce a její legislativní vymezení v ČR

Problematika dětské prostituce je ukotvena v již zmíněném trestním zákoníku v Hlavě III: Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti § 189 Kuplířství. Dané ustanovení se nevztahuje na osoby mladší 18 let, které jsou chráněny přísnějším ustanovením o obchodování s lidmi. Ustanovení umožňuje trestní postih nejen prostituce nabízené veřejně, ale i postih provozovatelů tzv. klubové prostituce. Dále tento trestný čin upravuje ustanovení § 202 Svádění k pohlavnímu styku. Ke komerčnímu zneužití dětí bychom mohli připojit i skutky kvalifikované jako ohrožování výchovy mládeže dle § 201 Ohrožování výchovy dítěte.

²⁹ Sexuální násilí včetně vynucování sexu bez ochrany, vynucování odmítaného způsobu sexuálního styku, znásilnění, přinucení k sexu s více osobami současně, dále tělesné tresty za neuposlechnutí příkazu včetně jistých forem mučení a sadomasochistických praktik, přičemž převládá psychické násilí s cílem oběť zcela ovládnout. Kumulující se traumata pocházejí od kuplířů, zprostředkovatelů, provozovatelů, zákazníků i od vrstevníků a kamarádů, lékařů, učitelů, sociálních a pastoračních pracovníků, policistů a jiných osob formou neuctivého, ponižujícího, zesměšňujícího nebo neangažujícího se či lhostejného chování.

2.2.3 Dětská pornografie

Každý z nás má jiný názor na to, co považuje za pornografii. Nejobecněji bychom mohli říct, že jde o znázorňování sexuálních motivů sloužící k vyvolání pohlavního vzrušení.

Pornografie není pouze film nebo video umístěné na webových stránkách, ale je pevně zakotvena v našich hlavách a nedá se jednoduše vypnout. Pornografii bychom mohli klasifikovat jako vkusnou, nevkusnou, esteticky přijatelnou nebo přímo odpuzující. Většina zemí výslovně zakazuje pornografii, jejímž předmětem je násilí, sexuální styky se zvířaty, nechutné praktiky s močí. Právní předpisy většiny civilizovaných zemí také zakazuje pedofilní pornografii.

Dle definice přijaté na Stockholmském kongresu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání je dětská pornografie *„jakékoliv spodobnění dítěte účastnícího se skutečné nebo předstírané explicitní sexuální aktivity, ať už je toto spodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv spodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálnímu účelům.“* Je definována jako pornografický materiál (zvukový nebo obrazový materiál³⁰), který zobrazuje skutečné dítě, které se aktivně nebo pasivně účastní jednoznačně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte, nebo skutečnou osobu se vzhledem dítěte, která se aktivně nebo pasivně účastí sexuálního kriminálního jednání nebo realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní výše popsaného kriminálního jednání.³¹

Díky velkému rozšíření a částečnému prolomení sexuálního tabu ve společnosti se můžeme domnívat, že pornografie je v podstatě neškodná, máme ji na očích snad denně díky novinám, billboardům, reklamám, filmům a videím. Avšak v případě dětí, kdy je pornografie u nich prováděna v aktivní formě, což znamená aktivního účastnění se fotografování, filmování sexuálního rázu buď za úplatu či nikoliv, jsou následky pornografie mnohem nebezpečnější než bychom si mysleli. Tato pornografie poškozuje stav a vývoj dítěte, ale i jeho budoucí život. Výroba pedofilních pornografických materiálů může mít za následek i vraždu (například

³⁰ Obrazová pornografie je zobrazení dítěte při výslovné sexuální činnosti, skutečné či simulované, nebo oplzlé vystavování pohlavních orgánů pro sexuální uspokojování uživatele; zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. Zvuková pornografie je používání jakýchkoli zvukových prostředků užívajících dětský hlas, skutečný či simulovaný, za účelem sexuálního uspokojování uživatele. Zahrnuje výrobu, rozšiřování nebo používání takového materiálu. In: Vaníčková, E., Provazník, K., Hajd-Mousova, Z.: Sexuální násilí na dětech. Portál Praha 1999, p. 93

³¹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=32004F0068:CS:NOT> In: Blatníková. Š. 2009, s. 41.

Dutroux v Belgii³²). Pro děti je nebezpečné také skupinové, nekoedukační a hlavně koedukační sledování tvrdého porna vedoucí také ke skupinovému sexu. Naši pozornost bychom měli věnovat sexshopům a night klubům, kde je pornografie naprosto běžnou záležitostí.

Dětská pornografie se také více rozšířila díky zneužití Internetu k šíření a distribuci materiálu dětské pornografie. Identifikace pachatele tedy šířitele takového materiálu je velice obtížná a náročná, a nelze ji praktikovat bez fungování mezinárodní spolupráce. Častým případem totiž je, kdy pachatel (občan České republiky), umísťuje dětskou pornografii na zahraničních serverech (cílovou zemí jsou ty, které boji proti dětské pornografii nevěnují tolik úsilí), nebo opačným případem je, kdy cizinec umísťuje pornografický materiál na servery v České republice (tzv. offshore³³).

2.2.3.1 Specifické následky pornografie

„Každé kliknutí zabíjí dětskou duši a každý obraz s dětskou pornografií na internetu ukazuje mučení dítěte. A každé zneužití, ať v souvislosti s pornografií, nebo s prostitucí, zanechává podobné rány jako mučení“ prohlásil Curt Becker, ministr spravedlnosti Sasko-Anhaltska, po odhalení jedné zločinecké organizace s dětskou pornografií.³⁴ Dětská pornografie způsobuje těžkou traumatizaci obětí a navíc asociativní poruchy osobnosti. Oběti jsou konfrontovány se zatěžujícími a traumatizujícími následky, což znesnadňuje vstřebání toho, co děti prožily. Děti jsou mnohdy nuceny zaujímat speciální polohy, během kterých mají předstírat uspokojení a radost, což opět zvyšuje jejich trauma. K tomu, aby byly děti více povolnější, pachatelé sahají i po omamných látkách, což zkresluje dětské vnímání skutečnosti. Oběti jsou pachateli také vydírány obrazy a natočenými dokumenty, kde vidí sami sebe, což je obměkčí a přesvědčí o spoluvinně. Dítě se navíc za takový materiál stydí a udělá raději cokoli, jak kdyby se takový materiál měl dostat do cizích rukou. Děti jsou také nuceny k zneužívání jiných dětí, což je další prostředek k vydírání a zvyšování pocitu viny a studu. Navíc díky vyu-

³² Marc Dutroux (47) obviněný za únos, věznění a zneužívání 6 belgických děvčat ve věku od osmi do 19 let, z nichž pouze dvě vyvázly živé. Blíže k případu, který je označován za „proces století“ na <http://kriminalistika.eu/muzeumzla/dutroux/dutroux.html>.

³³ Offshore – cizí země, která umožňuje osobě, která je fyzicky mimo tuto cizí zemi, získat pro sebe určité výhody; offshore je všude mimo zemi, kde osoba sídlí. In: Tamtéž.

³⁴ MILFAIT, René. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 210 s. s. 69. ISBN 978-807-3673-208.

žívání nových technologií a hlavně hojnější využívání Internetu, se cizí lidé dostanou k intimnímu materiálu s vyobrazením dítěte i po několika letech od natočení.

2.2.3.2 Dětská pornografie a její legislativní vymezení v ČR

Opět vzpomeneme již zmíněný trestní zákoník, kde problematika dětské pornografie je ukotvena v Hlavě III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti § 185 – 193. V našem případě je pro nás stěžejní § 191 Šíření pornografie, který vymezuje protiprávní činnosti spojené s šířením pornografie, a tresty odnětí svobody. Stěžejní je pro nás i § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, který stanovuje tresty odnětí svobody za výrobu, držení a jiné nakládání s dětskou pornografií, a § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, který stanovuje tresty odnětí svobody za zneužívání dítěte k výrobě pornografie.

2.2.4 Sexuální turismus

Sexuální turismus nebo také sexuální turistika je poměrně nový fenomén, který se hojně rozšiřuje po celém světě. Sexuální turistika se začala rozvíjet v druhé polovině 20. století. Díky mezinárodní spolupráci mezi jednotlivými státy i mezinárodními společnostmi, došlo ke zvýšení počtu lidí, kteří služebně cestují po celém světě, nebo provozují zahraniční turistiku.

Dětská sexuální turistika „Child Sex Tourism“ (CST) je komerční sexuální vykořisťování dětí osobami (muži nebo ženami), které cestují ze své vlastní zemi do jiné, s úmyslem dopustit se sexuálního zneužití dítěte.³⁵ Organizace CEOP „Child Exploitation and Online Protection Centre“ (Středisko pro on-line ochranu dětí před vykořisťováním) používá poměrně výstižný termín „cestující sexuální delikventi“ a označuje jím pachatele, kteří za účelem zneužívání dětí cestují do zahraničí.³⁶ Sexuální turismus představuje sexuální zneužívání dětí, kdy pachatel je jiné státní příslušnosti než oběť, a týká se především dětské prostituce, dětské pornografie a obchodu s dětmi. Příčinou vzniku tohoto jevu se uvádí chudoba. Sexuální vyko-

³⁵ International Questions and Answers about the Commercial Sexual Exploitation of Children. ECPAT International. Thailand 2001 In: BLATNÍKOVÁ, Š., 2009, s. 60.

³⁶ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 140 s. s. 60. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3380-915.

řist'ovatelé obvykle pocházejí ze zemí Evropské unie. Takovýto sexuální turista je v hostitelské zemi v relativní anonymitě, jedná svobodně, tudíž si může dovolit zajít do veřejného domu. Takové chování by samozřejmě v jeho rodné zemi bylo pro něj nepřístupné. Sexuální turistika je v dnešní době u vykořisťovatelů tak oblíbená díky snadné přístupu.

Pokud se podíváme na situaci u nás v České republice, v souvislosti se sexuální turistikou hovoříme o dětské prostituci, obchodu s dětmi a poskytování sexuálních služeb zákazníků ze zahraničí. Nejvíce jsou ohroženy příhraniční oblasti s Německem a Rakouskem, velká turistická města (v Praze se můžeme hojně setkat i s homosexuální dětskou prostitucí). Příhraniční oblasti jsou ohroženy v tom smyslu, že prostituující děti zůstávají v České republice, zatímco zákazník překračuje hranice za účelem využití jejich služeb (tento způsob je bezpečný i méně riskantní pro všechny zúčastněné). Méně se již vyskytuje opačný pohyb, kdy děti a ženy z České republiky cestují za komerčním sexem do zahraničí. Česká republika se stala během posledního desetiletí ze země vysílající na zemi přijímací.

3 Kriminalita zaměřená proti dětem v prostředí Internetu

Není snad potřeba konstatovat, že žijeme v 21. století. Že jde o dobu, která je řízená moderní technologií. V běžném životě využíváme všech moderních komunikačních i informačních technologií, a bereme je jako samozřejmost. Jsou to všechny mobilní telefony, iPhony, tablety, notebooky, počítače a další. Díky těmto vymoženostem moderní doby můžeme komunikovat s přáteli, i kdyby byli na konci světa, můžeme sdílet své pocity, fotografie a videa, můžeme se účastnit různých fór, diskusí prostřednictvím sociálních sítí, chatů, můžeme hrát on-line hry, nakupovat on-line, domlouvat si schůzky, sledovat zprávy doma i ve světě. Jenže k tomu všemu potřebujeme tu nejdůležitější vymoženost a tím je Internet. Bez něj by již dnešní svět nemohl fungovat. Je to neumírající zdroj obrovského množství informací. Výčet všech kladných stránek Internetu by zabral celou bakalářskou práci, ale řekne si v dnešní době někdo, že Internet s sebou nese i vážná rizika? Internet není bez chyby a může být snadno zneužitelný. Rychlost technologického pokroku otevřela nové perspektivy pro výrobce, distributory a uživatele dětské pornografie. Odesílatel pornografického materiálu se schovává za skrytou identitou, což znemožňuje vypátrání takového pachatele. Klasickou formou šíření dětské pornografie prostřednictvím Internetu je umístování pornografického materiálu na webových stránkách, odkud si ho zájemci za úplatu, bohužel ve většině případů zdarma stahují do svých počítačů. Nebezpečnější formou šíření dětské pornografie jsou tzv. „peer – to – peer connection“ (internetové výměnné sítě), kdy si uživatelé mohou mezi sebou vyměňovat soubory na základě předešlé domluvy obvykle přes chatroomy, že budou oba on-line. I oblíbená sociální síť, která ovládla náš svět i myslí našich dětí, Facebook³⁷ představuje vysoké riziko. Díky němu dochází k snadnému vytipování oběti k zneužívání nebo sexuálnímu obtěžování.

Internetová kriminalita proti dětem byla definována jako „*jakékoli sexuální zneužívání dětí usnadněné počítačem, zahrnující on-line svádění/obtěžování (grooming) a dětskou pornografii.*“³⁸

³⁷ Stránky umožňují lidem vytvářet si profily, vyjadřovat se, vyměňovat si zprávy, plánovat si společenský život, sdílet fotografie, obrázky a videa a poznávat nové přátele. Tyto stránky přitáhly značnou pozornost díky objemu osobních informací, který je jejich prostřednictvím sdílen a potenciálně prohlížen miliony lidí z celého světa.

³⁸ Office for Victim of Crime: Internet crimes against children. Department of Justice, Washington 2001 In: Blatníková. Š., 2009, s. 44.

3.1 Cyber-sexuální zneužití dítěte a on-line grooming praktiky

Dnešní moderní doba otevřela nové brány pro sexuální vykořisťovatele, kteří využívají Internet k sexuálnímu zneužívání dětí. Nejčastější formou online sexuálního zneužívání je grooming (nalákání dětí k sexuálním praktikám) a šíření dětské pornografie.

3.1.1 Grooming

Groomingem se mají na mysli techniky a postupy v jednání, které manipulátor (groomer) využívá k získání důvěry dítěte užívajícího Internet (chaty, diskuse) s cílem přimět dítě k osobní schůzce.

Ve 23 článku Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním z roku 2007 je grooming definován jako *„nalákání dítěte pomocí Internetu k sexuálnímu chování, manipulativní zacházení s dětmi realizované zejména prostřednictvím chatu, které může vést až k osobnímu setkání a zneužití dítěte.“*³⁹

Groomingem nebo také „online groomingem“ či „cyber-groomingem“ máme na mysli chování pachatelů sexuálního zneužívání dětí prostřednictvím komunikačních prostředků (chat, ICQ, skype aj.) s cílem zmanipulování oběti a následnému pohlavnímu zneužití.

Cybergrooming je nejen velice nebezpečný ale i zákeřný způsob, jak využít dětské důvěřivosti, naivity, touhy po přátelství, intimitě i dobrodružství. Jedná se o typický příklad, kdy dochází ke zneužití osobních údajů, které oběť agresorovi dobrovolně poskytuje. Agresor je v případě cybergroomingu velmi opatrný a trpělivý, získává a klame dětskou obezřetnost ne v krátkém časovém rozmezí, ale mluvíme zde o rozsáhlý časový horizont, kdy si důvěru oběti získává pozvolna. Oběti cybergroomingu tak s útočníky komunikují i několik let. Dalším rizikovým faktorem cybergroomingu je fakt, že útočník si změnil identitu, na Internetu vystupuje pod fotografií a indiciemi naprosto vymyšlené osoby. V dnešní době, i když nejsme výpočetními experty, není problém si sehnat fotografie přitažlivého kluka, či holky. Stačí pak jen vy-

³⁹ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, 140 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3380-915.

psat okouzující, přitažlivý profil se samými superlativy a začít komunikovat prostřednictvím chatu, Facebooku či ICQ s vybranou obětí.

Nyní si ukážeme klasický průběh budování závislosti oběti na agresorovi. Scénář je ve většině případů stejný. Agresor nejprve vzbudí důvěru a pokusí se oběť izolovat od okolí. Následuje podplácení dárky, penězi, dobíjení kreditu, promyšlené budování přátelského vztahu. Agresor pak dále přistoupí k pobídce sdílení intimních fotografií či videí, jimiž pak následně oběť vydírá. Co se týče oběti, ta je postupem času emocionálně závislá na útočnickovi a nakonec přistoupí i k osobní schůzce s agresorem. Osobní schůzka ale nekončí posezením v kavárně, či zhlédnutím filmu v kině, ale oběť je obvykle sexuálně zneužita, napadena, vydírána. Cybergroomer užívá některé ustálené postupy, jak se dostat do dětské přízně a následně s ní manipulovat. Cybergroomer komunikuje se svou obětí i několik měsíců, v některých případech i přes rok, než se odváže sjednat si schůzku s dítětem ve skutečném světě. Agresor vyžaduje, aby jejich virtuální vztah byl z větší části, pokud ne celý, zůstal v tajnosti. V konverzaci polemizuje o významu skutečné lásky, tváří se neobyčejně přátelsky, zajímají ho problémy oběti, naslouchá jí a radí. Svoji oběť podporuje nejen emocionálně, ale i finančně. Oběť bude přesvědčovat o tom, že jejich přátelství bude pokračovat i po schůzce v reálném světě. Jako protislužbu za svoje „dárky“ vyžaduje cybersex s použitím webkamery, nahé fotografie či videa.

Cybergrooming nespočívá pouze ve vylákání oběti na osobní schůzku. Nejčastější podobou cybergroomingu je, když se starší muž vydává za mladšího, avšak začínáme se setkávat s novým, mnohem zákeřnějším způsobem, a tím je získávání kompromitujících materiálů, kterými agresor svoji oběť vydírá až k vylákání na osobní schůzku. Jak může takový případ vypadat? Na začátku si dítě může postěžovat na starý mobil, nedostatek kreditu, útočník skrytý pod maskou přítele, mu slíbí mobil nový nebo dobití kreditu, avšak jako protislužbu si vyžádá od oběti fotku v plavkách. Když si dítě opět posteskně nad nějakým nedostatkem nebo potřebou, útočník mu rád nabídne další pomoc, ale pod podmínkou, že si vyžádá další fotku, tentokrát odhalenější. Dítě bere tento obchod jako dobrý nápad, stačí jen něco málo ze svého těla ukázat, čímž dostane vytouženou věc. Možná už v této době dítě může tušit, že není všechno, tak jak se zdá a na druhé straně může sedět někdo nenormální, ale stále si říká, že k osobní schůzce se přinutit nedá. Ale stále si neuvědomuje, že poslanými fotkami bude nakonec vydíráno. Agresor začne dítěti vyhrožovat, že pokud nepošle další fotky nebo video, dané materiály zveřejní, pošle je rodičům, kamarádům, do školy učitelům. Dítě takový nátlak nemusí ustát, zhrouť se, a také může podlehnout a vejde útočnickovi přímo do náruče. Cílem agresora ne-

musí zákonitě být vytvoření závislosti u oběti na jeho osobu. Šikovným manipulátorům stačí, když dostatečně dlouho působí na svou oběť, kterou zahrnují svou pozorností. Snadnou kořistí jsou dívky a chlapci z dysfunkčních rodin, kteří nemají dostatek přátel, trpí absencí vztahů, sdílením intimity, mají problém se sebevědomím. Takové děti se snadno do virtuálního přítele zamilují a vytvoří si tak těžko odbouratelnou emocionální závislost.⁴⁰

Nejúčinnější obranou proti cybergroomingu je prevence, která by měla spočívat v dobré komunikaci dítěte s rodiči. Rodiče by měli dětem věnovat dostatečné množství času a mluvit s nimi otevřeně o všech tématech běžného života, je nutno vytvořit si s dětmi důvěryhodný vztah. Děti musejí mít pocit, že se mohou s jakýmkoliv svým problémem obránit na své rodiče. Nutné je, abychom děti informovali o tom, jaké nebezpečí jim hrozí nejen v běžném životě, ale i ve virtuálním světě, do kterého čím dál častěji děti unikají a hledají kamarády právě tam. Náležitá preventivní opatření by měla vést i škola. Nejen žáci by měli být dobře informováni o nebezpečí internetové komunikace, ale i samotní učitelé musejí disponovat dostatečným množstvím informací o této internetové manipulaci. V rámci školy bychom měli zavést do běžných školních disciplín i témata spojená s rizikovou virtuální komunikací a komunikací s neznámými uživateli. Vhodnou formou je integrace takových témat do rámcového vzdělávacího programu nebo školního vzdělávacího programu. V souvislosti s prevencí rizikové internetové komunikace existuje několik základních pravidel, jak se efektivně proti cybergroomingu bránit a chránit.⁴¹

Oběti cybergroomingu

Groomeři si nejčastěji vybírají své oběti v rozmezí ve věku od 11 do 17 let, a častěji si vybírají dívky, než chlapce. Je větší pravděpodobnost útoku cybergroomera u dětí, které tráví velké množství svého času na počítači a převážně na online komunikačních prostředcích (chaty, sociální sítě, instant messengery), které děti využívají k navazování virtuálních kontaktů s ostatními. Děti takovýmto „moderním“ způsobem hledají nové kamarády, přátele, či partnery. Nesmíme v této souvislosti nepřipomenout vymoženost dnešní doby a tou je teenagery i mladšími dětmi oblíbený Facebook, MySpace, Twitter a další. Tyto kybernetické prostory poskytují rodnou půdu pro útoky cybergroomerů. Děti a mladiství jsou náchylnější pro útoky groomeřů díky své ne zcela úplně rozvinutých sociálních dovedností, ale i tím, že nemají dostatek životních zkušeností. Útočníci jsou si těchto skutečností vědomi, což jim usnadňuje

⁴⁰ Skutečné případy cybergroomingu příloha č. 2.

⁴¹ Příloha č. 3.

výběr potencionální oběti. Nejčastějšími oběťmi cybergroomingu jsou děti s nízkou sebeúctou a sebedůvěrou, které lze snadno citově a fyzicky izolovat. Rizikovými dětmi jsou i děti s emocionálními problémy či děti v nouzi, které hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku. Snadnou obětí jsou naivní a přehnaně důvěřivé děti, které jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, což jim brání v rozpoznání rizikové komunikace. Groomeři se zaměřují i na teenagery a adolescenty, které zajímá lidská sexualita a nemají zábrany se o ní s cizími lidmi bavit.

3.1.1.1 Cyber-grooming a jeho legislativní vymezení v ČR

Termín cybergrooming trestní zákon (Zákon č. 40/2009 Sb.) nezná, není tedy vymezen jako trestný čin. Nicméně pod toto jednání mohou být zahrnuty následující trestné činy: obchodování s lidmi (§ 168), omezování osobní svobody (§ 171), vydírání (§ 175), pohlavní zneužití (§ 187), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), ohrožování výchovy dítěte (§ 201), podvod (§ 209), nebezpečné vyhrožování (§ 353), nebezpečné pronásledování (§ 354).

3.1.2 Sexting

V souvislosti s využíváním moderních komunikačních technologií k sexuálním atakům se zmíníme o poměrně novém fenoménu, a tím je sexting. Je označován za nový fenomén, protože první případy sextingu u nás byly zdokumentovány v roce 2005. Jedna z prvních obecně užívaných definic vnímá sexting jako „akt rozesílání fotografií zachycujících nahotu mezi mobilními telefony či dalšími elektronickými médii, např. internetem.“⁴² S tímto novým fenoménem se setkávají nejen dospělý, ale mnohem nebezpečnější je dopad pro děti a mladistvé. Pod názvem sexting, je ukryta složenina vzniklá ze slov sex a textování, česky sextování, a znamená elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Tento kompromitující materiál je pak zveřejňován na Internetu např. dojde-li mezi mladistvými k ukončení vztahu jako forma pomsty. Součástí sextingu je šíření dětské pornografie na Internetu. Prostřednictvím sextingu jsou děti vydírány v rámci cybergroomingu, o

⁴² Streichman, 2009 In: KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ, 2012, s. 7.

kterém jsme se již zmínili. Nebezpečí sextingu spočívá v tom, že útočníkovi dáváme velice snadno do rukou intimní a citlivý materiál, který může být použit proti nám a důsledky jsou někdy až katastrofální.⁴³ Možná si myslíme, že stačí daný materiál z Internetu stáhnout, ale není tomu tak. Intimní materiál může na Internetu kolovat i několik let, a může být zneužit i po dlouhé době od pořízení videa či fotografie.

Nebezpečí sextingu spočívá v tom, že potenciálními oběťmi mohou být děti i mladiství. V moderní době Facebooku a Twitteru si každý mladiství i dítě zveřejňuje své fotografie a videa na těchto sociálních sítích, aby se zviditelnilo. A jak dosáhnout toho, aby právě jejich příspěvek byl nejvíce in? Děti se inspirují v bulvárním světě, světě reklam a hudebních klipů, které jsou čím dál více provokativnější a vynalézavější. Všude kam se podíváme, na naše zraky útočí modelky, čím méně oblečené, tím větší pozornost. Sama média tlačí dívky k podobnému jednání, aby zaujaly. Dnes už nenarazíme na profil dívky, která si nepořídila fotografii s vyzývavým postojem a vyšpulenými rty. Jenže zaslání vyzývavé fotografie se může otočit v reálné nebezpečí sextingu. Ukážeme si situaci z reálného života, kdy dívka chtěla zapůsobit na chlapce, který se jí líbil, a zaslala mu svoji intimní fotografii. Chlapec však dívčin zájem neopětoval a o fotografii se podělil se svými kamarády a spolužáky. Jde o typický příklad sextingu. Oběť je následně vystavena hanbě, ponižování, posměchům, šikaně i odloučení ze skupiny. Následky sextingu mohou být pro některé oběti až destruktivní.

Co se týče výskytu sextingu v České republice, tak v roce 2001 zrealizoval tým Centra prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s firmou Seznam.cz rozsáhlý výzkum zaměřený na rizika spojená s využíváním Internetu v populaci dětí. Výzkum se zaměřoval rovněž na oblast sextingu. Podle výsledků výzkumu sexting v ČR realizuje cca 7 – 9 % populace dětí. 7,23 % dětí na Internetu v roce 2012 umístilo svou „sexy“ fotografii nebo video, na kterých jsou částečně nebo úplně nahí. 75,32 % dotázaných považuje takové jednání za riskantní.⁴⁴

V rámci prevence sextingu a minimalizování rizik spojených s tímto fenoménem, účinné se jeví prevence realizovaná přímým kontaktem s dětmi. V oblasti vzdělávání dětí můžeme využít řady vzdělávacích programů, které nabízí projekt E-bezpečí⁴⁵. Měly bychom děti

⁴³ Příloha č. 4.

⁴⁴ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace III*. 1. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 60 s. ISBN 978-80-244-3087-4.

⁴⁵ Více na <http://vzdelavani.e-bezpeci.cz>

naučit, jak být citlivější vůči pornografii. Tím, že ve společnosti je už vše „normální“ a „dovoleno“, děti berou na lehkou váhu situace, které by pro ně měly být alarmující.

3.1.2.1 Sexting a jeho legislativní vymezení v ČR

V České republice se případy sextingu řeší individuálně, některé jsou hodnoceny jako přestupek, jiné jako trestný čin, záleží na druhu intimního materiálu a na způsobu jeho pořízení. Některé případy sextingu lze také řešit občanskoprávní cestou. Náš právní pořádek upravuje, že osoby starší 15 let mohou mít sexuální styk, během kterého se však nesmí fotografovat, pořizovat videa, nebo vést deník. V takovém případě by se jednalo o trestný čin výroby a držení dětské pornografie podle ustanovení již zmíněného trestního zákoníku § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií a § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie.

3.2 Dětská pornografie v prostředí Internetu

Sexuální zneužití dítěte může být stimulem k tomu, že děti se stanou obětí komerčního vykořisťování, ale není tomu tak vždy. Dítě může být komerčně vykořisťováno i bez toho, že se stane dobrovolnou či nedobrovolnou součástí výroby a distribuce pornografického materiálu. Pornografický materiál může být pořízený i bez sebemenšího vědomí dítěte (např. pořízení fotografie či videa dětí, které si nahé hrají u vody). Dítě je tak vykořisťováno bez přímého fyzického sexuálního zneužití. Pornografický materiál⁴⁶, který je online prodáváný a distribuovaný na Internetu, je jasným komerčním sexuálním vykořisťováním dítěte. V této souvislosti se objevuje nové pojetí tzv. nekomerčního sexuálního zneužívání dětské pornografie v online prostředí. Jedná se o situaci, kdy pachatel komerčního vykořisťování pornografický materiál sdílí s jinými podobně smýšlejícími osobami bez finančního zisku. Klíčovým problémem je, zda tato varianta nepatří do skupiny „komerčního“ sexuálního zneužívání dle definice dětské pornografie, kterou podal 1. světový kongres proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, protože bez ohledu na to, zda pachatel z takového jednání má nebo nemá materiální (finanční) prospěch, je dítě vykořisťováno.

⁴⁶ Nyní se diskutuje také o používání termínu „abuzivní obrazy“.

3.3 Sexuální turismus přes webovou kameru cílený na děti

Sexuální pachatelé si hledají stále nové prostředky, jak by bylo možné sexuálně vykořisťovat děti. Sexuální turismus nabyl nové formy a to formou webové kamery („Webcam Child Sex Tourism“), kdy nemusí za komerčním sexem vycestovat do zahraničí, ale stačí mu spojit se s „exotickým“ dítětem online. Tímto způsobem si uspokojují své sexuální touhy především muži (výjimkou nejsou i ženy) z bohatých západních zemí. Nejde o pachatele se sexuální poruchou, ale pachatelé jsou spořádaní otcové rodin, úspěšní manažeři, kteří si tak krátí svůj volný čas. Oběťmi této nové formy vykořisťování jsou děti z rozvojových zemí, které jsou do takového jednání nuceni vlastními rodiči, aby tak zajistili obživu celé rodiny. Na základě toho nizozemská organizace Terre des Hommes zabývající se ochranou dětí před vykořisťováním⁴⁷ přišla s nápadem, jak „polapit“ online sexuální turisty přímo při činu, bez toho, aby k tomu museli využít skutečné dítě. Díky počítačové technologii byla vytvořena desetiletá virtuální holčička z Filipín pojmenována Sweetie. Po dobu deseti týdnů čtyři výzkumníci z Terre des Hommes testovali Sweetie na 19 veřejných chatech. Během této doby projevilo o „pobavení se přes webovou kameru“ s touto holčičkou 20 172 zájemců ze 71 zemí světa. Na základě zjištěných údajů a fotografií z veřejně přístupných profilů bylo identifikováno již 1000 pachatelů (jedna žena, zbytek muži). Výsledky byly předány Interpolu k dalšímu zpracování. Při zapojení mezinárodních policejních složek se předpokládá, že do konce roku 2014 by mohlo být odhaleno až na 100 000 sexuálních vykořisťovatelů.

Jednotlivé formy komerčního sexuálního zneužívání se nevyskytují izolovaně, ale navzájem se propojují, navazují na sebe a nesou vzájemné znaky. Není pochyb, že komerční sexuální zneužívání dětí je neobyčejně nebezpečný sociálně-patologický fenomén. CSEC je typické tím, že se rozšiřuje několika směry. Nejedná se pouze o zneužívání jednoho dítěte jedním abúzorem, ale dotýká se více jedinců. Do procesu zneužívání jsou zapojeny i další osoby, jedná se o organizovanou aktivitu, která přesahuje státní hranice a na základě internacionalizace získává rysy organizovaného zločinu. To má za následek, že na dítě se pohlíží jako na zboží a tak je s nimi i nelidsky zacházeno. Proto bychom měli věnovat náležitou pozornost v boji proti CSEC. Prvotně bychom měli překonat tabu a připustit si, že Česká republika je zasažena tímto fenoménem a přestat zavírat oči. Jako země bychom se měli aktivněji

⁴⁷ Organizace pomoci dětem založena v roce 1965 skupinou oddaných dobrovolníků. V současné době podporuje více než tři sta projektů po celém světě v oblasti vzdělávání, zdravotnictví a nezávislosti. Organizace se zaměřuje na děti žijící s postižením, děti konfrontované s HIV/AIDS. Dětským obětem vykořisťování je věnována zvláštní pozornost. Pracuje s místními partnery projektu a jsou aktivní v patnácti zemích.

zapojovat do celosvětového boje proti tomuto vykořisťování dětí v rámci opatření, která byla přijata na dvou světových kongresech věnovaných CSEC. Naše republika se do boje proti CSEC v rámci Národního plánu boje proti CSEC, jež byl v roce 2002 novelizován.

4 Rizikové děti, rodiny, rizikové faktory a situace

Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání si nevybírají své potenciální oběti jen tak náhodně. Jsou si velmi dobře vědomi, že existují typy dětí, které budou k jejich lákání a svádění náchylnější než jiné děti. Ve čtvrté kapitole se podíváme na identifikaci typů rizikových dětí. V této souvislosti však musíme mít na paměti, že nejen tyto rizikové děti jsou nejvíce ohroženy syndromem CSEC. S vykořisťovatelem může přijít do styku i dítě, které je naprosto psychicky i fyzicky zdravé a má stabilní rodinné zázemí, což se může stát v případě online vykořisťování. Podíváme se i na identifikaci rizikových typů rodin, kdy nevhodné rodinné prostředí může být následkem většího ohrožení syndromem CSEC. Jediné, co lze přesně označit za rizikové jsou faktory a situace, na základě kterých můžeme stavět pevnou pyramidu preventivního opatření proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání. Tím, že přesně upozorníme na rizikové situace, může dítě správně vyhodnotit takovou situaci a dát se k ústupu.

4.1 Rizikové faktory

Hlavními rizikovými faktory, které vedou ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí, jsou ekonomická chudoba⁴⁸, osobní zkušenost se sexuálním zneužitím⁴⁹, diskriminace, perzekuce, nerovné postavení dívek a chlapců ve společnosti⁵⁰, všechny formy interpersonálního a organizovaného násilí, rozšíření infekce HIV/AIDS, dysfunkční a selhávající rodina, vzestup kriminality a nedostatečné naplňování práv dítěte.

Dítě, které je zdravě vyvinuto a vyrůstá ve stabilní rodině, disponuje schopnostmi a dovednostmi, že by se samo ochránilo před rizikem sexuálního zneužívání, pokud by se nedjednalo o použití tělesného násilí. Děti, které umějí říkat ne, utečou, umějí se bránit, neuchovávají žádná tajemství, nejsou dobrými cíly sexuálních vykořisťovatelů. Pachatelé naopak

⁴⁸ Ve světě žije 1 200 000 000 lidí s příjmem nižším než jeden dolar na den a blíže neurčené číslo velmi chudých lidí ve velmi bohatých zemích.

⁴⁹ Podle první světové zprávy OSN o násilí na dětech je v regionu Evropy a střední Asie 33 % žen a 20 % mužů v dětství sexuálně zneužito.

⁵⁰ Na druhém světovém kongresu proti sexuálnímu vykořisťování dětí konaným v roce 2001 v Jokohamě byla věnována pozornost faktu, který byl identifikován jako významně spolupůsobící riziko komerčního sexuálního vykořisťování mladých dívek a žen, a tím je existence zóny patriarchální společnosti, která v sobě nese zárodek nerovného postavení pohlaví. S tím je spojen větší počet vykořisťovaných dívek a žen než sexuálně vykořisťovaných mužů.

vyhledávají své oběti na základě jejich vzhledu či oblečení. Tzv. **obětní typy** (chlapci i děvčata) působí nevinně, důvěřivě, mají nízké sebevědomí a sebeúctu. Jsou to děti, které se cítí osaměle, jsou emocionálně nestabilní, tělesně nebo duševně zanedbané, nedostává se jim dostatečné pozornosti, pocíťují strach z vlastní sexuality i všeho, co je pro ně cizí. Takové děti mohou vyrůstat i v nevhodných rodinách, kde jsou témata o sexu, sexualitě a sexuálním zneužívání tabu a děti netuší, jak se v rizikové situaci správně zachovat. Další faktor, který oslabuje obranný mechanismus dítěte, je uchovávaní zvláštního důvěřivého vztahu k pachateli. Dítě se snadno stane obětí díky blízkosti pachatele, důvěře, oprávnění k výchově či respektu k němu.

4.2 Rizikové děti

Typologie rizikových dětí není jednoznačná. Věk ani sociální okolnosti původní rodiny přesně neidentifikují vstup dětí na komerční trh sexu. Obecně bychom mohli říct, že rizikovými dětmi jsou ty, které žijí v blízkosti nevěstinců a v blízkosti oblastí s vysokou koncentrací mužů bez závazků. Rizikové děti jsou i ty, které pracují na ulici v neformálním sektoru, děti s postižením a děti uprchlíků. Nelze přesně diagnostikovat typy dětí, které jsou náchylnější pro vstup do komerční sféry zneužívání. V podstatě dokážeme popsat pouze jednotlivé nebezpečné životní situace, do kterých se ohrožené děti mohou dostat, a před kterými je musíme předem informovat a varovat.

Paradoxní v tomto případě je, že většina ohrožených dětí nemá fenomén CSEC spojený s traumatem či nepřijatelným chováním. Převážně se domnívají, že jde o alternativní způsob obživy, navýšení kapesného či zaopatření luxusního nadstandardu, který volí jako beztrestnou a pohodlnou alternativu bezpracného zisku oproti krádežím, distribuci drog, brigád vyžadujících manuální či namáhavou práci.

4.3 Rizikové situace

Jak již bylo řečeno, jsou to právě rizikové situace, které dávají dětem příležitost ke vstupu na komerční trh sexu, ze kterého již není návratu. Ani bychom nevěřili, kolik pro nás banálních situací, dokážou pachatelé využít ke kontaktování vytypovaných dětí. K takovým rizikovým situacím patří návštěva nebo použití veřejných toalet, kde hrozí kontakt s pedofilem či s muži, kteří se ukrývají na dámských toaletách. Rizikovou situací může být i návštěva bazénů a koupališť, kde dítě může přijít do styku s dohazovačem sexuálních služeb. I v prostředcích hromadné dopravy může dítě sledovat dokonce i kontaktovat potenciální pachatel. Rizikový je samozřejmě i volný pohyb dětí kolem škol, v parcích i jinde, bez toho, aby rodiče věděli, kde jejich dítě je. I na těchto místech mohou cizí osoby sledovat dítě a pod různými záminkami je kontaktovat (nejčastěji údajně hledají jiné děti, nabízejí atraktivní činnost, dárky, pamlsky). Velice rizikovou situací je, když dítě uteče z dětského domova nebo ústavu; odjezd dítěte (samotného nebo s kamarády) na brigádu v tuzemsku nebo zahraničí, kdy rodina pochybí v ověření si důvěryhodnosti zprostředkovatele takové brigády. Je nezbytné opakovaně upozorňovat na přeceňování lákavých nabídek s vidinou snadného výdělku a na nevhodné články v dětských časopisech, které mohou mít falešný obsah. Pro děti a nezralé mladé lidi je nebezpečná i všudypřítomná sexualizovaná reklama a nevhodná mediální prezentace fenoménu sexu i prostituce. Měli bychom si dávat pozor i na snadný přístup dětí na webové stránky s pornografií, kdy děti k přístupu na ně využívají internetové kavárny a veřejně dostupné počítače.

4.4 Riziková rodina

Žádné dítě se nenarodí s nálepkou rizikové dítě. Na dítě během jeho vývoje působí řada determinantů, které mohou způsobit to, že děti se postupně stanou „rizikovými“. Hlavním determinantem je rodina a výchova v rodině, která významně ovlivňuje budoucí život dítěte. V souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí jsou zvláště ohroženi jedinci, kteří vyrůstají v „rizikové rodině“. Mezi rizikové rodiny řadíme rodiny, které jsou dlouhodobě závislé na dávkách sociální péče. Děti zasažené touto problematikou uvádějí, že považovaly za handicap odlišnost od vrstevníků (spolužáků), pokud šlo o oblečení, elektroniku apod. I když rodiče nepracovali, paradoxně věnovali dětem méně času, neměli zájem komunikovat s nimi o problémech. Za poskytované sexuální služby si zpočátku mohly koupit značkové oblečení,

posléze drogy, aby tak mohly uniknout z reality. Dalším typem rodiny jsou rodiny, kde jeden z rodičů (partner matky) je závislý na alkoholu, a v rodině dochází k fyzickému násilí vůči partnerovi i dítěti. Možná bychom se divili, ale na komerční trh sexu nevstupují pouze děti ze sociálně slabých rodin, nebo rodin ohrožených sociální patologií. Do skupiny ohrožených rodin řadíme i rodiny podnikatelů či nadměrně vytížených rodičů, kteří kompenzují nedostatek času a emocionální podpory poskytováním finančních prostředků. Děti hledají nové podněty (dobrodružství) pomocí výherních automatů, drog, sexuálních styků, kdy mají alespoň na chvíli pocit, že někdo má o ně zájem. Komerční sexuální zneužívání může mít dopad i na rodiny, které se setkaly se sexuálním zneužíváním v dětství (rodič, příbuzný, rodině blízký známý). I odlišná sexuální orientace u chlapců v kombinaci s nepochopením rodičů, případně širšího sociálního prostředí, která vedla k hostilitě vůči rodičům, může způsobit inklinaci ke komerčním formám sexuálního zneužívání. Ohroženými dětmi tímto fenoménem jsou i děti svěřené do péče pěstounů, které nenaplnily představy náhradní rodiny (výukové a výchovné problémy ve škole i v rodině), obtíže byly řešeny fyzickými tresty, nikoliv zajištěním odborné pomoci. Rizikovými rodinami jsou i rodiny s nedostatečnou strukturou a je sociálně izolovaná. Členové rodiny žijí jako součást sociálně marginalizované (na okraji společnosti, sociálně vyloučené) subkultury. Rizikové jsou rodiče, kteří nedocházejí s dítětem na pravidelné preventivní prohlídky, nebo často mění praktického lékaře, a kteří jsou tolerantní vůči záško-
láctví svého dítěte.

Sexuální vykořisťovatelé si nevybírají děti na základě jejich věku. Jejich vábivé metody a strategie přizpůsobují věku dítěte. Pachatelé si dokonce nacházejí tolik času, že prostoupí více do soukromí dítěte a zjistí, co dítěti chybí, a čeká na příležitost, kdy si dítě samo řekne o pomoc či přání. Obecně můžeme říci, že čím méně jsou potřeby dítěte v rodině i jinde uspokojovány, tím je dítě vystaveno většímu nebezpečí. Jestli dítě vyrůstá v takovém rodinném prostředí, kde ho jeho nejbližší emocionálně nebo sociálně zanedbávají, tím je větší pravděpodobnost, že bude hledat chybějící něhu a péči u nesprávných osob, které takové situace hravě využijí ve svůj prospěch. Dítě se tak snadno podvolí a vyhoví sexuálním přáním vykořisťovatele.

V České republice se realizuje projekt ŠANCE, což je ojedinělé zařízení poskytující pomoc, ochranu a podporu dětem pohybujících se na komerční scéně sexu. Na základě jejich zkušeností můžeme konstatovat, že prostupujících dětí stále přibývá a jejich věková hranice je čím dál nižší. Pokud se podíváme na konkrétní počet prostupujících chlapců a dívek v Praze, tak poměr dětí provozujících placený sex je 3:1. Musíme si ale připomenout, že homosexuální

prostituce chlapců nemá nic společného s jejich sexuální orientací. Chlapci berou takovou formu prostituce jako byznys, získání peněz na obživu. Ve skutečnosti je jejich sexualita heterosexuální a v soukromém životě vedou intimní vztah s dívkami. Podle poznatků projektu ŠANCE se nejčastější obětí komerčního sexuálního zneužívání stávají děti na útěku z dětského domova nebo výchovného ústavu, děti vystavené těžkému konfliktu v rodině, děti z neúplných rodin a děti, které mají v anamnéze sexuální zneužití (až 40 %).

5 Prevence

Komerční sexuální zneužívání je velice závažný sociálně patologický jev, kterému by měla naše společnost věnovat více pozornosti a neúprosně bojovat proti rostoucímu výskytu tohoto jevu. Proto otázka prevence je v tomto případě prvořadá. Prvním krokem k dosažení efektivní prevenci by mohlo být odstranění určitých mýtů spojených s komerčním sexuálním zneužíváním dětí. V této souvislosti si uvedeme tři nejčastější mýty, které kolují kolem komerčního sexuálního zneužívání. Prvním mýtem je, že dítě, které v nízkém věku sleduje pornografii na Internetu, bude negativně ovlivněno ve smyslu provozování dětské prostituce, protože ji děti začnou považovat za normální. Podle Vaníčkové (2007) a dalších psychologů, tato souvislost nebyla dokázána. Dítě, které je tzv. předčasně erotizováno, zažívá později spíše pocity výčitek svědomí při sexuálních aktivitách.⁵¹ Druhým mýtem je, že společnost se domnívá, že děti se prodávají záměrně a dobrovolně. Ve skutečnosti, chování dítěte, které provozuje sexuální služby za úplatu, nelze označit jako dobrovolné. Pachatelé zneužívají dětské nevypěstlosti a nezkušenosti. Zpočátku si děti zcela neuvědomují důsledky svého jednání. Skutečným stimulem, proč děti posílají své fotografie či videa, není finanční zisk, ale něco jiného. S dítětem může být manipulováno, může být pod nátlakem. Faktem zůstává, že dítě, které poskytuje svoje fotografie nebo videa za směšnou částku (na trhu s dětskou pornografií má takový materiál mnohem vyšší cenu), svědčí o dětské naivitě a úplně jiných motivech k takovému jednání. Dítě může toužit zařadit se do vrstevnické skupiny, chce mít lepší oblečení, nechce být outsiderem sužovaným šikanou. Samozřejmě nemůžeme takové chování u dětí omlouvat a tolerovat, ale pokud se bez předsudků podíváme na druhou stranu, nelze je za to přímo odsuzovat. Třetím mýtem, který je potřeba zlomit je, že děti jsou zneužívány pedofily. Přitom zákazníci dětských prostitutů jsou hebefilové nebo také efebofilové. Prevence spočívá v dostatečném informování společnosti o patologických i jiných deviantních jevech, které nás obklopují, i když před nimi zavíráme oči. Právě správně podané informace s ohledem na cílovou skupinu by měly vést k efektivní prevenci. Tím, že společnost o informace o negativních jevech nemá zájem, je sužována předsudky, prevence hlavně v oblasti sexuální stále poněkud zaostává.

⁵¹ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007, 141 s. Psyché (Grada Publishing). ISBN 978-802-4722-184.

5.1 Pyramida prevence

Na základě odborných konzultací o problematice prevence násilí na dětech WHO doporučuje respektovat pyramidu prevence. WHO definuje prevenci jako intervenci s cílem zabránit či snížit výskyt a šíření nemocí i rizikových faktorů.⁵² Rozlišujeme tři druhy prevence:

5.1.1 Primární prevence

Primární prevence má rozhodující roli v prevenci jako takové. Primární prevencí máme na mysli podporu a rozvoj zdravého stylu života. Ovlivňuje dobré fungování rodiny, což zahrnuje i výchovu rodičů k plné odpovědnosti za své děti. Tato prevence se zaměřuje nejen na vytváření co nejpříznivějších podmínek života dítěte, ale i na osvojení si znalostí o tom, jak poznat různá ohrožení a známky nebezpečí, v našem případě by se jednalo o sexuální útok. Děti by v rámci této prevence měly získat schopnosti, jak chránit sebe sama před nejrůznějším nebezpečím. Cílem je tedy získat takové informace, aby děti byly schopné se vyvarovat rizikovým situacím, naučit se jim vyhýbat a zbytečně nepokoušet osud.

Vaníčková (2007) uvádí dvě formy primární prevence – nescifickou a specifickou formu primární prevence. Nescifická primární prevence má za cíl spoluvytvářet klima společnosti, které odráží opravdovou hierarchii hodnot, na jejímž vrcholu je úcta ke každému lidskému životu, svobodám a právům každého člověka. Specifická primární prevence znamená zprostředkování informací a tím zvýšení citlivosti odborné a laické veřejnosti. Cílem specifické prevence je zvyšovat povědomí a znalosti široké populace o konkrétním negativním jevu, se snahou ovlivnit její názory, postoje, způsob komunikace a životní styl. Nositelem speciálních programů jsou rozmanité projekty neziskových organizací, škol, linek důvěry, nízkoprahových komunitních zařízení a další.⁵³

⁵² VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.

⁵³ Tamtéž.

5.1.2 Sekundární prevence

Obsahem sekundární prevence jsou totožné aktivity jako v případě primární prevence. Avšak aktivity sekundární prevence se zaměřují na vybranou cílovou skupinu, těmi jsou:

- Ohrožené děti, které jsou vedeny v registru orgánu sociálně-právní ochrany dětí (děti se syndromem CAN, záškoláctví, děti ulice, problémy s porozvodovým uspořádáním péče a výchovy dítěte, děti s postižením, děti v ústavní výchově)
- Rizikové rodiny (dlouhodobý stres, problémy s alkoholem a drogou, nezaměstnanost, absence rodiče, chronická nemoc, osoba s postižením v rodině, zablokovaná komunikace v rodině a emocionální chlad, domácí násilí)
- Děti, které nepřicházejí na pravidelné lékařské preventivní prohlídky nebo velmi často mění lékaře.

V rámci této prevence bychom měli znát všechny možnosti sekundární viktimizace dětí. Je nutno maximálně respektovat prospěch dětí. Nebezpečné je zejména opakované vyptávání různými odborníky na různých místech na totéž, chybějící empatie a snížená profesionalita. Cílem této prevence je zamezení působení rizikových faktorů nebo minimalizovat jejich vliv. Nositelem programů sekundární prevence jsou středněprahová komunitní zařízení, projekty různých center pro rodinu a děti. Prevence tohoto druhotného postižení dětí by pro nás měla být obzvlášť důležitá.

5.1.3 Terciární prevence

Úkolem terciární prevence je zabránit opakování a prohlubování traumatu či poruchy zdraví, vzniklých působením rizikových faktorů. Tato úroveň prevence je předmětem vysoce odborné péče a pomoci. Nositelem terciární prevence jsou vysoce odborná zdravotnická pracoviště.

V oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí patří mezi priority prevence následující cíle, které jsou členěny dle úrovně prevence:

Primární prevence

- prenatální, perinatální a postnatální lékařská péče včetně péče o těhotné maminky a péči rodičů, zejména o dítě v novorozeneckém a kojeneckém věku
- podpora dobrého rodičovství; dispenzární péče
- vzdělávací aktivity prostřednictvím médií a veřejných kampaní
- komunitní programy týkající se naplňování Úmluvy o právech dětí v každodenním životě
- existence vhodných, veřejnosti široce dostupných sociálních služeb
- edukativní programy, jako součást kurikula školních osnov na všech typech škol, zaměřené proti násilí

Sekundární prevence

- prenatální, perinatální a postnatální lékařská péče o rizikové děti, včetně péče o těhotné maminky a rodiny v riziku; dispenzární péče
- podpora rodin formou pomoci osvojování správných rodičovských rolí a vhodného životního stylu rodiny během docházky zdravotních sester do rodiny, popř. ve spolupráci se sociálními pracovníci či pracovníky komunitních podpůrných psychosociálních center
- časné ustavení systémové péče vzhledem ke konkrétním potřebám
- terapeutické programy pro uživatele drog
- nízkoprahové komunitní centrum pro psychosociální podporu rodin

Terciální prevence

- včasná detekce, identifikace a diagnostika
- interdisciplinární spolupráce
- lékařská terapie, péče, poradenství a podpora obětí násilí a jejich rodin
- reintegrace těchto dětí do škol přátelských dětem
- ochrana dětí a adekvátní právní intervence
- soudy přátelské dětem

Obrázek 6. Cíle prevence. (WHO, 1999)

Prevence jako taková by se měla zaměřit hlavně na první zmiňovaný rizikový faktor a tím je chudoba. V této souvislosti nejde pouze o chudobu ekonomickou, ale i chudobu vzdělanostní, duchovní a kulturní. V současném světě je velice závažným problémem zanedbávání dětí, jehož následky můžeme sledovat nejen v rovině emocionální ale i psychické. Bohužel musíme konstatovat, že tyto následky byly podceněné. Z toho důvodu se prevence mířená proti rizikům chudoby soustřeďuje na odstraňování stigmatizace, vytváření sociálních margi-

nalizovaných subkultur, podporu lidí s nižšími příjmy, snižování stresu rodin s odlišnou strukturou a funkcí. V prevenci zanedbávání dětí je důležitá funkce lékařů monitoringem účasti rodičů s dětmi na preventivních lékařských prohlídkách, očkováním a vyhodnocováním vývoje dětí. V případě školy, učitelé přispívají v prevenci monitoringem plnění docházky a stavem výživy, oblečení a komunikace dětí. Obě tyto profese spolupracují s orgánem sociálně právní ochrany dětí, kterému oznamují svá případná podezření z ohrožení vývoje dítěte. Orgán sociálně právní ochrany dětí je povinen každé oznámení náležitě v terénu prošetřit a provést záznam včetně vyhodnocení stavu. Efektivní prevence spočívá v úzké a fungující spolupráci lékaře, pedagoga a sociálního pracovníka. V této souvislosti by lékař pro děti a dorost měl osobně znát místně příslušnou sociální pracovníci z orgánu sociálně právní ochrany dětí obce s rozšířenou pravomocí. Navíc by měl být obeznámen o regionální či komunitní síti psychosociálních služeb pro děti a pro rodinu.

5.2 Úloha školy a rodičů v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí

V rámci prevence bychom neměli působit pouze na děti, které jsou jevem CSEC nejvíce ohroženy. Do preventivních opatření by se měli zapojit i rodiče, protože ti by měli dítěti vštěpovat zásady, informace a podávat rady, jak se vyvarovat rizikovým situacím. Nezastupitelná v prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí je úloha školy a učitelů, kdy by prevence CSEC měla být součástí kurikulárních dokumentů každé školy. Nemůžeme však nechat veškerá preventivní opatření na dvou zmíněných jednotkách, které podle nás mají největší moc ovlivňovat chování dětí. Do boje proti CSEC se musí zapojit i další instituce, veškerá veřejnost a hlavně média.

5.2.1 CSEC a škola

V převážné většině případů komerčního sexuálního zneužívání se jedná o zneužívání školních dětí. Prvotním krokem v podání informací v oblasti sexu a sexuality bylo zavedení sexuální výchovy ve školách. Tento krok bychom mohli klasifikovat velice pozitivně, naskytl se prostor pro podávání informací k tomuto tématu, ale realita je poněkud jiná. Učitelé

k sexuální výchově jako předmětu na škole nepřístupují s velkou vstřícností, považují tento předmět za vzdělávací nebo osvětový, tak jako každý jiný předmět. Učitelé nejsou správně motivováni, neztotožňují se s myšlenkou, že by sexuální výchova mohla změnit chování dítěte. Dalším negativem připisovaný školám je fakt, že škola ale i ostatní oblasti péče o dítě nevěnuje problému komerčního sexuálního zneužívání náležitou pozornost. Škola ani učitelé o daném tématu nemají dostatečné informace, nebo v horším případě, jsou nevšímavý vůči zvláštnímu chování dítěte. Je to snad dáno tím, že učitelé mají často obavy z povinného ohlášení týrání a zneužívání dítěte vyplývajícího ze zákona a následného jednání s policií. Je třeba mít na paměti, že hned při prvním podezření je nutno poslat dítě na vyšetření do dětského krizového centra, pedagogicko-psychologické poradny nebo do nemocnice, kde učiní další kroky. Pokud dojde ke skutku nebo podezření na zneužívání, bezodkladně je nutno tuto skutečnost nahlásit orgánu péče o rodinu a děti, v urgentních případech se obrátit přímo na policii. Bohužel musíme konstatovat, že o postupech a návodech pro učitele, jak se zachovat při zachycení případů CSA či CSEC, se v široké pedagogické obci mnoho neví. Danou situaci lze snad vyřešit školením učitelů o dané problematice. I učitelé by měli překonat tabu, které sužuje český národ, a podávat dětem otevřené informace. V dnešní době je tolik možností, jak informace o CSEC lze podávat přitažlivou a zajímavou cestou, kdy si děti z výkladu něco přinesou. Lze využívat i různých seminářů a přednášek, které pořádají zainteresované instituce. Navíc by problematika komerčního sexuálního zneužívání měla být zařazena do povinného kurikula školních osnov na všech vzdělávacích typech škol a školských zařízení. S tím souvisí zkvalitnění sexuální výchovy, která by se neměla soustředit pouze na předávání nových informací, ale především v rámci sexuální výchovy by mělo docházet k osvojování sociálních kompetencí souvisejících s erotikou prvních milostných vztahů a utváření dětské sexuality. Učitelé by měli využívat v sexuální výchově techniky výchovné dramatiky, která sama o sobě má vysokou preventabilní úspěšnost sociálně patologického chování.

V této souvislosti apelujeme na zařazení problematiky komerčního sexuálního zneužívání dětí do pregraduálního studia na řadě vysokých škol (příprava lékařů, psychologů, učitelů, vychovatelů, sociálních pracovníků, policistů, právníků, theologů a dalších profesí). U lékařů a sester by měla být tato problematika součástí postgraduálního studia ve formě výcviků či povinného získávání kreditu u výše zmíněných profesí.

5.2.2 CSEC a rodina

Rodina je prvotně důležitou skupinou lidí, do které dítě vstupuje na počátku svého života. Rodina by měla být dítěti oporou nejen po finanční stránce ale hlavně emocionální a psychologickou. Je však velice smutné, že některé rodiny, nejsou toho schopné a dítěti nedožívají uspokojení i těch nejzákladnějších životních potřeb. Tak jako kočka učí své mladé lovit, tak rodiče by měli naučit své dítě „boje“ v dnešním těžkém životě, který je plný nástrah pro nevinné dětské oběti. Velkým mínusem v prevenci sexuálních problémů je fakt, že rodiče nejsou profesionálně připraveni na výchovu svých dětí. Výchova je nejnáročnější lidská činnost, a bohužel se stává, že rodiče nejsou na výchovu dětí připraveni a s výchovou čekají, až přijde na řadu škola, která to má přeci v popisu práce. Vychovatelé absolvují školy, aby mohli profesně děti vychovávat a učit, ale taková příprava u rodičů chybí. Rodiče by měli svoje děti o všem otevřeně informovat, vysvětlovat jim veškeré situace, kdy se mohou dostat do nebezpečí. Na základě toho se pak dítě samo může bránit, ví, co má v rizikových situacích udělat, čemu se vyvarovat. Dítě v rámci správné prevence musí vědět, jak odmítnout požadovanou sexuální službu, jak pomoci druhým v takových situacích. Rodiče by měli pamatovat na pravidlo, čím otevřenější k dítěti budu, tím dávám svému dítě vyšší šanci na přežití a tím větší možnost vyjít z rizikové situace ve zdraví. Důležité také bude konečně se oprostít ze sexuálního tabu a otevřeně s dětmi mluvit o sexu a sexualitě vůbec.

Rodinná politika v České republice zdůrazňuje podporu rodin a rodičovství, i včasné odhalení dětí ohrožených násilím i náprava „ozdravení“ rizikových rodin. Součástí podpory rodin a rodičovství je podpora rodičovské dovolené, svépomocné mateřské kluby, nízkoprahová centra pro rodinu, budování komunitní sítě psychosociálních zařízení pro rodiny, pro děti, pro dospělé včetně zvyšování společenské prestiže linek pro děti. Součástí také je práce s rodiči, které čekají dítě, kterým je nabízena široká nabídka rozmanitých edukativních programů, dále jsou podporovány ženy na mateřské dovolené a sladování této role s kariérou ženy. Do celkové podpory rodiny a rodičovství patří i edukativní program pro seniory například formou Univerzit třetího věku, kde jsou prarodičům předávány nové informace. Prarodiče mohou sehrát významnou roli při detekci různých rizik ohrožení svých vnoučat.

S podporou rodin a jejich zdravého způsobu života úzce souvisí Evropský akční plán zdravého životního prostředí pro děti (Children's Environment and Health Action Plan for

Europe), jehož hlavním cílem je vytvářet vhodné podmínky pro život dětí s minimalizací rizikových faktorů, které dítě buď přímo ohrožují, nebo snižují jeho resilienci.⁵⁴

V souvislosti s prevencí CSEC bychom měli ve městech či komunitách vytvářet veřejně přístupná místa přátelská dětem (obdoba školy, obchodu, ulice, parku, policie, soudu, nemocnice a další přátelská dětem). Dítě, které je ohrožené komerčním sexuálním zneužíváním, by tak mohlo mít možnost obrátit se beze strachu pro podporu. V případě veřejných míst přátelských dětem je nutná úzká spolupráce s nestátními institucemi v dané komunitě, které se specializují na pomoc dětem, a dále musí postupovat dle platných zákonů v zájmu dítěte.

Nyní se opět obrátíme na nové formy vykořisťování dětí, které souvisejí s užíváním Internetu. I tato oblast má své nedostatky a je třeba je minimalizovat a chránit tak děti. Rozvoj počítačů a komunikační technologie otevřela brány komerčnímu sexuálnímu zneužívání a dochází k čím dál většímu šíření dětské pornografie přes Internet. Děti, které tráví u počítače spoustu hodin denně každý den, se nejen zdokonalují v různých počítačových hrách, ale stávají se z nich přeborníci v používání chatu a e-mailu. Na základě toho vznikl nový fenomén tzv. e-child. Dítě začne s „nevinnou“ počítačovou hrou a přes e-mail rozesílá ostatním zprávy s falešným obsahem. V tomto případě je otázka času, jaký vliv bude mít obsah zprávy a obsah případné odpovědi na vývoj dítěte, a je otázka času, kdy dítě přijme nabídku k osobnímu setkání s cizí osobou, která sedí na druhé straně e-mailu.

Internetový průmysl bohužel věnuje ochraně sítě před viry, ochraně e-mailových schránek před nevyžádanými zprávami větší pozornost, než by měl věnovat ochraně dětí pohybujících se ve virtuálním světě. Na základě toho byl zahájen celorepublikový projekt Bezpečný Internet, který je kampaní desatera zásad pro školáky a pro rodiče.⁵⁵ Do omezování rizik spojených s touto novou formou komerčního sexuálního zneužívání přes Internet je nezbytné zapojení i provozovatelů veřejných PC s Internetem na základě jejich vzdělávání v oblasti rizik poškození zdraví dětí a ochrany dětí. Každý provozovatel veřejných PC by měl mít vypracovaný provozní řád a etický kodex, které budou respektovat mimo jiné i Úmluvu o právech dětí.

Jak již bylo řečeno, tak preventivním opatřením by se měli řídit nejen rodiče a školy, které přicházejí do bezprostředního kontaktu s dítětem dennodenně. Určitá preventivní opat-

⁵⁴ VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.

⁵⁵ Příloha č. 3.

ření by měla platit i pro tisk a média, která nám prezentují kampaně a události hrající významnou roli při ovlivňování a spoluvytváření klimatu společnosti. Neočekávaným faktem je, že bychom měli vzdělávat v této oblasti i osoby pohybující se v oblasti turismu, hoteliérství, tedy v prostředích, která bývají s komerčním sexuálním průmyslem propojená.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Výzkumné šetření

Ve výzkumné části byl realizován průzkum mezi žáky druhého stupně základních škol v Brně. Průzkum zjišťoval úroveň informovanosti žáků 7. tříd v aktuální problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí. **Hlavním cílem** průzkumu bylo zjistit, jaké je povědomí žáků druhého stupně vybraných základních škol o komerčním sexuálním zneužívání dětí včetně nových forem komerčního vykořisťování. **Díličními cíli** průzkumu bylo zjistit, zda jsou žáci informováni o formách komerčního sexuálního zneužívání v rámci školy a rodiny, zda se žáci setkali s novými formami komerčního sexuálního zneužívání (cybergrooming a sexting) a zda si jsou žáci vědomi rizikovosti sdílet s cizími lidmi své intimní fotografie, a zda považují za rizikové setkávat se s cizími lidmi, se kterými se seznámili na Internetu. Údaje byly zjišťovány pomocí výzkumné metody – dotazníku. Z předpokládaného důvodu, že školy nebudou přístupné dotazníkovému šetření, a také vytížeností dětí ostatními dotazníky, jsem zvolila krátký dotazník složený z 10 hlavních otázek. Vlastní výzkumné šetření jsem rozdělila na čtyři na sebe navazující části. V první části jsem se věnovala vlastní přípravě průzkumu, definovala jsem hlavní výzkumný problém a na něj navazující cíl průzkumu. V této části byly vymezeny hlavní cíl a díliční cíle průzkumu včetně sestavení dotazníku. Po sestavení dotazníku přišla na řadu komunikace se zástupci škol, která probíhala e-mailovou formou. Celkově bylo osloveno 24 základních škol v Brně. Kladně odpověděly 4 základní školy s celkovým počtem žáků 7. tříd 248. Následovala druhá část, kdy se již zrealizoval samotný výběr údajů. Získání údajů obnášelo roznesení 248 dotazníků do vybraných základních škol ve čtyřech různých částech Brna. Návratnost dotazníků byla stoprocentní díky výborné spolupráci se zástupci škol, tudíž z celkového počtu bylo využito 216 kompletně vyplněných dotazníků (zbývající dotazníky byly prázdné z důvodu absence některých žáků v hodině, kdy se dotazníky rozdávaly).

Průzkum probíhal v měsících únor a březen roku 2014. Třetí část je již věnována zpracování získaných údajů. Výsledky šetření jsou zaznamenány v tabulkách a hodnoty vyneseny do grafů. Ve čtvrté poslední části jsou výsledky šetření zrekapitulovány.

6.1 Stanovení cílů a výzkumných předpokladů

Hlavním cílem bylo zjistit povědomí žáků 7. tříd základních škol v Brně o komerčním sexuálním zneužívání dětí včetně nových forem komerčního vykořisťování.

Dílčí cíle:

- Zjistit, zda jsou žáci 7. tříd základních škol informováni o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy.
- Zjistit, jak žáci 7. tříd základních škol hodnotí prevenci komerčního sexuálního zneužívání v rámci školy.
- Zjistit, zda je naplněna úloha rodiny informovat své děti o komerčním sexuálním zneužívání z pohledu respondenta.
- Zjistit osobní zkušenosti žáků 7. tříd s novými formami komerčního sexuálního zneužívání dětí (cybergrooming a sexting).
- Zjistit, jaké povědomí mají žáci 7. tříd o rizikovosti sdílení svých intimních fotografií a setkávání se s cizími lidmi.

6.2 Metodologie, organizace a cílová skupina

K získání výzkumných dat byla použita kvantitativní metoda ve formě dotazníku. Podle Gavory je dotazník nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů. Dotazník je určen především pro hromadné získávání údajů. Myslí se tím získávání údajů o velkém počtu odpovídajících. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času. Dotazník se obvykle skládá ze tří částí. Vstupní část se skládá z hlavičky (název a adresa instituce, která zadává dotazník, a (nebo) jméno autorů dotazníku). Vstupní část dále vysvětluje cíle dotazníku. Obvykle zdůrazňuje i význam respondentových odpovědí při řešení dané problematiky. Tím motivuje respondenta k pečlivému vyplňování dotazníku a v případě zasílaného dotazníku i k jeho vrácení. Vstupní část obsahuje pokyny, jak dotazník vyplňovat. K pokynům bývá někdy připojen ilustrativní příklad vyplnění. Druhá část obsahuje vlastní otázky. Seřazení otázek nebývá vždy tematické, tj. pořadí jednotlivých otázek neodpovídá logice. Toto pořadí se ručí z psychologických důvodů. Obvykle na prvních místech bývají otázky lehčí a přitažlivější. Je to proto, abychom

respondenta neodradili. Uprostřed bývají otázky těžší a méně zajímavé. Ke konci jsou umístěny otázky, které mají důvěrnější charakter. Na konec bývají zařazeny i faktografické otázky. Je to proto, že respondent může být na konci unavený a faktografické otázky obvykle nebývají tak náročné jako jiné typy otázek. Úplně na konci dotazníku bývá poděkování respondentovi za spolupráci. Základní dělení otázek v dotazníku je podle stupně otevřenosti. Rozlišují se otázky uzavřené, polozavřené a otevřené. Uzavřená otázka je taková, která nabízí hotové alternativní odpovědi. Úlohou respondenta je zaznačit (podtrhnout, zakroužkovat) vhodnou odpověď. Tato otázka nabízí respondentovi dvě volby: ano/ne. Proto ji nazýváme dichotomickou otázkou. Neposkytuje respondentovi mnoho možností na vyjádření jeho názoru. Otevřená otázka dává respondentovi dost velkou volnost u odpovědi. Otázka nasměruje respondenta na tázaný jev, neurčuje mu však alternativní odpovědi. Výhodou těchto otázek je, že neomezují respondenta. Nevnučují mu volbu. Polozavřené otázky nabízejí nejprve alternativní odpověď a potom ještě žádají vysvětlení anebo objasnění v podobě otevřené otázky.⁵⁶

Podle Chrásky jsou výhodami dotazníkové techniky zejména možnost prozkoumat velký počet dotazovaných na velkém prostoru, v poměrně krátkém čase, s nízkými peněžními výlohami a relativně snadnou organizací. Další výhodou dotazníku je, že dotazník je anonymní, což je pro respondenty pozitivní a jsou ochotni spolupracovat. Konečné zpracování sbíraných dat je vcelku nenáročné. Nevýhodou dotazníkové techniky je, že nelze zasahovat v průběhu výzkumu do dotazníku a pružně s ním manipulovat a aktuálně přizpůsobovat situaci. Validita výsledků a závěrečná korektnost šetření je pouze orientační.⁵⁷

Struktura použitých výzkumných dotazníků

Dotazník cílený žákům 7. tříd základních škol je složen z 10 otázek, které jsou uzavřené a žáci vybírali jednu vhodnou odpověď. První tři otázky se zaměřují na zjištění informovanosti o formách komerčního sexuálního zneužívání v rámci školy a rodiny včetně hodnocení informací získaných ve škole. Druhá část dotazníku zjišťuje, jaké povědomí mají žáci o rizikovitosti setkávat se s cizími lidmi a sdílení svých intimních fotografií s cizími lidmi přes Internet. Tato část zjišťuje i osobní zkušenosti žáků s cybergroomingem a sextingem.

⁵⁶ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000, s. 99 – 104. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

⁵⁷ CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. s. 14 – 16.

Organizace

Výzkumné šetření probíhalo od 10. 2. 2014. Vybrané školy byly oslovovány elektronickou formou v termínu od 10. 2. do 26. 2. 2014. Poslední vyplněné dotazníky se navrátily 20. 3. 2014. I přes velký počet oslovených základních škol, kladně odpověděly pouze čtyři základní školy. Sběr dat byl znesnadněn velkým počtem jiných dotazníkových šetření na školách, což byl důvod velkého počtu odmítnutí zástupců škol.

Cílové skupiny

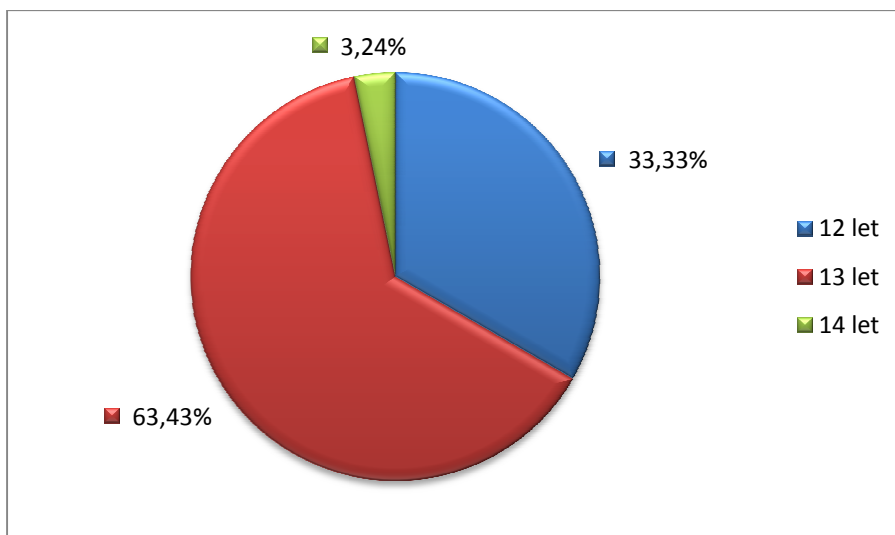
Cílovou skupinu tvořili žáci 7. tříd vybraných základních škol v Brně. Tato skupina byla rozdělena podle věku, pohlaví a úplnosti rodiny. Do zkoumaného vzorku byli zařazeni žáci vybraných čtyř základních škol v Brně: Základní škola, Herčíkova 19, Základní škola, Gajdošova 3, Základní škola, Vejrostova 1 a Základní škola, Vedlejší 10. Jde o velké školy nacházející se v blízkosti městských sídlišť Brno-Královo pole, Brno-Židenice, Brno-Bystrc a Brno-Bohunice.

6.3 Výsledky výzkumného šetření

Pro lepší orientaci ve výsledcích průzkumu jsou k dispozici tabulky se získanými hodnotami a pro lepší představivost jsou dané výsledky vyneseny do grafů.

Tabulka č. 1 Věk

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
12 let	72	0,33	33,33 %
13 let	137	0,63	63,43 %
14 let	7	0,03	3,24 %

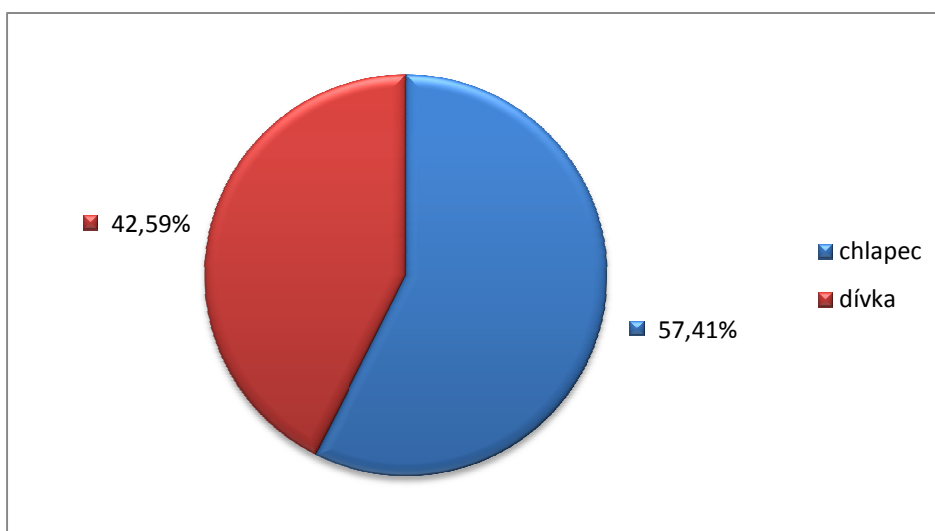

Graf č. 1 Věk

72 (33,33 %) respondentů bylo ve věku 12 let, 137 (63,43 %) respondentů bylo ve věku 13 let a zbylých 7 (3,24 %) bylo ve věku 14 let. Průzkumu se zúčastnilo nejvíce žáků ve věku 13 let, kteří mají největší procentuální zastoupení. Překvapivé je i 3,24 % zastoupení žáků ve věku 14 let.

Tabulka č. 2 Pohlaví

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Muž	124	0,57	57,41 %
Žena	92	0,42	42,59 %

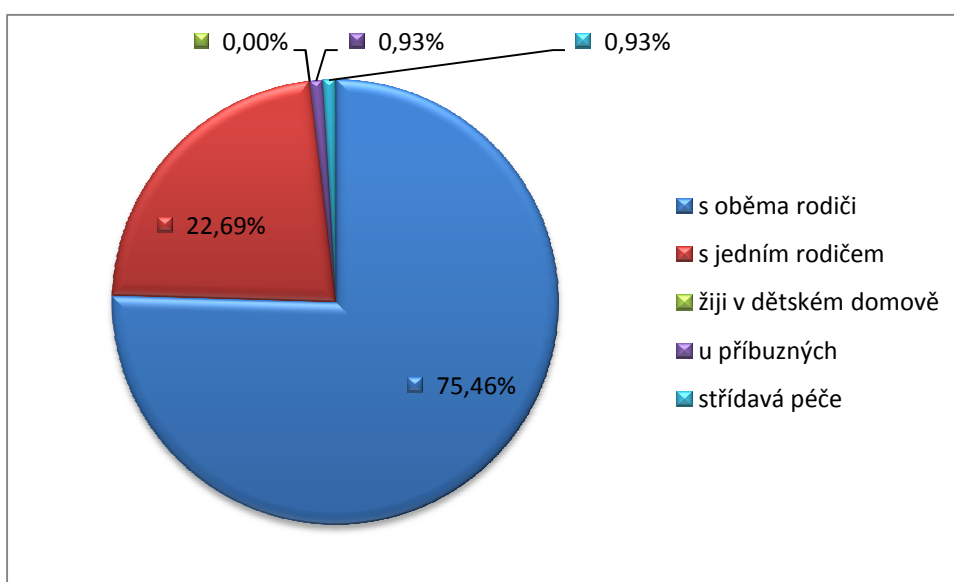

Graf č. 2 Pohlaví

124 (57,41 %) respondentů byli chlapci a zbylých 92 (57,41 %) byly dívky. Zastoupení obou pohlaví v průzkumu je skoro rovnocenné, i přesto převládá větší procentuální zastoupení mužů ve vybraném souboru respondentů.

Tabulka č. 3 Poměry v rodině

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
S oběma rodiči	163	0,75	75,46 %
S jedním rodičem	49	0,23	22,69 %
V dětském domově	0	0	0 %
U příbuzných	2	0,009	0,93 %
Střídavá péče	2	0,009	0,93 %

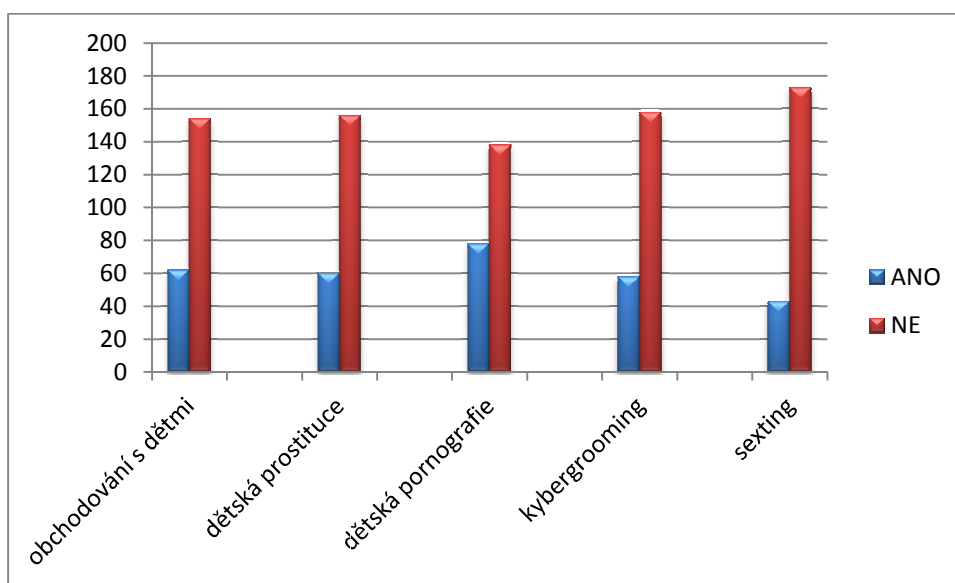

Graf č. 3 Poměry v rodině

163 (75,46 %) respondentů žije v domácnosti s oběma rodiči, 49 (22,69 %) respondentů žije v domácnosti s jedním rodičem. V dětském domově nežije žádný dotázaný. U příbuzných žijí 2 (0,93 %) respondentů a 2 (0,93 %) respondentů žije u svých příbuzných. Nejvíce dotázaných žije v rodině s oběma rodiči, což považujeme za pozitivní fakt. Žádný z dotázaných nežije v dětském domově a pouze 2 respondenti uvedli soužití u příbuzných. Velice jsme ocenili duchapřítomnost dětí, kdy samy uvedly střídavou péči, což nebyla položka v dotazníku.

Tabulka č. 4 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy

	ANO			NE		
	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Obchodování s dětmi	62	0,29	28,70 %	154	0,71	71,30 %
Dětská prostituce	60	0,28	27,78 %	156	0,72	72,22 %
Dětská pornografie	78	0,36	36,11 %	138	0,63	63,88 %
Kybergrooming	58	0,27	26,85 %	158	0,73	73,14 %
Sexting	43	0,20	19,91 %	173	0,80	80,10 %

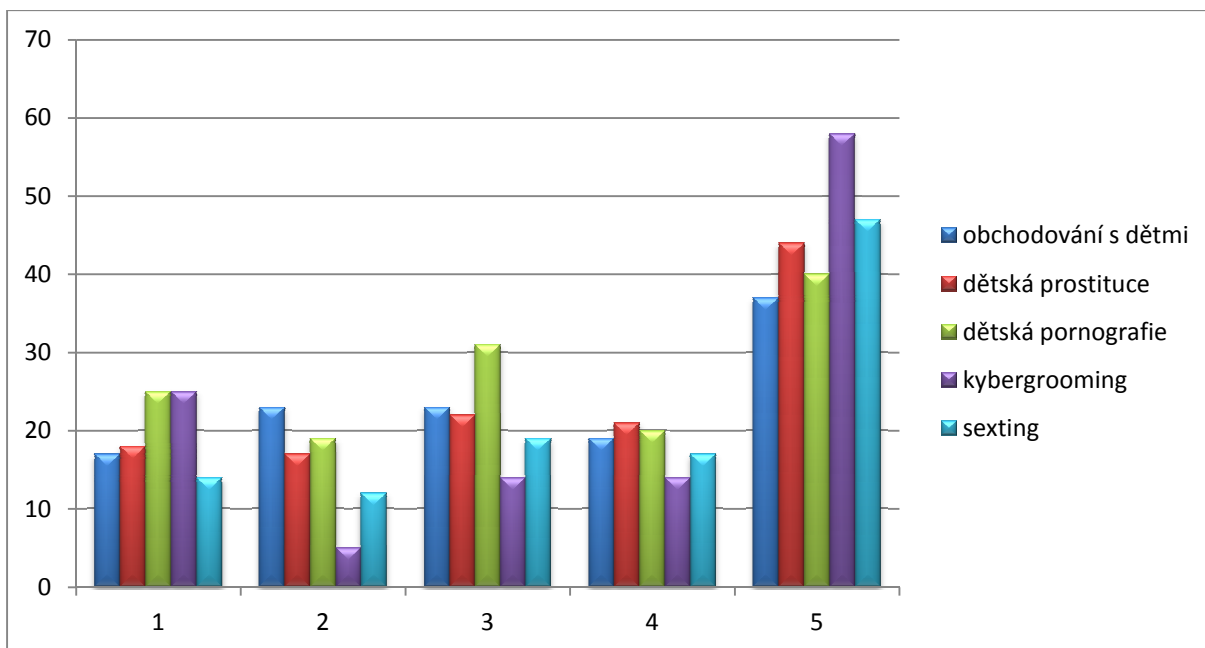
Graf č. 4 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy

28,70 % žáků uvedlo, že se ve škole dozvěděli o obchodování s dětmi, většina 71,30 % žáků uvedlo, že se ve škole o problematice obchodování s dětmi nedozvědělo. O dětské prostituci se dozvědělo ve škole 27,78 % žáků, většina žáků 72,22 % se o dětské prostituci ve škole nedozvědělo. 36,11 % žáků uvedlo, že se ve škole hovořilo o dětské pornografii, naopak 63,89 % uvedlo, že nikoliv. O kybergroomingu se ve škole dozvědělo 26,85 % žáků, většina žáků 73,15 % uvedlo, že se o kybergroomingu ve škole nezmiňovalo. V případě sextingu se pouze 19,91 % žáků dozvědělo ve škole, naopak 80,09% žáků uvedlo, že se ve škole o sextingu nehovořilo. Z grafu je patrné, že převládá odpověď ne na dotaz informací získaných ve škole o komerčním sexuálním zneužívání. Tyto výsledky by měly být pro učitele ale hlavně pro ředi-

tele škol alarmující a k zamyšlení, zda nebude vhodné změnit přístup v poskytování informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci výuky.

Tabulka č. 5 Hodnocení informací získaných ve škole o komerčním sexuálním zneužívání dětí

		Obchodování s dětmi	Dětská prostituce	Dětská pornografie	Kybergrooming	Sexting
1	Absolutní četnost	17	18	25	25	14
	Relativní četnost f_i	0,08	0,08	0,12	0,12	0,06
	Relativní četnost f_i v %	7,87 %	8,33 %	11,57 %	11,57 %	6,48 %
2	Absolutní četnost	23	17	19	5	12
	Relativní četnost f_i	0,11	0,08	0,09	0,02	0,56
	Relativní četnost f_i v %	10,65 %	7,87 %	8,80 %	2,31 %	5,56 %
3	Absolutní četnost	23	22	31	14	19
	Relativní četnost f_i	0,11	0,10	0,14	0,06	0,09
	Relativní četnost f_i v %	10,65 %	10,19 %	14,35 %	6,48 %	8,80 %
4	Absolutní četnost	19	21	20	14	17
	Relativní četnost f_i	0,09	0,1	0,09	0,06	0,08
	Relativní četnost f_i v %	8,80%	9,72 %	9,26 %	6,48 %	7,87 %
5	Absolutní četnost	37	44	40	58	47
	Relativní četnost f_i	0,17	0,20	0,19	0,27	0,22
	Relativní četnost f_i v %	17,13 %	20,37 %	18,52 %	26,85 %	21,76 %

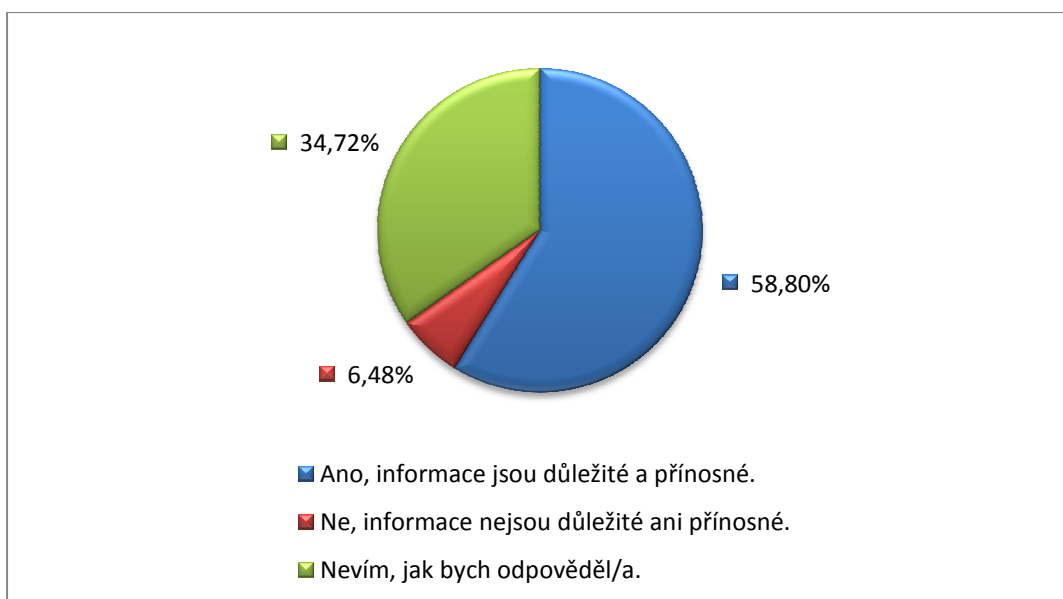

Graf č. 5 Hodnocení informací získaných ve škole o komerčním sexuálním zneužívání dětí

Na první otázku, kde žáci měli uvést témata, o kterých se dozvěděli ve škole, navazuje druhá otázka, kdy měli žáci tyto informace ohodnotit jako známkami ve škole. Pokud o daném tématu neměli povědomí, řádek měli nechat prázdný. Z grafu je patrné, že žáci informace získané ve škole o komerčním sexuálním zneužívání hodnotí spíše negativně. Nejhorší žáci hodnotili informace ohledně nových forem komerčního sexuálního zneužívání a to o kybergroomingu a sextingu. Naopak nejlépe žáci hodnotili informace o dětské pornografii a dětské prostituci. Z takto formulované otázky jsme měli obavy, že žáci tuto otázku budou brát na lehkou váhu, ale opak byl pravdou. Žáci svědomitě vyplnili hodnocení informací na základě předchozí otázky. Pokud neměli povědomí o daném tématu, nechali řádky volné. Tyto výsledky a hodnocení se daly očekávat, protože z předešlé otázky nám vzešly nemilé závěry, že žáci jsou nedostatečně informováni o CSEC svými učiteli.

Tabulka č. 6 Důležitost a přínosnost informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano, informace jsou důležité a přínosné	127	0,59	58,80 %
Ne, informace nejsou důležité ani přínosné	41	0,06	6,48 %
Nevím, jak bych odpověděl/a	75	0,35	34,72 %

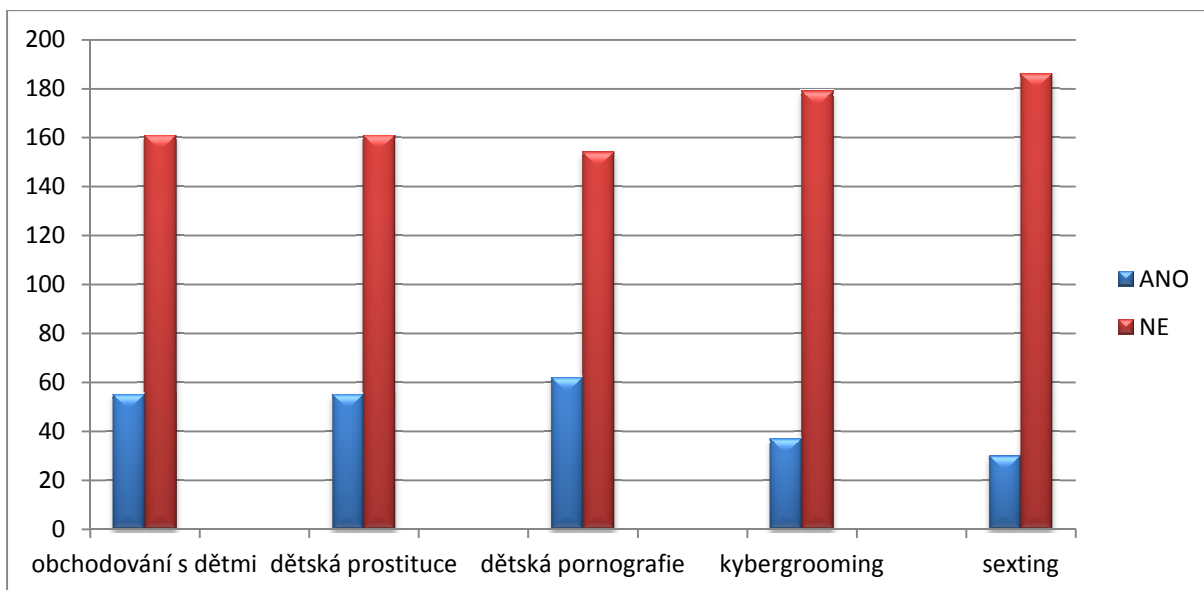

Graf č. 6 Důležitost a přínosnost informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí

127 (58,80 %) žáků připouští důležitost a přínosnost informací v rámci školy o komerčním sexuálním zneužívání dětí. 14 (6,48 %) žáků si myslí, že informace o komerčním sexuálním zneužívání dětí nejsou důležité ani přínosné. 75 (34,72 %) žáků nevědělo, jak má odpovědět na danou otázku. Výsledky jsou uspokojivé, nadpoloviční většina dotázaných považuje informace o komerčním sexuálním zneužívání dětí za důležité a přínosné. Je to fakt, na kterém by mohli učitelé začít stavět efektivnější preventivní opatření a informování o dané problematice.

Tabulka č. 7 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci rodiny

	ANO			NE		
	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Obchodování s dětmi	62	0,29	28,70 %	154	0,71	71,30 %
Dětská prostituce	60	0,28	27,78 %	156	0,72	72,22 %
Dětská pornografie	78	0,36	36,11 %	138	0,64	63,89 %
Kybergrooming	58	0,27	26,85 %	158	0,73	73,15 %
Sexting	43	0,20	19,91 %	173	0,80	80,10 %

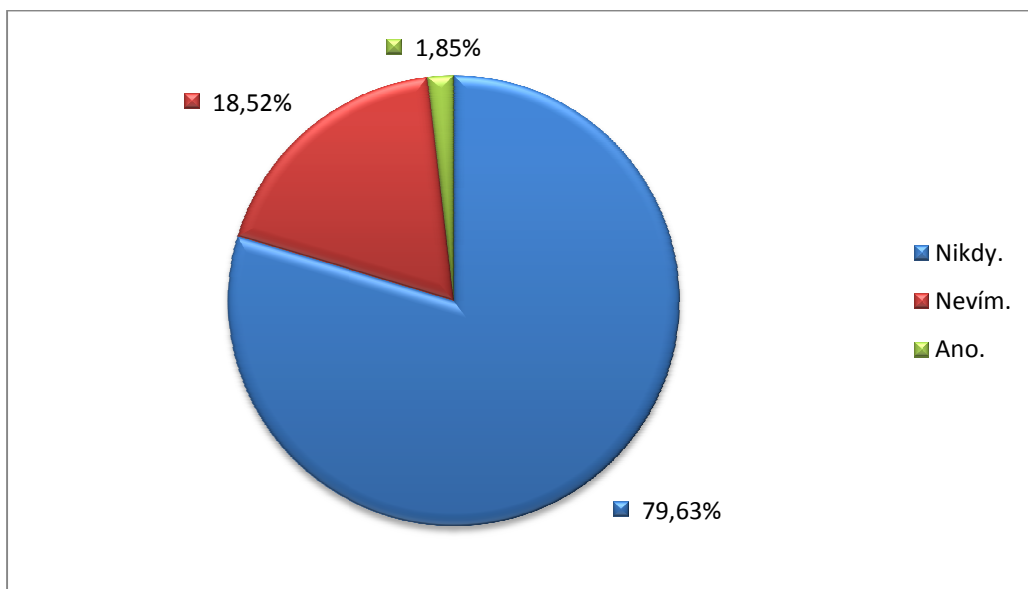

Graf č. 7 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci rodiny

O obchodování s dětmi se v rodině hovořilo u 55 (25,46 %) respondentů, naopak 161 (74,54 %) respondentů uvedlo, že v rodině o obchodování s dětmi nehovořilo. 55 (25,46 %) respondentů uvedlo, že se o dětské prostituci dozvěděli doma, naopak 161 (74,54 %) žáků uvedlo, že se v rodině o dětské prostituci nehovořilo. V případě dětské pornografie 62 (28,70 %) žáků uvedlo, že se o ní v rodině hovořilo, ale většina 154 (71,30 %) uvedla, že se o dětské pornografii v rodině nehovořilo. Pouze 37 (17,13 %) respondentů uvedlo, že získali informace o kybergroomingu v rodině, naopak většina 179 (82,87 %) žáků tvrdí opak. O sextingu se v rámci rodiny bavilo pouze 30 (13,89 %) respondentů, naprostá většina 186 (86,11 %) potvrdila opak, že se o sextingu v rodině vůbec nebavilo. Z grafu je tedy patrné, že se v rodině žáci mnoho informací o komerčním sexuálním zneužívání, nedozvědělo. Nejméně se v rodině hovoří o nových formách komerčního sexuálního zneužívání dětí a to kybergroomingu a sextingu, tak jako v případě školy. Nejvíce se v rodině hovořilo o dětské pornografii, hned v závěsu se hovořilo o dětské prostituci a obchodování s dětmi. V tomto případě jsou výsledky opět alarmující, naprostá většina dotázaných se v rámci rodiny o komerčním sexuálním zneužívání dětí nebaví. Je proto důležité napřed poskytnout důležité informace o CSEC rodičům, poukázat na nezbytnost informování svých dětí o dané problematice. Doporučili bychom využití odborných seminářů a přednášek na toto téma, kterých se mohou zúčastnit rodiče i s dětmi.

Tabulka č. 8 Představa řešení životní situace prostitucí či pornografií

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Nikdy.	172	0,80	79,63 %
Nevím.	40	0,19	18,52 %
Ano.	4	0,02	1,85 %

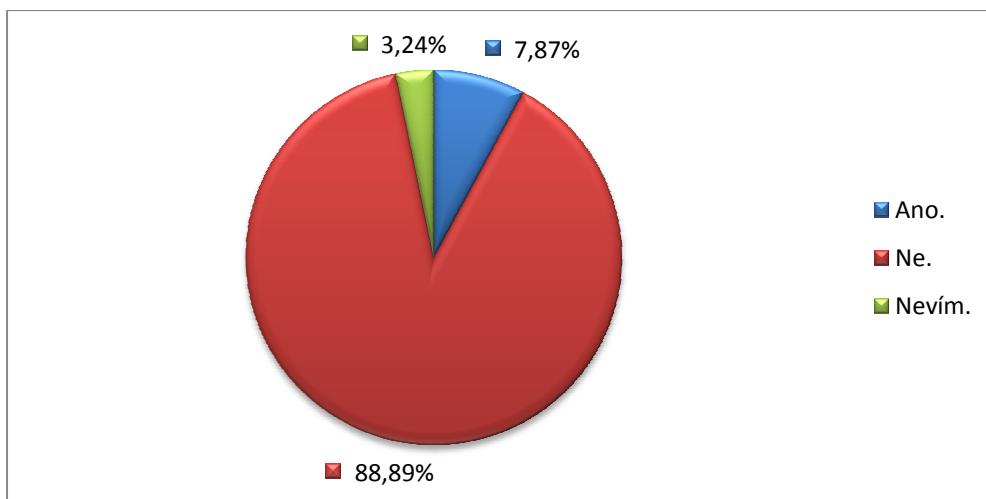

Graf č. 8 Představa řešení životní situace prostitucí či pornografií

Na otázku zda by si respondenti představili nějakou životní situaci, kterou by řešili prostitucí nebo pornografií, odpověděli ze 79,63 %, že nikoliv. Pouze 1,85 % uvedlo, že by si dokázali představit nějakou životní situaci, kterou by řešili vstupem na komerční trh sexu. 18,52 % dotázaných nevědělo, jak na tuto otázku odpovědět. Výsledek 79,63 % je velice uspokojující v případě, že si děti nedokážou představit situaci v životě, kterou by řešily prostitucí či pornografií. Pouze 4 žáci odpověděli kladně a jednalo se o chlapce.

Tabulka č. 9 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k poslání intimní fotografie

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano.	17	0,08	7,87 %
Ne.	192	0,89	88,89 %
Nevím.	7	0,03	3,24 %

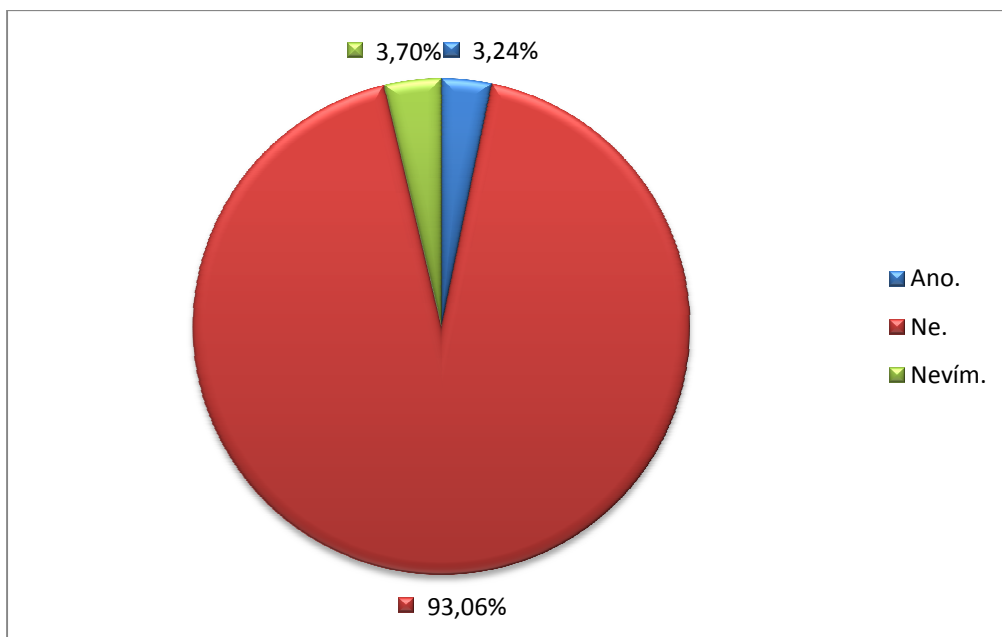

Graf č. 9 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k poslání intimní fotografie

Naprostá většina dotázaných 192 (88,89 %) odpověděla na otázku, zda dostali nabídku od cizího člověka na Internetu, aby poslali svou fotku v plavkách, spodním prádle nebo kde jsou nazí, že se s takovou nabídkou nesetkali. 17 (7,87 %) respondentů naopak takovou nabídku od cizího člověka dostali a 7 (3,24 %) nevědělo, jak danou situaci posoudit a odpovědělo, že neví. Výsledky jsou potěšující, skoro 90 % dotázaných se nesetkalo s nabídkou od cizího člověka k zaslání intimní fotografie. Žáci byli velice sdílní a někteří sami uváděli, že v tomto případě šlo o kamarády nebo partnery, kteří požadovali zaslání své fotografie. Bohužel i v takových případech musíme děti upozornit na to, že zaslání jejich intimní fotografie svým známým, může být v budoucnu pro ně nebezpečné.

Tabulka č. 10 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k osobnímu setkání za nějakou odměnu

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano.	7	0,03	3,24 %
Ne.	201	0,93	93,06 %
Nevím.	8	0,04	3,70 %

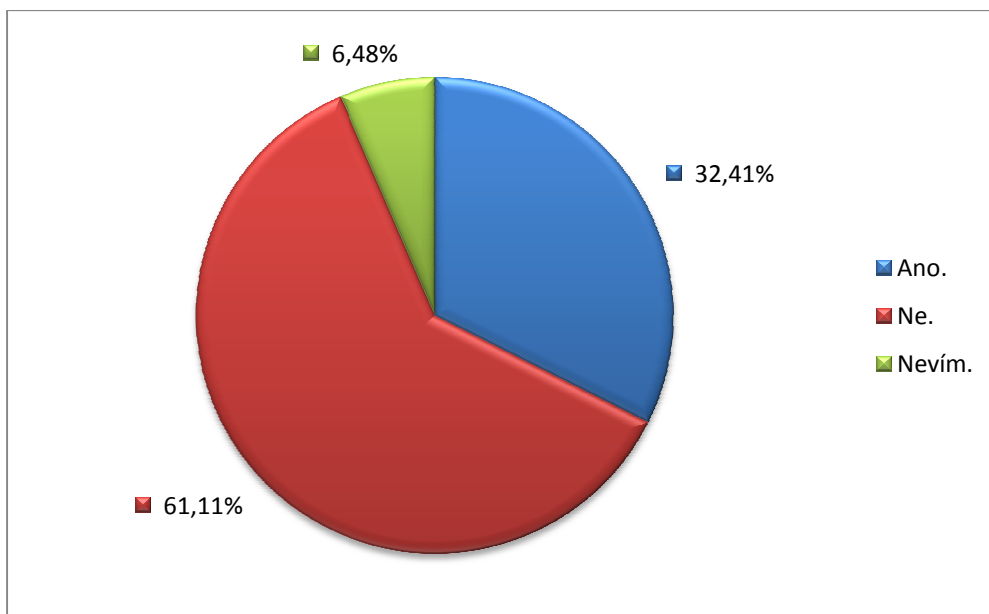

Graf č. 10 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k osobnímu setkání za nějakou odměnu

(3,24 %) žáků uvedlo, že dostali nabídku od cizího člověka na Internetu k osobnímu setkání za nějakou odměnu (dobití kreditu, peníze). Naprostá většina dotázaných 201 (93,06 %) se neseťkalo se situací, kdy by takovou nabídku od cizího člověka dostali. 8 (3,70 %) žáků nevěděli, jak danou situaci posoudit, a odpověděli, že neví jak odpovědět. V případě této otázky se dostalo velice uspokojivých výsledků, pouze 3,24 % žáků odpovědělo, že dostali nabídku od cizího člověka k osobnímu setkání.

Tabulka č. 11 Osobní setkání s cizím člověkem

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano.	70	0,32	32,41 %
Ne.	132	0,61	61,11 %
Nevím.	14	0,06	6,48 %

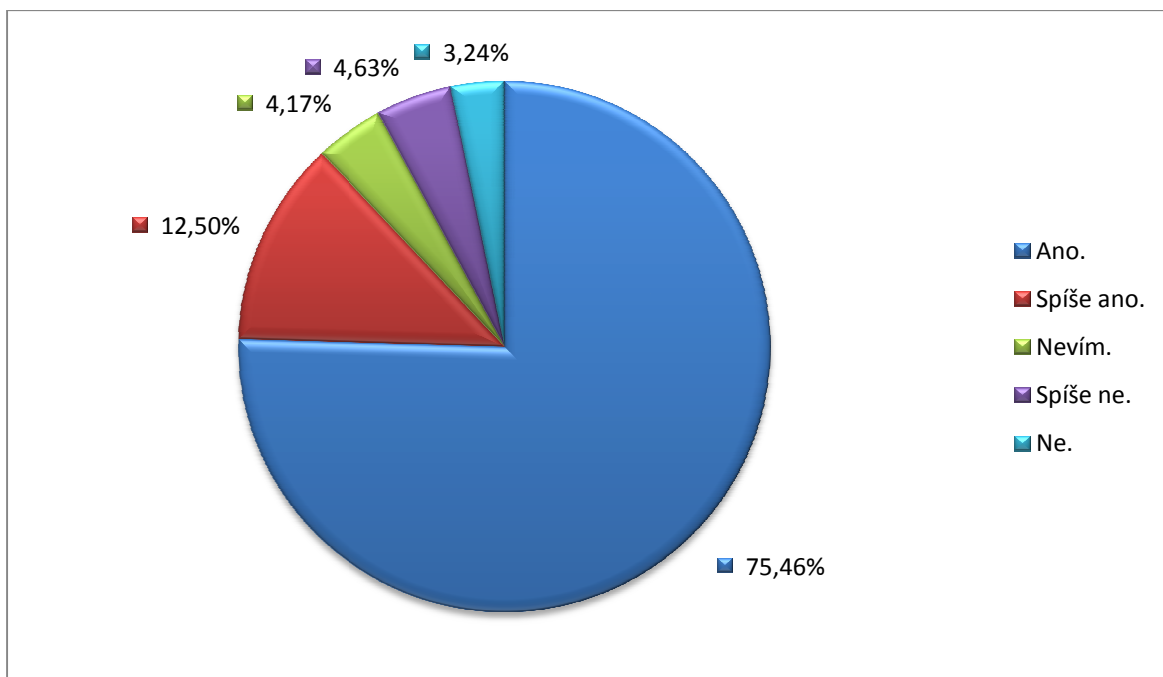

Graf č. 11 Osobní setkání s cizím člověkem

Na otázku č. 8, zda se respondenti osobně setkali s cizím člověkem, kterého poznali na Internetu, uvedlo 132 (61,11 %) žáků, že nikoliv. 70 (32,41 %) žáků uvedlo, že se osobně s cizím člověkem, kterého potkali na Internetu, setkali. 14 (6,48 %) odpovědělo, že neví, jak na danou otázku odpovědět. 32,41 % není zanedbatelné číslo, které by nás mělo varovat. V převážné většině tak odpověděli chlapci. Je to snad způsobeno tím, že mladí si nepřipouštějí případná rizika, jsou velice důvěřiví, touží po dobrodružství a vzrušení.

Tabulka č. 12 Povědomí o riziku sdílení intimních fotografií s cizím člověkem

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano.	163	0,75	75,46 %
Spíše ano.	27	0,13	12,50 %
Nevím.	9	0,04	4,17 %
Spíše ne.	10	0,05	4,63 %
Ne.	7	0,03	3,24 %

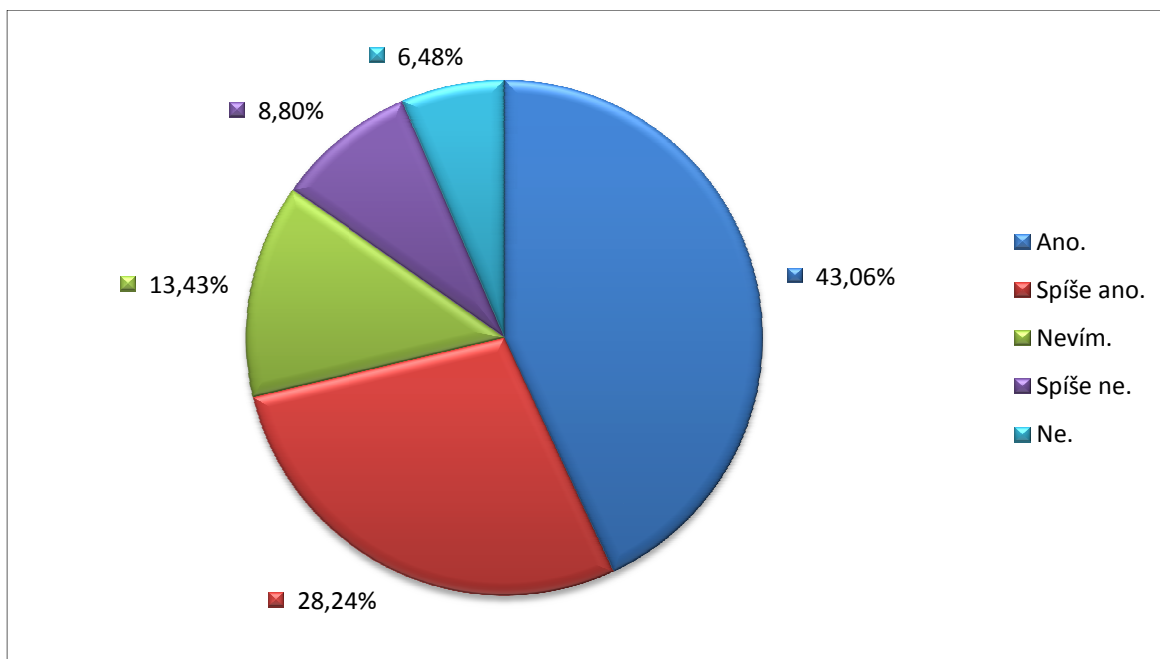

Graf č. 12 Povědomí o riziku sdílení intimních fotografií s cizím člověkem

75,46 % žáků považuje za riskantní dávat cizímu člověku svoje fotografie, kde jsou zobrazeni ve spodním prádle či nazí. 12,50 % se přiklání k tomu, že je riskantní sdílet svoje intimní fotografie s cizím člověkem. 4,17 % žáků uvedlo, že neví, zda je riskantní sdílet své intimní fotografie. 4,63 % žáků se přiklání k tomu, že není riskantní dávat své intimní fotografie cizímu člověku a 3,24 % považuje takové jednání za neriskantní. Z grafu je jasné, že se respondenti přiklání k tvrzení, že sdílet své intimní fotografie s cizím člověkem, je rizikové. Je potěšující, že děti si uvědomují riziko vyplývající z takového jednání.

Tabulka č. 13 Povědomí o rizikovitosti setkávat se s cizími lidmi

	Absolutní četnost	Relativní četnost f_i	Relativní četnost f_i v %
Ano.	93	0,43	43,06 %
Spíše ano.	61	0,28	28,24 %
Nevím.	29	0,13	13,43 %
Spíše ne.	19	0,09	8,80 %
Ne.	14	0,06	6,48 %

Graf č. 13 Povědomí o rizikosti setkávat se s cizími lidmi

43,06 % respondentů jednoznačně tvrdí, že je riskantní se setkávat s cizími lidmi, které poznali na Internetu. 28,24 % se přiklání k tvrzení, že je riskantní se s cizími lidmi setkávat. 13,43 % se k danému tématu nevyjádřilo. 8,80 % se přiklání k tvrzení, že není riskantní se setkávat s cizími lidmi, které poznali na Internetu a 6,48 % tvrdí, že není riskantní se setkávat s cizími lidmi, které poznali na Internetu. V případě povědomí o rizikosti setkávat se s cizími lidmi, které žáci poznali prostřednictvím Internetu, jsme dospěli k varovným signálům. 15,28 % žáků se přiklání k tvrzení, že není rizikové setkávat se s cizími lidmi. Je to snad opět dáno tím, že mladí si neuvědomují případné riziko, které může z takového setkání vzejít. Spousta mladých lidí tak hledá i nové kamarády a věří profilům, které vidí na monitoru svého počítače.

6.4 Závěr výzkumného šetření a diskuse

Průzkum se týkal poměrně citlivého tématu, proto jsme se setkali s rozporuplnými reakcemi ředitelů i zástupců škol, zda s námi budou spolupracovat či nikoliv. Naštěstí pro většinu zástupců vybraných základních škol v Brně bylo téma komerčního sexuálního zneužívání s ohledem na nejnovější trendy natolik zajímavý, že nám vyšli vstříc, a krátké dotazníky předali vyučujícím odborných předmětů, jež je předali žákům k vyplnění. Většina zástupců vybraných základních škol od nás vyžádali dílčí výsledky výzkumného šetření, které využijí pro

zkvalitnění prevence v rámci jejich školy. Dostalo se nám tedy faktických dat o významu informovanosti o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy i rodiny, a o povědomí žáků 7. tříd základních škol v Brně o rizicích vyplývajících z nových forem komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Ze strany žáků jsme se setkali s nízkým zájmem o vyplnění dotazníků, kdy velkou roli hrála jejich lhostejnost. Na druhou stranu ale dotazníky vyplnili pečlivě a poskytli nám tak konkrétní odpovědi na to, jaké povědomí o dané problematice mají. Mezi jednotlivými základními školami nebyl výrazný rozdíl v přístupu k problematice komerčního sexuálního zneužívání.

Z výsledků výzkumného šetření je patrné, že je velice nízká informovanost o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí včetně vykořisťování dětí prostřednictvím Internetu. Přesto že děti získaly informace o této problematice v rámci školy, tyto informace byly velice negativně hodnoceny. Je to snad způsobeno tím, že učitelé nepřístupují k této problematice s velkou vstřícností a více se věnují jiným patologickým jevům. Velice alarmující však je, že se ve velice nízké míře hovoří na školách o nových formách komerčního sexuálního zneužívání dětí a to prostřednictvím Internetu. O kybergroomingu a sextingu se na školách mnoho neví. Připouštíme, že jde o poměrně nové fenomény, ale velice rychle se rozšiřují, proto je nezbytné se těmto fenoménům začít více věnovat a eliminovat rizika čekající na nic netušící děti. Z výsledků je i patrné, že v případě informování o CSEC včetně kybergroomingu a sextingu, je nenaplněna úloha rodiny v prevenci této problematiky. Velice jsme uvítali duchapřítomnost a vstřícnost některých žáků, kteří uvedli zdroj informací o komerčním sexuálním zneužívání Internet nebo kamarády. I přesto by rodina měla být první, která poskytne svým dětem potřebné informace. V této souvislosti uvedeme pro srovnání údaje získané z pilotní studie⁵⁸, jejíž výsledky jsou zveřejněny ve Sborníku z konference pořádané organizací Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6. – 7. listopadu 2001. Stimulem k provedení této studie bylo zjištění, že chybí validní informace o problematice CSEC, a prostřednictvím této se měli zjistit postoje, představy a osobní zkušenosti dětí s chováním definovaným jako komerční sexuální zneužívání dětí. Za typický výsledek lze označit zjištění o sexuální výchově. Dominuje naprostá nespokojenost respondentů – úlohu rodičů a škol nahrazují dívkám kamarádky a chlapcům internet. Nespokojíme-li se s obecným konsta-

⁵⁸ Na náhodně vybraných pražských základních školách byla uskutečněna pilotní studie formou anonymního dotazníku. Bylo osloveno 980 žáků devátého ročníku, z toho 540 dívek a 440 chlapců. Anonymní dotazník obsahoval 29 otázek zaměřených na informace o sexuální výchově, sexuálním násilí, práci s PC a internetem a také postojové otázky týkající se prostituce a pornografie.

továním a chceme-li mít konkrétnější představu, pak řešenou strohou řečí čísel: pouze 13 procent rodičů poskytlo svým dětem sexuální výchovu, ale jenom 9 procent dětí uvedlo jako zdroj školu. Každá druhá dívka byla poučena svou kamarádkou a tři čtvrtiny chlapců čerpají své poučení z internetu. Navíc téměř všechny děti uvádějí, že se jim žalostně nedostává možnosti si o sexu a sexualitě povídat s rodiči nebo učiteli. Neschopnost hovořit o sexu otevřeně vypovídá o traumatu dospělých, kteří svým postojem mohou, a také tak pravděpodobně činí, traumatizovat děti a měnit reflexi jejich pohledu na sex a lidskou sexualitu. Tato skutečnost je patrně odpovědná i za to, že děti proklamovaly svoji znalost toho, co je sexuální zneužití, ale při identifikaci znalosti se ukázalo, že ve skutečnosti je faktická znalost signifikantně nižší. Stejný trend byl prokázán u znalosti toho, co je to komerční sexuální zneužívání. Verbálně se ke znalosti přihlásilo 100 procent dětí, ale jejich faktická znalost byla mizivá. Výše uvedené skutečnosti jasně vypovídají o tom, že nestačí předávat strohé, učebnicově zpracované informace, ale že je třeba o nich hovořit v plném kontextu života.⁵⁹

V této souvislosti bychom mohli s pilotní studií srovnat i zjištěná data v otázce zjišťující, zda si žáci dokážou představit nějakou životní situaci, kterou by řešili pornografií nebo prostitucí. V našem případě celkově na tuto otázku odpovědělo ne celých 79,63 % dotázaných, 1,85 % žáků si dokáže představit situaci, kterou by řešilo prostitucí nebo pornografií a 18,52 % nevědí nebo si nejsou jisti. V pilotní studii bylo zjištěno, že 75 procent chlapců a 81,5 procent dívek si nedovede představit takovou situaci. Naopak představit si ji dovede 16 procent chlapců a 4 procenta dívek. Ostatní si nejsou jisty nebo nevědí. Tato čísla jsou velmi varovná a je třeba přiznat, že děti samy uváděly, že příčinou by bylo získání peněz buď na drogy, nebo na něco, čím by vyrovnaly svůj handicap ve vrstevnické skupině.⁶⁰ V našem výzkumném šetření jsme nedošli k takovým varovným číslům, kdy si děti dokázali představit situaci, kterou by řešili pornografií nebo prostitucí. Takovou situaci se dovede představit z celkového počtu pouze necelé 2 % dotázaných. Je to snad ovlivněné i tím faktem, že jsme oslovili děti mladšího školního věku, kdy děti ještě nemají ucelený přehled o dění ve světě.

Druhou část dotazníku, kdy jsme se pokusili zmapovat povědomí a postoje žáků na rizikovost vyplývající z komunikace s cizími lidmi na Internetu. V roce 2012 byl realizován

⁵⁹ BORŮVKA, Nicole. *Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice: sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6.-7. listopadu 2001*. Praha: Friedrich Ebert Stiftung, 2002, 118 s.

⁶⁰ Tamtéž.

celorepublikový výzkum Nebezpečí internetové komunikace III v rámci projektu E-Bezpečí.⁶¹ Výzkum byl zaměřen na výskyt rizikového chování spojeného s informačními a komunikačními technologiemi (zejména internetem) v populaci českých dětí.⁶² V rámci tohoto výzkumu se dospělo ke zjištění, že 41,28 % respondentů výzkumného šetření dostalo od uživatele internetu bez ověřené identity pozvání k osobní schůzce. 55,92 % respondentů považuje komunikaci s lidmi z internetu, které neznají osobně, za riskantní. 74,27 % respondentů považuje osobní schůzku s lidmi z internetu, které neznají osobně, za nebezpečnou. Přesto by na osobní schůzku 15,72 % z nich šlo. V případě vnímání rizika sextingu 73,10 % respondentů vnímá sexting jako rizikový a riskantní, 5,83 % sexuálně laděné materiály sdílí a 8,51 % respondentů tyto materiály odesílá jiným osobám.⁶³ V našem výzkumném šetření jsme dospěli k výsledkům, že 61,11 % se nesešlo s cizím člověkem, kterého poznali na internetu, 32,41 % se ale naopak s cizím člověkem setkala. 43,06 % respondentů považuje za riskantní se setkávat s cizími lidmi, 28,24 % se přiklání k tomuto tvrzení. Celých 75,46 % respondentů si myslí, že je riskantní sdílet své intimní fotografie s cizími lidmi a 12,50 % se přiklání k tomuto tvrzení. Jak vidíme, tak výsledky jsou si velice podobné. Akorát v našem případě je zvýšené procento respondentů, kteří přistoupili k osobní schůzce s cizím člověkem, kterého poznali na internetu, což je alarmující číslo, když vezmeme v potaz, že jsme se dotazovali dětí ve věku od 12 do 14 let.

Jednoznačně můžeme říct, že děti jsou málo informované o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy i rodiny. Informace děti získávají z jiných zdrojů, jako je internet nebo kamarádi. Povědomí dětí o rizikovosti setkávání se s cizími lidmi, které potkali na Internetu, je na vysoké úrovni, ale přesto jsme se dočkali některých alarmujících čísel, které potvrzují přístupnost dětí k osobnímu setkání s člověkem, kterého osobně neznají. O nebezpečí vyplývající z komunikace dětí na Internetu mají děti velice málo informací. Povědomí o sextingu je na velice nízké úrovni, přesto většina dětí považuje za riskantní sdílet své intimní fotografie s cizími lidmi. Děti a mladiství posílají své intimní fotografie svým partnerům, nebo z nudy, snahou navázat kontakt s osobou jiného pohlaví. Tyto fotografie častěji sdílejí či zavěšují na své profily na sociálních sítích děti starší 15 let.

⁶¹ Od roku 2010 je garantovaným odborným pracovištěm Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

⁶² Do výzkumu se zapojilo celkem 10 830 dotázaných. Výzkumný vzorek sestával v 52,34 % případů z chlapců a ve 47,66 % z dívek. 57,13 % respondentů bylo ve věku 11 až 14 let 42,87 % ve věku 15 až 17 let.

⁶³ KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace III*. 1. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 60 s. ISBN 978-80-244-3087-4.

Závěrečná doporučení:

V rámci prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí by bylo žádoucí se zaměřit na úlohu školy a rodiny v informování dětí o problematice CSEC. Ze získaných výzkumných dat je patrné, že žáci uvedli nedostatečnou informovanost o komerčním sexuálním zneužívání jak v rámci rodiny tak i školy. Zaměřit se na zvyšování informovanosti o CSEC učitelů a metodiků prevence s cílem zkvalitnit výuku a zvýšit přísun vhodných informací prostřednictvím využívání interaktivních způsobů výuky. Nabízet více odborných seminářů a přednášek určených rodinám s dětmi s cílem informovat o rizicích vyplývajících z komunikace na Internetu. Do prevence proti CSEC více zapojit širokou veřejnost a hlavně média.

ZÁVĚR

Stanovených cílů jsem dosáhla. V teoretické části jsem vymezila problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí včetně nejnovějších trendů vykořisťování dětí prostřednictvím Internetu. U jednotlivých forem CSEC jsem poukázala i na legislativu v rámci České republiky a na specifické následky vyplývající z těchto forem CSEC. Na problematiku volně navazuje pyramida prevence komerčního sexuálního zneužívání se zaměřením na úlohu školy a rodiny v prevenci této problematiky, na což navazuje i výzkumné šetření uvedené v praktické části bakalářské práce.

Naši společnost sužuje více či méně závažných společenských a patologických jevů. Některým společnost věnuje více pozornosti a některé ustupují do pozadí. Mám dojem, že problematiky komerčního sexuálního zneužívání patří mezi ty, které jsou stále pod rouškou nevědomosti. Sexuální zneužívání v komerční rovině je velice choulostivé téma. Většina lidí stále považuje sexuální témata za tabu, o kterých se nemá hovořit a je to nedůstojné. Apelovala bych tedy, abychom se oprostili do sexuálního tabu a cenzury a začali otevřeně mluvit o sexualitě celkově, právě z toho důvodu, že otevřeností přispíváme našim dětem k obraně proti sexuálním útokům.

Tím, že jsme společnost jako celek odstavili prostituci a pornografii do naprosté illegality a neprůhlednosti, jsme nejvíce ublížili lidem a hlavně dětem, které se nedobrovolně nebo dobrovolně dostali do spárů komerčního sexu. Jak můžeme vidět, tak následky jednotlivých forem komerčního sexuálního zneužívání jsou devastující pro dětskou duši i tělo. A snad i právě proto, že jsme posunuli prostituci a pornografie do stínu illegality, většina z nás si myslí, že dětská prostituce a pornografie u nás neexistuje, a snad právě proto se těmto fenoménům dostává tak málo pozornosti. Ano, dětská pornografie a prostituce tu stále je a síla vykořisťování stále stoupá díky využívání moderních technologií. K šíření dětské pornografie přispělo využívání Internetu, což způsobilo ještě těžší odhalení pachatele díky skryté anonymitě. Neberme Internet jako tu nejlepší věc, která nás mohla potkat, i když určité výhody nemůžeme zpochybňovat, ale Internet není ve své podstatě tak inteligentní a bezchybný, může být snadno zneužitelný, což představuje potencionální či reálné nebezpečí pro naše děti, které tráví většinu svého volného času právě u počítače. Nyní jsme svědky zákeřného zneužívání Internetu k vykořisťování nevinných a důvěřivých dětí, kteří si tak mohou kompenzovat nedostatek lásky nebo přátelství. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání jsou stále více vynalézavý

a využívají stále nových metod, jak dostat svoji oběť tam, kam právě chtějí. Je pro řada na nás, širokou veřejnost, učitele a jiné odborníky, ale hlavně na rodiče, jejichž povinností je chránit práva dítěte. Nelze děti zavřít do zlaté klíčky, kde se jim nic nemůže stát, musíme jim nechat prostor, aby život sám je naučil, jak bojovat s těžkostmi každodenního života, ale je na nás je vyzbrojit informacemi o jevech, překážkách, které je mohou potkat.

Tato bakalářská práce je orientovaná na primární prevenci CSEC na základních školách respektive na druhém stupni vybraných základních škol v Brně. Z výsledků je patrné, že většina dětí nezískává potřebné informace o komerčním sexuálním zneužívání ani ve škole ani v rámci rodiny. Věkovou skupinu žáků 7. tříd jsem zvolila právě proto, že toto období je pro dospívajícího nejtěžší a právě tato věková hranice 12 a 13 let nejvíce přitahuje pachatele komerčního sexuálního zneužívání ve všech svých formách. Považovala jsem tedy za důležité zjistit úroveň informovanosti o CSEC u těchto skupin dětí. Výsledky mě ale nemile překvapily. Opravdu velké mezery jsou v informovanosti o cybergroomingu a sextingu jak v rámci školy, tak v ještě větší míře v rámci rodiny. Paradoxně žáci uvedli, že považují za riskantní sdílet své intimní fotografie s cizími lidmi, které poznali na Internetu. Co se týče setkávání se s cizími lidmi, již už tak uspokojivé výsledky nemáme. Dalšími zajímavými výsledky, které by nám pomohly v primární prevenci, jsou, že dívky jsou častěji oslovovány k osobnímu setkání nebo zaslání své intimní fotografie cizími lidmi než chlapci, a naopak chlapci jsou více přístupni osobnímu setkání s cizím člověkem než dívky. Věřím, že výzkumným šetřením jsme dospěli užitečných výsledků, se kterými můžeme nadále operovat v rámci primární prevence. V této souvislosti bych apelovala na učitele a školy celkově, aby se více zaměřili na informování o komerčních formách sexuálního zneužívání. Prvotně bych se zaměřila na poskytnutí informací samotným učitelům, kteří potom mají v rukou spoustu interaktivních a motivujících metod ve výuce, jejímž prostřednictvím lze velice snadno a poutavě přenést získané informace. V rámci primární prevence bych dále doporučila zaměřit se na podporu rodičů, kterým chybí důležité informace o CSEC, které by mohli přenést na své děti. Je také důležité budovat prostředí přátelské dětem, které by tak neměli strach svěřit se o svých zkušenostech s komerčním sexem, pokud již k němu dojde. Zamyslet bychom se měli i nad hrozbou sekundární viktimizace dětí a snažit se ji odstranit v procesu pomoci obětem komerčního sexuálního zneužívání. Dětem je potřeba podávat pomocnou ruku a ne je ještě více traumatizovat nesprávným jednáním. Nejsou to děti, které bychom měli trestat, ale jsou to pachatelé a zákazníci, kteří využívají dětské tělo a duši.

Věřím, že moje bakalářská práce bude výzvou a snad i pomůckou pro učitele a rodiče, kteří sehrávají v primární prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí nezastupitelnou úlohu. Po seznámení se s následky vyplývajícími z jednotlivých forem komerčního sexuálního zneužívání dětí snad veřejnost ale i děti samotné procitnou a uvědomí si skutečnou hrozbu CSEC.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knížní tituly:

BLATNÍKOVÁ, Šárka. Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5.

BORŮVKA, Nicole. Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice: sborník z konference pořádané organizacemi Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya ve dnech 6. – 7. Listopadu 2001. Praha: Friedrich Ebert Stiftung, 2002.

BURČÍKOVÁ, Petra, Petra KUTÁLKOVÁ a Daniel HŮLE. Cool je- - vědět víc: ústavní výchova a rizika komerčního sexuálního zneužívání. Vyd. 1. Praha: La Strada Česká republika, 2008, ISBN 978-80-254-1524-5.

DUNOVSKÝ, Jiří. Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1201-6.

DUNOVSKÝ, J., Z. DYTRYCH a Z. MATĚJČEK. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.

GŘIVNA, Tomáš a Radim POLČÁK. Kyberkriminalita a právo. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2008. ISBN 978-80-903786-7-4.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. Sexuální zneužívání. 1. Vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-64-4.

CHRÁSKA, Miroslav. Úvod do výzkumu v pedagogice. 2. Vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1367-1.

CHROMÝ, Jakub. Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice: Linde: 2010. ISBN 978-7201-825-3.

KOPECKÝ, Kamil. Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7573-7.

KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. Nebezpečí internetové komunikace III. 1. Vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3087-4.

MILFAIT, René. Komerční sexualizované násilí na dětech. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

VANÍČKOVÁ, Eva. Dětská prostituce. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2002, ISBN 80-238-9449-8.

VANÍČKOVÁ, Eva. Dětská prostituce. 2., dopl. a aktualit. vyd. Praha: Grada, c2007, ISBN 978-80-247-2218-4.

VANÍČKOVÁ, Eva a Martin KLOUBEK. Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře. Vyd. 1. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2006. ISBN 80-239-6471-2.

WEISS, Petr a kol. Sexuální zneužívání dětí. Praha: Grada Publishing, 2005. ISBN 80-247-0929-5.

Elektronické zdroje

Bezpečný internet.cz [online]., [citováno 2014-03-12]. Dostupné z: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/deti/rady-pro-tebe/test.aspx>>

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupný také z: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>>

ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupný z: <<http://zakony-online.cz/?s149&q149=all>>

ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2014 [cit. 2014-04-15]. Dostupný z: <<http://zakony-online.cz/?s88&q88=all>>

ČESKO. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů [online]. 2014 [cit.2014-04-15]. Dostupný z:

<<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/>>

E-bezpečí.cz [online]. 2014, [citováno 2014-04-15]. Dostupné z <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/home>>

Sexting.cz [online]., [citováno 2014-03-12]. Dostupné z: <<http://sexting.cz/>>

Seznam se bezpečně! Seznam.cz [online]. 1996-2011, [citováno 2014-03-23]. Dostupné z: <<http://seznamsebezpecne.cz/>>

BARTONĚK, Jan. *Dětská prostituce*. [online]. 29. 5. 2012, [citováno 2014-03-05]. Dostupné z: <<http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/482-dtska-prostituce>>

Kybergrooming. Nebud' obět'. Rizika internetových komunikačních technologií o.s. [online]., [citováno 2014-02-15]. Dostupné z: <<http://www.nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>

Nebezpečné komunikační praktiky. Kybergrooming. [online]. 2009, [citováno 2014-02-12]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/4/35/lang,czech/>

Virtuální desetiletá holčička Sweetie odhaluje online sexuální predátory [online]. 6. 11. 2013 Terre des Hommes; BBC [citováno 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/aktuality/202-virtualni-desetileta-holcicka-sweetie-odhaluje-online-sexualni-predatory.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obrázek 1. Vyčlenění pojmu komerční sexuální zneužívání dětí (vlastní).....	13
Obrázek 2. Rozdíl mezi sexuálním a komerčním sexuálním zneužitím dítěte a jeho možné projevy. (Delaneyová, Cotterill, 2002).....	17
Obrázek 3. Kategorizace obchodu s dětmi (Milfait, 2008)	21
Obrázek 4. Kategorizace dětské prostituce (Vaníčková, 2007).....	25
Obrázek 5. Formy dětské prostituce (Vaníčková, 2007).....	26
Obrázek 7. Cíle prevence. (WHO, 1999)	50
Tabulka č. 1 Věk.....	59
Tabulka č. 2 Pohlaví.....	60
Tabulka č. 3 Poměry v rodině.....	61
Tabulka č. 4 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy	62
Tabulka č. 5 Hodnocení informací získaných ve škole o komerčním sexuálním zneužívání dětí	63
Tabulka č. 6 Důležitost a přínosnost informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí.....	64
Tabulka č. 7 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci rodiny	65
Tabulka č. 8 Představa řešení životní situace prostitucí či pornografií.....	67
Tabulka č. 9 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k poslání intimní fotografie ..	67
Tabulka č. 10 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k osobnímu setkání za nějakou odměnu.....	68
Tabulka č. 11 Osobní setkání s cizím člověkem	69
Tabulka č. 12 Povědomí o riziku sdílení intimních fotografií s cizím člověkem.....	70
Tabulka č. 13 Povědomí o rizikovosti setkávat se s cizími lidmi	71
Graf č. 1 Věk	60
Graf č. 2 Pohlaví.....	60
Graf č. 3 Poměry v rodině	61
Graf č. 4 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci školy.....	62
Graf č. 5 Hodnocení informací získaných ve škole o komerčním sexuálním zneužívání dětí. 64	
Graf č. 6 Důležitost a přínosnost informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí.....	65
Graf č. 7 Informovanost o komerčním sexuálním zneužívání dětí v rámci rodiny	66
Graf č. 8 Představa řešení životní situace prostitucí či pornografií.....	67
Graf č. 9 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k poslání intimní fotografie	68
Graf č. 10 Obdržení nabídky od cizího člověka na Internetu k osobnímu setkání za nějakou odměnu	69
Graf č. 11 Osobní setkání s cizím člověkem	70
Graf č. 12 Povědomí o riziku sdílení intimních fotografií s cizím člověkem	71
Graf č. 13 Povědomí o rizikovosti setkávat se s cizími lidmi	72

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BSC	Battered Child Syndroma (Syndrom týraného dítěte)
CAN	Child Abuse and Neglect (Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte)
CEOP	Child Exploitation and Online Protection Centre (Středisko pro online ochranu dětí před vykořisťováním)
CSA	Child Sexual Abuse (Sexuální zneužívání dítěte)
CSEC	Commercial Sexual Exploitation of Children (Komerční sexuální zneužívání dětí)
CST	Child Sex Tourism (Sexuální turistika)
ČR	Česká republika
HIV/AIDS	Human Immunodeficiency Virus/Acquired Immune Deficiency Syndrome
OSCE – ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Úřad pro demokratické instituce a lidská práva)
OSN	Organizace spojených národů
PTSD	Posttraumatic stress disorder (Posttraumatická stresová porucha)
UNICEF	United Nations International Children’s Emergency Fund (Dětský fond Organizace spojených národů)
UNOHCHR	United Nations Human Rights – Office of the High Commissioner for Human Rights (Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva)
WCST	Webcam Child Sex Tourism (Sexuální turismus přes webovou kameru cílený na děti)
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky II. stupně ZŠ

Příloha č. 2: Případy cybergroomingu u nás i v zahraničí

Příloha č. 3: Základní pravidla pro rodiče, děti a mládež

Příloha č. 4: Případy sextingu u nás i v zahraničí

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky II. stupně ZŠ

Milí žáci,

jsem studentkou Pedagogické fakulty v Olomouci a ve své bakalářské práci se zabývám tématem komerčního sexuálního zneužívání dětí. Obracím se proto na vás s prosbou, zda byste mi zodpověděli několik otázek. Nejedná se o test, proto prosím neopisujte a snažte se vyjádřit svůj názor. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou využity pouze pro účely mé bakalářské práce.

Děkuji za váš čas a spolupráci

Michaela Peloušková

Poznámka: Odpovědi se označ křížkem ☒, odpovědi v tabulkách zakroužkuj.

Uveď svůj věk:

Uveď pohlaví:

- muž
- žena

S kým žiješ v domácnosti?

- s oběma rodiči
- s jedním rodičem
- žiji v dětském domově
- u příbuzných

1. Z následujícího seznamu témat prosím označ ty, o kterých jsi se dozvěděl/a ve škole.

Obchodování s dětmi	ANO	NE
Dětská prostituce	ANO	NE
Dětská pornografie	ANO	NE
Kybergrooming	ANO	NE
Sexting	ANO	NE

2. Jak hodnotíš informace o tématech výše, které jsi se dozvěděl/a ve škole? Ohodnot' stejně, jako se hodnotí známkami ve škole, kde 1 znamená „informace mi byly přino-

sem“ a 5 naopak „informace mi vůbec nic nepřinesly“. Pokud nemáš informace o daných tématech, nech řádek volný.

Obchodování s dětmi	1	2	3	4	5
Dětská prostituce	1	2	3	4	5
Dětská pornografie	1	2	3	4	5
Kybergrooming	1	2	3	4	5
Sexting	1	2	3	4	5

3. Má podle tebe smysl informovat studenty ve škole o komerčním sexuálním zneužívání dětí?

A	Ano, informace jsou důležité a přínosné
B	Ne, informace nejsou důležité ani přínosné
C	Nevím, jak bych odpověděl/a

4. Z následujícího seznamu témat prosím označ ty, o kterých jste mluvili doma.

Obchodování s dětmi	ANO	NE
Dětská prostituce	ANO	NE
Dětská pornografie	ANO	NE
Kybergrooming	ANO	NE
Sexting	ANO	NE

5. Dovedeš si představit, že bys nějakou situaci ve svém životě řešil/a prostitucí nebo pornografií?

- Nikdy
 Nevím
 Ano

6. Dostal/a jsi nabídku na Internetu od cizího člověka, abys poslal/a svoji fotku v plavkách, spodním prádle nebo kde jsi byl/a nahý/á?

- Ano
 Ne
 Nevím (nedokážu posoudit)

7. Dostal/a jsi nabídku na Internetu od cizího člověka k osobnímu setkání za nějakou odměnu (peníze, dobití kreditu)?

- Ano
 Ne
 Nevím (nedokážu posoudit)

8. Setkal/a jsi se někdy s cizím člověkem, kterého jsi potkala na Internetu (chat, Facebook)?

- Ano

- Ne
- Nevím

9. Myslíš si, že je riskantní dávat cizímu člověku svoje fotky, kde jsi ve spodním prádle nebo plavkách či, kde jsi nahý/ý?

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

10. Myslíš si, že je riskantní setkávat se s cizími lidmi, které jsi poznal/a na internetu?

- Ano
- Spíše ano
- Nevím
- Spíše ne
- Ne

To je konec dotazníku. Ještě jednou děkuji za váš čas a spolupráci.

Michaela Peloušková

Příloha č. 2: Případy cybergroomingu

Nejen v zahraničí lze nalézt případy cybergroomingu, ale tento fenomén se nevyhnul i České republice. Podle Hany Petrákové, ředitelky sdružení Linka bezpečí, tvoří za rok 2009 8% evidovaných případů právě lákání na osobní schůzku⁶⁴. Jak v České republice, tak i v zahraničí narůstá počet případů, kdy neznámá osoba láká nezletilé dítě přes Internet k osobní schůzce.

Pavel Hovorka (36)

Případ usvědčeného devianta Pavla Hovorky patří u nás k nejtragičtějším mediálně známým kauzám. Pavel Hovorka pracoval jako vrátný v pražských tiskárnách, již v roce 2008 byl odsouzen za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy mládeže. Od roku 2005 až do roku 2007 se Hovorka dopustil trestného činu na 20 nezletilých chlapcích, z nichž 8 donutil k sexuálnímu styku. Za tento čin mu byl vyměřen trest na 6,5 let odnětí svobody (odvolací soud mu snížil původní trest na 8 let). Hovorka si vybíral své oběti z řad dětí z dětských domovů, další kontaktoval i přes internetové seznamky (především na serveru Lide.cz), s některými oběťmi si i chatoval. Svě oběti lákal na fiktivní soutěž „Dítě VIP“, kdy dětem sliboval strávení dvou týdnů v Praze a získání zajímavých soutěžních cen. Některé děti, které skutečně dorazily na osobní schůzku sexuálně zneužil. Dětem za pohlavní styk nabízel peníze nebo je vydíral. Během zneužívání pořizoval i pornografický materiál nezletilých chlapců. Chlapce vydíral tím, že prozradí jejich okolí jejich homosexuální orientaci a zveřejní jejich intimní fotografie. Někteří chlapci mu za úplatu své fotografie posílali, jiné pořídil sám. Ti, kteří se bránili, podle obžaloby znásilnil.

Z projevu státní zástupkyně

Obžalovaný na rozkládacím lůžku ve vrátnici tiskárny, kde pracoval jako strážce, k poškozenému, kterého nejprve líbal po těle, přilehl zezadu, až dosáhl análního styku,“ popsala státní zástupkyně jeden z osmadvaceti Hovorkových trestných skutků. Protože si Hovorka své oběti často fotil, využíval toho k dalšímu setkávání s chlapci. „Vyhrožoval poškoze-

⁶⁴ Petráková, H. Linka bezpečí jako asistenční linka pomoci projektu SaferInternet. Online: <http://konference.e-bezpecni.cz/?akce=view&id=petrakova>. In: Kopecký, K., 2010, s. 9/16.

němu, že dá okolí vědět o jeho homosexuální orientaci, aby ho přesvědčil k dalším stykům,“ dodala státní zástupkyně⁶⁵.

Jiří Kadrnožka (28)

Dalším mediálně známým případem je případ Jiřího Kadrnožky, kterého odhalila MF DNES na základě toho, že na internetu lákal dítě k sexu. Redaktoři MF Dnes na něj narazili na dětských diskusních stránkách, kde vystupoval pod přezdívkou Jirzin a hledal dívku, která by mu poskytla erotickou službu. Redaktoři si s ním začali psát skryti pod identitou jedenáctileté Terezy. Kadrnožka se zajímal o vyspělost jejího těla, a nakonec si s ní dokonce smluvil osobní schůzku, kam dorazil. Jakmile zjistil, že si sjednal schůzku s redaktory, utekl, ale policie ho dostihla na základě zveřejněné fotografie, kdy ho poznala jeho bývalá kolegyně. Kadrnožka byl potrestán podmínkou na dva roky, kterou mu soud snížil na rok na základě jeho spolupráce a léčení v sexuologické ordinaci. Kadrnožka se sám považuje za nevinného a jeho obhájce usiloval o naprosté zproštění viny. Kadrnožka prohlašuje, že byl pouze zvědavý, neměl žádné postranní úmysly a jednání lituje.

Nejtragičtější případem v zahraničí respektive z Velké Británie je bezpochyby případ Petera Chapmana (32 let), který byl v březnu 2010 odsouzen k trestu doživotí. Jeho obětí se stala 17letá dívka Ashleigh Hallová (studentka ošetřovatelství), se kterou se seznámil na Facebooku a pod falešnou identitou (Peter Cartwright 19 let) ji vylákal na osobní schůzku, kde se představil jako otec virtuálního přítele a na izolovaném místě nedaleko Sedgefieldu ji znásilnil a následně zardousil. Chapman má velice bohatou trestnou minulost, za znásilnění prostitutek si odnesl trest 7 let odnětí svobody. Po propuštění byl pod pravidelným dohledem policie, ale od dubna se jí přestal hlásit, od září 2009 bylo po něm vyhlášené celostátní pátrání. Policie Chapmana zadržela následující den po vraždě náhodně díky podezřelé registrační značce jeho auta. K vraždě dívky se přiznal. Po uveřejnění případu se začaly přihlašovat i další dívky vizuálně podobné A. Hallové, které měl rovněž kontaktovat a přimět k osobní schůzce. Chapman měl na svém facebookovém profilu přes 3000 virtuálních přátel vesměs žen ve věku od 13 – 31 let. K získání osobních údajů od svých přátel používal facebookové dotazníky, kde se ptal na velice osobní otázky. Od některých žen dokonce vylákal jejich intimní fotografie.

⁶⁵ Bublinová, A. Za zneužití dvaceti chlapců půjde Hovorka na osm let do vězení. Mediafax. Online: <http://www.mediafax.cz/krimi/2814724-Za-zneuzeni-dvaceti-chlapcu-pujde-Hovorka-na-osm-let-do-vezeni>. In: Kopecký, K., 2010, s. 10/16.

Dalším odstrašujícím případem je případ z USA, kdy 14letá dívka dostala od svých rodičů nový počítač. Během dvou měsíců užívání Internetu se seznámila s dospělým mužem, se kterými chatovala a posílala e-maily. Rodiče ji na takové jednání přišli, aby zabránili dalšímu kontaktování, dívce sebrali klávesnici, sledovali ji poštu a telefonní hovory, navštívili s dcerou poradnu. Dívka avšak komunikaci s mužem udržovala prostřednictvím mobilního telefonu, který ji útočník poslal. Po několika měsících dívka odešla z domu. Policie prohledala její počítač a narazila na řadu e-mailů, které je přivedli k síti pedofilů komunikujících mezi Evropou a USA. Dívka se stala obětí pedofilního uživatele této sítě, který si prostřednictvím této sítě objednal dívku z USA, zajistil ji falešný pas i transport do Řecka. Po pěti měsících se dívka vrátila k rodičům. Zprvu dívka tvrdila, že pachatele miluje a zbožňuje, ale díky terapii se došlo na hrůzné detaily sexuálního a fyzického mučení, na základě kterých dívka měla sebevražedné sklony a musela být hospitalizována na psychiatrické klinice. Dívka se postupně zotavila, ale následky bude pociťovat až do konce života.

Příloha č. 3: Základní pravidla pro rodiče, děti a mládež

Základní pravidla pro děti a mládež

1. Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!
2. Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky (útočník například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).
3. Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.
4. Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.
5. Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).
6. Nikdy nechoďte na osobní schůzku, aniž by o ní věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.
7. Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.

Pravidla pro rodiče

1. Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě v bezpečí domova a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!
2. Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě, například v obývacím pokoji, které můžete namátkou kontrolovat.
3. Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.
4. V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kyberšikanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem! Uvědomte se, že když dítěti doma zakážete počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.).⁶⁶

⁶⁶ KOPECKÝ, Kamil. *Kybergrooming: Nebezpečí kyberprostoru*. Olomouc: NET UNIVERSITY, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-254-7573-7.

Příloha č. 4: Případy sextingu

Bohužel i v České republice se velice rozmáhají případy sextingu, které mohou mít velice nežádoucí až katastrofální následky.

Případ z Měřína (ČR, 2008 – 2009)

Žákyně deváté třídy poslala svoji intimní fotografie kamarádovi, kterého si chtěla zřejmě získat. Chlapec ale její fotografii rozeslal dalším přátelům, kteří fotografii sdíleli dál. Přes 30 dětí šířilo dívčinu fotografii dalším dětem. Fotografie se dostala na oči i učitelům, kteří dívku poznali díky řetízku na krku a případ oznámili policii. Podle trestního zákona je posílání pornografických snímků osob mladších 18 let šíření pornografie, za kterou hrozí trest odnětí svobody na tři roky. V případě mladistvých se trest krátí na polovinu. Pokud je osobě méně jak patnáct, není trestně stíhaný. Oběť sextingu se soudu bát nemusí, ale vyšetřování jí i rodině může přinést těžkosti. Případ byl vyřešen v říjnu 2009 a žáci, kteří sdíleli tuto fotografii, dostali trest společensky prospěšných činností.

Žaneta (ČR, 2012)

15letá Žaneta se rozhodla vyzkoušet síť GIFYO, kde se seznámila s Michelem. Michel byl 16letý krásný, štíhlý, černovlasý chlapec, který vyznával styl emo pocházející z Francie. Michel hojně zásoboval svůj profil na Facebooku odvážnými fotkami, kde je od pasu dolů nahý. Nakonec spolu začali aktivně komunikovat, Michel posílal Žanetě stále odvážnější fotografie a jednoho dne i Žaneta mu poslala svoji intimní fotografii, kde byla „nahore bez“, kde byl zachycen i její obličej. Michel si začal psát o zaslání dalších fotografií, ale Žaneta odmítla. Michel začal Žanetu vydírat, že zveřejní její fotografii všem jejím přátelům, rodině i na erotických serverech, pokud nepošle další svoji intimní fotografii. Vydírání bylo tak neúnosné, že se Žaneta obrátila na poradnu E-Bezpečí. Na základě šetření se zjistilo, že Michelovy profily jsou falešné. Žaneta přestala s Michelem komunikovat, ale ten zkusil zaútočit na její facebookový profil. Pokus se mu nezdařil a Žanetě se podařilo si ho zablokovat, aby ztratil přístup na její profil. Michel se dokonce zkusil vydírání prostřednictvím Skype, e-mailu i dalších internetových služeb, jeho pokusy probíhají do dnes. Případ byl předán Policii ČR.

Další případ sextingu se stal v roce 2008, kdy neznámý pachatel odcizil přes tisíc intimních fotografií ze seznamovacího portálu Libimseti.cz. I přes zaheslování intimních materiálů, hacker využil zastaralé a nedokonalé ochrany a fotky rozšířil po Internetu. Nyní se objevila upravená verze jako 20minutové video.

Katastrofální následky sextingu můžeme sledovat v případě z USA, kdy osmnáctiletá Jessica Logan zaslala svému příteli v době, kdy spolu chodili, své intimní fotografie. Po rozchodu začal rozesílat její fotografie dalším lidem zejména spolužákům. Od té doby se stala terčem posměchu, začala se bát chodit do školy, což řešila záškoláctvím a prospěch se jí rapidně zhoršil. Pro pomoc se obrátila na školního policistu, který ji poradil, aby vystoupila v místní kabelové televizi a svěčila se se svým příběhem. Jenže útoky i přesto pokračovaly. Jessie nevydržela tlak ze strany posměchu svých spolužáků a 3. července spáchala sebevraždu (oběsila se v koupelně).

Dalším případem, kdy sexting může vézt až k sebevraždě oběti, ukazuje další případ z USA, kdy 13letá žákyně 7. třídy floridské základní školy Hope Witsell 12. září spáchala sebevraždu poté, co snažila upoutat pozornost chlapce, který se jí líbil a zaslala mu svoji intimní fotografii. Spolužačka onoho chlapce však našla v jeho mobilu tuto fotografii a přeposlala ji ostatním spolužákům ve škole. Fotografie okamžitě začala kolovat po okolních základních i středních školách. Od té doby dívky ve škole prožívala šikanu, spolužáci se jí směli, uráželi ji, říkali o ní, že je děvka a coura. Na to se o fotografii dozvědělo i vedení školy, které řešilo situaci vyloučením dívky ze školy. Dívka nevydržela tlak okolí a situaci vyřešila sebevraždou (oběsila se ve svém pokoji).